

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Controversia X. Lex Dei reflexa, aut consequens hominum opiniones, ad quam Recentiores Probabilistæ recurrunt pro nostris argumentis solvendis, plurimis titulis fictitia, & impossibilis evidenter ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

minoris fit faciendus, quàm homo præcipiens nobis nomine ipsius Dei.

136. Tandem super hæc omnia ex principiis firmissimis à nobis præsuppositis, destructo pariter principio prodigioso de insufficienti legis promulgatione, quod est basis totius Probabilismi, regula Recentiorum, quam improbamus, illiçò apparet evidenter falsa, nullo vel apparenti tergiversandi loco relicto. Nam dubium de intrinseca, atque directa actionis honestate, est dubium de existentia legis divinæ antecedentis, atque directæ, ut est apud omnes compertum. Ergo quisquis nõ refugit cum simili dubio operari, sponte subit proximum periculum, & omnimodam contingentiam transgrediendi re ipsa legem Dei. Id verò non est querere sincero corde legem ipsam divinam, sed illam potius irridere, ac contempnere, ut nemo negare audeat. Quid ergo potest operantem juvare recursus ad principium reflexum de possessione libertatis in dubio, nisi ut concludat veram libertatem honestè contempnendi legem Dei; qua conclusionem nihil horribilius, nihil insa-

nià, ac blasphemiam plenius?

137. Nunc ergo vide, Lector, & attentè considera, quibus auctoritatis, rationisque momentis innitatur principium celeberrimum de possessione libertatis in dubiis, ex quo Neoterici Probabilistæ evidentem, conficiunt demonstrationem, quæ benignam suam sententiam reddat *ut minimum certam moraliter*, & nostram improbabilem ab intrinseco; ita enim loqui solent.

138. At hic fortè querat aliquis, contra quam legem agat, qui operatur in dubio de intrinseca, ac directa actionis honestate? Nam quisquis peccat, violat aliquam legem: sapè verò contingat, ut actio non sit mala re ipsa, adeòque, ut neque ulla particulari lege prohibeatur. Sed hoc non habet in hypothese nostra specialem difficultatem, sed communem, & omnibus expediendam in eo, qui operatur in dubio practico, aut cum conscientia erronea vincibili, qui certò peccat in utroque casu. Quid ergo sit absolutè dicendum, apparebit ex proxima Controversia, & alibi latius tractatur.

CONTROVERSIA DECIMA:

Lex Dei reflexa, aut consequens hominum opiniones, & sensa, ad quam Recentiores Probabilistæ recurrunt pro nostris argumentis solvendis, plurimis titulis fictitia, & impossibilis evidenter ostenditur.

1. **H**oc est tertium, & ultimum ex tribus memoratis celeberrimis benignæ sententiæ principiis, quod ex duobus aliis necessariò resultat; immò videtur ad ipsa præsupponi, aut in eisdem potius intimè includi, velut tota compago, aut anima Probabilismi. Id porro evidens apud omnes est, hoc unum si deficiat, aut dissolvatur, totam artificiosam, atque mirabilem Probabilismi machinam dissolvi, & in fumum, & auras evanescere.

ARTICULUS I.

*Lex illa gratis à Terillo confecta ex sua ipsa novitate refellitur:
ubi ad reliqua etiam Probabilistarum principia fit gene-
ralis quædam, & notanda reflexio.*

§. I.

*Quid prefata lex sit, & in quem
finem adinventæ?*

2. **R**egula honestatis moralis, ut sæpè jam notavimus, & exposuimus, altera est objectiva, atque adeò extrinseca nobis, & remotè se habens ad operationem moralem; altera verò intrinseca, ac formalis, sive proxima, sive remota. Hæc atamen, si propriè, & rigorosius loqui velimus, non regula simpliciter, sed propositio tantum, vel applicatio regulæ dici deberet. Sed quia jam usus communis habet, ut & hæc regula absolutè dicatur, ne detineamur vocali dissidio, illam nos etiam regulam hucusque diximus, & deinceps quoque dicemus.

3. Regula igitur objectiva ex proprio suo, ac peculiari munere, habet inclinare, movere, atque dirigere ad operationem sibi cõformem, adeòque rectam, ut proposita scilicet, & applicata per cognitionem ipsius operantis; qui scilicet intendens in ipsam regulam, debet actionem suam ad illam conformare, & exigere, alioqui non rectè, sed malè operaturus. Exemplum est simillimum in materiali regula, aut exemplari externo, quod artifex sibi proponit, ut in ipsum intentus rectè operetur in externa materia, opus videlicet artificiosum conformando cum ipsa regula, aut exemplari sibi proposito.

4. Hæc cum sint certa, & omnibus comperta, nullus hucusque noverat, vel cogitaverat regulam operandi reflexam, subsequenter, ac posteriorem ad notitiam ipsius operantis de rectitudine operationis. Enim verò, cum regula sit princi-

pium extrinsecum, mediâ notitiâ, aut cognitione sui influens moraliter in operationem, perinde omninò videtur esse adstruere regulam aliquam posteriorem ad cognitionem, per quam operatio dirigitur, ac si quis statueret aliquod principium, aut causam posteriorem effectui, vel ipsius causalitate. Finge alioqui exemplar, aut regulam externam, supponentem in mente artificis opus ipsum artificiosum jam conceptum, aut delineatum: ridiculum esset figmentum, quippè regula illa naturâ suâ foret inepta, ut moveret ad operis rectitudinem, adeòque nihil esset minus, quàm regula,

5. Nihilominus tamen Terillus, cum vel invitus non posset non videre, nullam moralem operationem procedentem ex opinione æquæ, aut minùs probabili de ipsius honestate, evasuram formaliter honestam, si nulla foret alia regula prima (id est, lex, aut voluntas Dei) præter illam, quæ nostras opiniones præcedit, & disponit de rebus secundum se: nam actionis honestas tota desumitur ex conformitate ad primam regulam honestatis moralis: opinio verò illa æquæ, aut minùs probabilis operanti, fortè non applicat regulam primam, immò, si minùs probabilis est, verosimilius est, quòd non applicet; unde, qui tali opinione utitur, judicare non potest, operationem suam esse conformem prædictæ regulæ, adeòque nec honestam formaliter: quo fit tandem, ut nunquam licitus sit usus opinionis directæ æquæ, aut minùs probabilis operanti, indeque tota corruat Probabilismi fabrica.

6. Hæc, inquam, cum Terillus non posset non videre (sunt enim per

se ipsa evidentissima) novam, & incredibilem cogitavit cogitationem, qua labentem omnino Probabilissimum iterum asserere posset. Duas ergo distinxit leges, seu voluntates: alteram, quam omnes agnoscimus, disponentem de rebus secundum se antecedenter ad judicia nostra, & independentem ab illis, quam ipse appellat legem primariam, directam, & antecedentem, atque per se existentem in Deo: alteram verò, quam vocat secundariam, reflexam, subsequenter, & non per se, sed per accidens tantum existentem, quæ scilicet disponat de rebus non secundum se inspectis, sed prout subsunt alicui accidentali circumstantiæ, etiam à Deo non intentæ, nec volitæ, nimirum ex suppositione alicujus judicii, vel opinionis nostræ probabilis, etiam si falsa re ipsa sit, & erret circa legem directam, dicendo malum bonum, aut bonum malum; immò, licet opinio nostra non sit, nec in nostro intellectu subjectivè, sed in alio tantum existat: quin insuper (quod omnem admirationem superat), etiam si opinio contraria, & vera existat actu in intellectu nostro. Nam ex suppositione opinionis ejusmodi, etiam alienæ, jam Deus secundum Terillum revocat, ac relaxat legem suam directam, antecedentemque, & desinit præcipere, aut prohibere id ipsum, quod antecedenter præcipiebat, aut prohibebat: quin immò sæpè præcipit, aut prohibet oppositum, quoties scilicet hoc affirmat aliqua opinio probabilis, & falsa.

7. Legem hanc subsequenter, ac reflexam directæ, atque primariæ relaxativam non tantum statuit Terillus pro casu, quo conscientia formata sit ex opinione aliqua re ipsa falsa, attamen verè, licet minus probabilis in sensu benignæ sententiæ; sed etiam (quod horrendum dictu est, & in quo nemo, quem sciam ego, ausus est Terillo subscribere) universaliter, ac sine restrictione, pro om-

ni eventu, quo conscientia formetur ex errore quocunque etiam vincibili, atque culpabili: *Universaliter loquendo* (inquit) *ultimum conscientie dictamen est verum, & evidens, etiam quando homo operatur ex mera ignorantia vincibili*. Ex qua generali assertione hanc conclusionem infert statim: *Voluntas conformis dictamini conscientie, etiam vincibiliter errantis, conformatur cum aliqua Dei voluntate, saltem per accidens obligante, aut consulente*. Et hanc ipsam doctrinam Terillus in utroque suo Opere non semel, aut iterum tradit, sed passim repetit, & inculcat, ut valde commendabilem, ac necessariam pro suo propugnando Probabilismo.

8. Itaque secundum Terillum, quoties Judæus, exempli gratia, obcecatisimus, & obstinatissimus firmiter apud se concludit per summam pertinaciam, & impietatem, Christum fuisse blasphemum, ac seductorem, adeoque sibi merito execrandum, hoc ipse dictamen est absolute verum, & evidens, & ex illius suppositione jam Deus ipsi consulit, aut jubet, ut Christum detestetur, atque contemnat. Et hæc doctrina (Terillo iudice, & rectissime quidem judicante) est non solum conducens, sed, & penitus necessaria ad benignam sententiam sustinendam. Admiranda sanè Theologia, & Ecclesiæ Catholicæ penitus necessaria! O Deus meus, & Magister meus! Hæc est doctrina illa, quam nisi tu docuisses Ecclesiam tuam, illam per unum sæculum deferuisses? Ita jam docetur hodie, & auditur, & creditur ab innumeris! O tempora nostra infelicia!

Veruntamen hæc dogmata animadversione dignissima sufficiat modò leviter insinuasse, & ad proprium locum remittere; postulant enim serium, ac diligens examen, quod ad tertiam partem spectat, ubi benignæ Recentiorum Theologiæ hæc, & alia quàmplura confectaria-

Terill. de
consc. pro-
ba. q. 17. n.
44.

Ibin. 45.

fi-

similia fusè, & exactè prosequenda sunt.

9. Nunc ergo legem, seu voluntatem Dei, consequentem, atque reflexam idè in hypothèsi controversiæ nostræ adstruere Terillus coactus est, ut præmittebamus, quia ejusmodi lege non posita, nequit operatio moralis conformari formaliter cum aliqua voluntate divina, proindeque nec esse recta formaliter; cujus rationem claram, & facilem, tum hic, tum alibi, sæpè reddidimus.

10. Hac verò lege, seu voluntate posita, jam optime intelligitur, inquit Terillus, quomodo proxima conscientiae regula, & actio ipsa per illam regulata, conformetur formaliter cum prima regula, nimirum cum hac ipsa voluntate, seu lege Dei reflexa, & consequenti, quæ ex prædicta suppositione opinionis directè æquæ, aut minùs probabilis, necessario in Deo resultat; Deus enim ex illa suppositione statim approbat, indulget, aut consulit, ut bonum, & honestum moraliter, id ipsum, quod per legem directam antecederet prohibebat, ut malum: & hæc ipsa voluntas consequens Dei non modò probabiliter, sed etiam evidenter cognoscitur ab operante, quippe qui certò, & evidenter novit ex principiis reflexi Probabilissimi, omne opus, de cujus honestate directa, circumfertur aliqua opinio, etiam minùs probabilis operanti, esse prudenter, & honestè eligibile, adeoque placens Deo, & conforme cum aliqua divina voluntate.

Hæc est lex Dei reflexa non certè à Deo, sed à Terillo condita, & idè ante Terillum hominibus semper abscondita, quæ utinam in lucem nunquam prodjisset. Erravi. Utinam prodjisset in lucem statim, ac infausè concepta, atque sub densa reflexionum caligine à suo auctore genita est. Utique non vixisset, nec fefellisset.

§. II.

Lex Terilli reflexa nullo prorsus auctoritatis, rationisve momento subsistit, sed evidenter pugnat cum certa, atque communi Theologorum omnium doctrina.

11. **A**lioqui, si fallimur, aut fallimus, prodat Terillus nobis, aut Recentior alius pro ipso, vel unum saltem antiquum, aut modernum clari, aut obscuri nominis Theologum, qui memoratam legem existentem in Deo, non dico expresserit, vel affirmaverit, sed vel leviter quidem aliquando meminerit.

Porro Terillus ipse nullum omnino protulit: in quo laudanda quidem hominis ingenuitas, sed animositas, ut levissimè dixero, supra modum planè miranda. Ecquis enim non meritò formidaret in re tanti momenti, tantoque periculo plena, primus, ac sine duce, viam ingredi novam, & quæ nullius antea fuisset temerata vestigio?

12. At fortè dicat aliquis, Theologos Terillo priores, etiam si non expresserint, aut affirmaverint legem reflexam Dei, nullibi tamen illam negasse, nec aliquid aliquando docuisse, quod cum illa stare non possit: quare implicite saltem, & exercite, censeri debent illam approbasse, & ut notum principium supposuisse.

Sed hoc in primis gratis, ac sine ullo fundamento dicitur: nam vel silentium in re adeò obvia, & quæ in moralibus passim occurrat, satis ostendit, Theologos omnes præfatam legem non agnovisse, sed commentitiam omnino esse velut rem exploratam supposuisse; cur enim illam nunquam exprimerent, aut saltem leviter adumbrarent, ut passim exprimunt veram Dei legem omnibus notam, & exploratam?

13. Prætercà falsum est, ut quod maximè, Theologos Terillo antiquo-

quiores: immò, ut mirere magis, Theologos omnes, etiam posteriores (ne ipso quidem Terillo excepto) nihil unquam docuisse, quod cum lege reflexa coherere nò possit. Nam Theologos omnes antiquos, & modernos, etiam Terillum ipsum sui non memorem, passim supponere, atque docere, tanquam exploratum, ac certum, legem primariam, seu directam Dei, permanere re ipsa, & habere de se vim obligandi, non obstante, quòd detur aliqua opinio, quantuncunque probabilis, falsò negans ejusdem legis existentiam, vel extensionem, ostensum est controversia sexta, præsertim art. 4. argumentis multis, & claris, quæ iteranda modò non sunt. Et quis precor id potest non docere, aut de eo aliquando dubitare?

Terill. q.
28. de cõf.
n. 13.

Hæc verò communis, ac certa Theologorum omnium doctrina, utique non coheret, sed evidenter pugnat cum lege reflexa Terilli, quando quidem lex ista, Terillo ipso expressè fatente, quin etiam ex professo probante, contradictoriè opponitur legi directæ circa eandem actionem, ideòque, dum altera existit, alteram repugnare necessum est. Patet ergo, reflexam Terilli legem, neminem Theologorum suffragatorem, sed omnes, nullo excepto, adversarios habere præter Terillum ipsum, ejus auctorem, apertè tamen sibi contrarium, quique simul eandem & affirmet, & neget.

14. Sed scire jam cupies, quibus saltem rationibus Terillus tandem convictus sit, ut auderet invehere primus, ac sine exemplo, doctrinam usque adeò difficilem, & communi Theologiæ repugnantem? Vis, dicam breviter? Nullis omninò. Alioqui, si non tibi credibile videatur, nolo mihi violentam fidem adhibeas. Credes saltem opinor Terillo ipsi, postquam ipsum perlegeris, duobus præsertim in locis, ubi legem suam reflexam ex professo tradit, & explicat, nempe q. 11. de Conso.

proba. n. 11. & q. 28. à n. 12. utrobique nanque reperies, Terillum nihil ultra morari, quam ut, proposita distinctione sua de duplici lege divina, per se, & per accidens existente, seu (quod eadem redit) directâ, atque reflexâ (quas easdem alibi sæpè multis aliis nominibus supra jam expressis designat), terminos duntaxat exponat, & quid utraque sit, exemplo producto, declaret: & quasi rem dixisset per se notam, & de qua nemini dubitare liceret, statim pergit, admonito, Lectore, *Hæc distinctio, utpote summi momenti omninò præ oculis est habenda.*

Terill. ibi
illo n. 11.

15. Jam verò quis cordatus, & prudenter consulens sibi, recipere non timeat in negotio æternæ salutis: immò quis dubitet incunctanter abique ulteriori examine contemnere doctrinam adeò peregrinam, ac novam, omni destitutam suffragio, & nullis fulcitam rationibus, quin, & communi omnium Theologorum doctrinæ apertissimè repugnantem? Non hic multis est opus: res ipsa clamat. Profectò, si à doctrinis similibus cavere nobis non deberemus, frustra nos admonuisse videretur Apostolus, dum denuntiavit, *Doctrinis variis, & peregrinis nolite adduci*: quid nanque per doctrinas peregrinas significare voluit, nisi (interprete Theophylacto) doctrinas aberrantes ab schola, & quasi domicilio veritatis? Quæ verò longius aberrare potest, quàm, quæ à communi omnium Theologia exorbitat?

Ad Hæb.
13.

Theophylac. in eum locum.

§. III.

Reflexio generalis magnopere notanda ad principia moderni Probabilismi.

16. **V**erum, quia tanta hæc novitatis acceptio, in quam incidimus, non est specialis, propriave nota doctrinæ istius, quam refellimus modò; sed generalis potiùs, atque communis aliis principiis Pro-

Probabilissimi, illis præcipue, quæ à Recentioribus confidentius circumferuntur, tanquam fundamenta potissima, ac penitus irrefragabilia, ex quibus suam benignam sententiam, evidenter passim demonstrant: operæ pretium sit, hac occasione data, parumper immorari per brevem aliquam digressionem, & generaliter aliquando reflectere supra novitatem ejusmodi; est enim proculdubio valde notanda, & magnopere faciens ad præcipuum nostrum propositum.

17. Potissima verò principia, quibus recens innititur Probabilismus, ea sunt, quæ hucusque digessimus, & diligenter examinavimus. Quam sint verò cuncta recentia, veterumque Doctorum destituta suffragio, immò etiam prorsus contraria principiis in Theologia receptissimis, suis in locis sigillatim ostendimus. Porro nullum ipsorum antecessisse Probabilismum, sed simul cum eodem, immò etiam post ipsum, omnia adinventum esse, etiam contradicentibus multis ex celebrioribus Probabilistis, demonstrandum à nobis est argumentis, ac testimoniis penitus irrefragabilibus.

18. Adde, quòd illud maximum principium principiorum de insufficiency legis promulgatione, in quod cætera omnia resolvuntur (sicut, & hoc de lege reflexa, quod præ manibus nunc habemus) nunquam ante Terillum fuerat auditum, sed potius doctrina contraria, tanquam omnino certa, & ultra omnem controversiam posita, à sæculis habitæ est; & quod est mirabilius, habetur etiam nunc, passimque extra illam, quæstionem traditur, & supponitur, etiam ab omnibus recentissimis Probabilistis, apertè sibi, & sæpè contradicentibus ex quadam, ut videtur, inevitabili necessitate, quam faciunt hinc studium longè maximum benignæ sententiæ tuendæ, illinc invicta virtus veritatis ipso naturæ lumine notæ. Sed & Terillum ipsum ejus principii auctorem, & invento-

rem, etiam dum tractat quæstionem ipsam, quam primus ipse invexit, & disputavit, in eandem apertam contradictionem impingere, ibidem etiam demonstrandum est.

19. Invaluit fateor nimis Probabilismus apud homines à fine sæculi sexti decimi, quo natus est, quia nimium hominibus placuit, utpote ipsorum desideriis maximè accommodatus, & pariter, quia illi, quibus displicuit, eundem apud se contempserunt, & ipsi propterea resistere à principio non curaverunt, neque alieno periculo, quantum oportuisset, rimaverunt. Sed, quia possessio regni jure non parti raro solet esse diuturna, & vix, aut, ne vix quidem, aliquando pacifica, caperunt brevi infurgere Theologi graves, & eruditi, qui latè dominantem probabilismum, acerrimè insectati sunt, multis, ac validissimis argumentis, tum ab auctoritate, tum à ratione falsitatem ipsius demonstrantes.

20. Cum igitur augeretur in dies numerus, & auctoritas insectatorum Probabilismi, cumque fortissimè Probabilistas urgerent, quòd leviter, & ultrò recessissent à solida, & antiqua Theologia, ut doctrinam inhererent in re summi momenti non modò novam, ac inauditam, verum etiam nimis infirmam, & nullis innitentem solidis Philosophiæ, ac Theologiæ principiis, coacti demum Probabilistæ sunt in suam benignam sententiam tandem aliquando reflectere: eam verò maturius, & attentius considerantes, invenerunt in regni solio vix alio jure, quàm vulgari quodam plausu, & acclamatione sedentem, prope modum inermem, casuique pronam, & nullis undique sibi imminentibus adversariorum oppugnationibus parem.

21. Ut ergo Probabilismi sui periculo de propinquo impendenti Recentiores pro viribus obviam irent, nihil nõ tentaverunt eorum quidam eruditiores, ac subtiliores, quo benignam suam sententiam undique cõ-

mu-

munirent, atque firmarent, contra imminentes tot, tantorumque adversariorum insurgentium insultus. Caterùm, cùm in pagina Sacra, & in SS. Ecclesiæ Doctoribus, in antiquis, atque receptis solidæ Theologiæ principiis, nihil præsidii invenerint, toti se demùm ad ingenia sua, subtilitatesque converterunt, ut non nisi novum effingerent novæ benignitatis artificium, de quo verissimè dicere posses, *Factura artificium totum est.*

Ose. 13.

22. Nam ex propriis ingeniis quid proferrent, nisi apparètes quasdam, inanescque ratiocinationes magnam præferentes acuminis speciem, nihil tamen soliditatis? Quid nisi artificiosas, ac subtiles quasdam argutias labyrinthæis reflexionum, nexibus difficiles, & implicatissimas, quibus de se conspicuam, veritatem absconderent? Denique quid producerent è penu suo homines, nisi mandata, & doctrinæ hominum, quibus Dominus negat coli se velle, *Sine causa autem colunt me, docentes doctrinæ, & mandata hominum?* Sapienter utique, vel Stoicus, de quibusdā similibus scriptis agebat olim, *Quedam scripta clarum tantum habent nomen: cetera exsanguia sunt. Instituunt, disputant, cavillantur; sed non faciunt animum, quia non habent.* Diceres, si licuisset legere, hodiernos Recentiorum libros legisse.

Math. 15.

Senæ. epist. 65.

23. Porro argumenta, quæ produxerunt, alia non sunt, quàm ea, quorum potissima jam expendimus: reliqua verò levioris momenti mox etiam expendenda sunt; neque enim aliquid omitemus, quod pro benigna sententia faciat. Illa tamen Probabilistæ absque omni prorsus formidine, passim jactant, & efferunt, veluti principia certissima, ex quibus benignam sententiam facillè, & evidenter mundo demonstrent, evidentiâ non utique morali tantum, sed physicâ, si superis placet, aut etiam juxta alios (nec paucos) metaphysicâ. Unde sententiam nostram

(& consequenter quidem, quanvis alioqui nimis, & ultra omnem modum inconsequenter) neque probabilem dicere dignantur, illi præferunt, qui subtilius disputant, & sua intimius principia callent.

Caterùm qualia re ipsa sint argumenta, & principia Recentiorum, & patere jam fecimus, & faciemus adhuc deinceps. Novitatem eorum, modò notamus, quam satis etiam, clarè ob oculos Lectoris constituimus. Porro non fabulas temerè confictas, non inanes quosdam rumores, quorum plurimi passim sparguntur in vulgus, sed facta notoria narravimus; quæ præterea in secunda parte latè, atque distinctissimè demonstraturi sumus, ut nemo, nisi nimis spontè inanibus fabellis decipiatur.

24. Ex novitate verò prædicta sic in præsentem arguere licet. Si error: vel modicus, in principiis, (ut Philosophus dixit, & ex illo non, semel annotavit D. Angelicus) sit in consequentibus maximus, facillè quisque videat, qualis possit opinio esse, quam ex nullo principio antiquo, noto, certo, aut communi, sed ex principiis tantum à se ipsis inventis post ipsam conclusionem susceptam, adeoque non prioribus, sed posterioribus conclusione ipsa, colligunt ipsius Auctores; quibus, id accidit, quod de quibusdam olim acutè observavit Bernardus, *Quidam prius judicant, & postea probant:* quasi qui jaceret fabricæ fundamenta post consummatam fabricam ipsam: miram sanè inveniret ædificandi artem, mirumque ædificium construeret.

Ar. 1. de Cælo. 1. 33. D. Tho. de Ente, & essentia. in 2. & in opusculis futuris.

Bernardus. epist. 192.

25. Accedit, quòd principia Probabilissimi non solum nova sunt, ipsoque posteriora, &, quod consequens est, antiquis omnibus firmis, atque receptis Theologiæ principiis adversa; sed neque sunt communia, ut ostendimus, vel ex ipsis Recentioribus Probabilistis, apud quos nec in ipsa conclusione, neque in ipsius sensu, neque in modo, quo pro-

propugnatur, uniformis consensus est, sed magna, & mira dicendi varietas, ut satis constat, vel ex hactenus dictis, & ex dicendis postea manifestius constabit.

26. Quid igitur dicemus de benigna sententia Recentiorum post totum ipsorum laborem, post tot operosa molimina, post tot artificiosas, subtileque inventiones excogitatas, ut illam undique communirent, adversus imminentes oppugnationes? Utique dicemus, quod diximus, nullos magis, quam ipsos Recentiores sententiæ suæ nimiam falsitatem, debilitatem, & egestatem utcumque antea neglectam, ac latentem, conspicuam, ac patentem mundo fecisse.

27. Enim verò quid illà opinione falsius, quam ipsius jurati, & longè studiosissimi patroni, post improbum studium, post longam, ac diuturnam inquisitionem, post nihil non tentatum, & inventum, ut eam pugnacissime tueantur, & inexpugnabilem faciant, exerunt tandem mundo, suisque adversariis obijciunt, non ullis aliis vallatam argumentis, non aliis connexam principiis quam novioribus, infirmioribus, minus receptis, minusque probatis, ac posterioribus opinione ipsa, atque adeò non illam inferentibus, sed magis ex eadem resultantibus? Quid illam potuit magis exauthorare, minusque probabilem reddere, quam hic suorum patronorum conatus adeò contentiosus, & irritus? Planè modernis Probabilistis id ipsum contingisse videtur, quod solet perhiberi de simia, quæ ferū ipsa tenellum suum, præ nimio, quo deperit amore, stricteius amplexando præfocat. Judicem appellare licebit, vel imperitissimum quemque, ut in hac causâ sententiam ferat.

28. Si verò nostram demum, Lector, expectes, audacter affirmare promptum est: si Recentiores multa fortissima, urgentissimaque argumenta, qualia nos solvere nesci-

remus, pro sententiâ sua invenissent, nunquam eidem acquiesceremus, quin nec dubitaremus illam incunctanter abjicere, memores Nazianzeni sententiæ verè Theologicæ, ac cedro dignæ, *Nobis satis est, quod nemo ex his, qui divino numine afflari sunt, ex Patribus illis, & Magistris nostris, hanc sententiam hætenus, vel pronuntiaverit, vel pronuntiatam probaverit.* Nunc autem, cùm principia, & argumenta inventa à Recentioribus ea sint, quæ tibi exhibuimus, quod sit tandem judicium nostrum, judicare facile potes.

Hanc ex data occasione præmuturare placuit reflexionem valde notandam de novitate fundamentorum, & principiorum novi Probabilismi, de qua postea dicendum uberiùs nobis est; est enim multò adhuc majoricōsideratione dignissima. Jam ergo regrediamur in viam nostram, à qua tantillum digressi sumus.

ARTICULUS II.

Demonstratur ulterius, vel ex Terillo ipsius doctrina, ejusdem legis reflexæ implicatione.

29. **O** Mittimus argumenta omnia, quibus nimis patenter ostensum est, legem directam, Dei obligatam ad aliquam actionem, vel ad omissionem ipsius, non ideo non existere re ipsa, aut non habere vim obligandi, quòd detur aliqua probabilis opinio (in sensu scilicet Probabilistarum) negans ejusdem legis obligationem: id, quod, Terillo ipso fatente, prorsus evertit legem istam reflexam. Hæc, inquam, argumenta prætermittimus; tum, quia repetere illa non decuit, cùm ibidem videri possint; tum, quia plurima suppetunt, quæ specialiter ficitæ istius legis repugnantiam demonstrant.

Nazianz.
Orat. 2. de
Theolog.

Sup. Controv. 6. per totam.

§. I.

Lex Terilli reflexa essentialiter pugnat cum lege Dei primaria, ac directa: idque in primis convincitur ex doctrina ipsius Terilli aperte sibi contradicentis.

30. **P**onamus legem istam reflexam approbantem, aut præcipientem actionem aliquam de se intrinsecè malam ex hypothesi erroris prorsus involuntarii, & invincibilis, sive, quod idem est juxta Recentiores, opinionis probabilis re ipsa falsæ asserentis, actionem illam honestam esse, aut etiam præceptam.

Sed, ut parentior discursus fiat, definitam demus hypothesim. Putat quis per errorem invincibilem, licitum sibi esse, vel etiam necessarium ex lege charitatis, pejerare, aut saltem mentiri, ad subveniendam proximo cōstituto in aliquo ingenti discrimine, quod aliter non possit evadere. In hoc eventu (quem Recentiores, sicut similes alios, passim supponunt esse possibilem, & qui non rarò quoque contingat; nos verò ponimus disputandi gratiâ) Deus, inquit Terillus, homini sic erranti jam ex hujus erroris suppositione, consulit per legem reflexam, vel etiam jubet, ut mentiatur, aut pejeret.

31. Quare (quod est magnopere notandum), si in proposita hypothesi non detur alia lex, quàm reflexa, neque lex antecedens, sive directa Dei, extenditur ad has circumstantias, ut vult Terillus statim afferendus, verum est absolutè, mendacium, aut perjurium aliquàdo nullo modo esse illicitum, sed potius licitum, sanctum, & honestum, tam intrinsecè, quàm extrinsecè, tam materialiter, quàm formaliter, quippe quod nulla lege prohibetur à Deo, sed potius approbatur, aut præcipitur, per legem consequentem, aut reflexam, præter quam alia nulla circa objectum illud existit. Et hoc

primum portentum est, quod nova lex Terilli trudit in mundum.

32. Cæterum legem istam fictitiam esse, quippe quæ pugnet cum lege primaria, qua Deus generaliter mendacium prohibet, demonstratu sit plusquam facilè. Enim verò legem divinam mendacium generaliter prohibentem, esse de se restrictam, nec extendi re ipsa ad hunc casum particularem, in quo Deus reflexè mentiri jubeat, ex ipsa terminorum acceptione patentius est, quàm ut ostendi debeat: quid etenim evidentius repugnans, quàm Deum seriò, & quantum est ex se, velle, & nolle mendacium pro iisdem omninò circumstantiis?

33. Audi Terillum ipsum legem suam reflexam exponentem: *Deus* (inquit) *nullas in suis legibus ferendis præcisiones, aut confusiones admittit: Ponamus Petrum ex errore penitus invincibili existimare, se posse, aut etiam debere dimidiare confessionem suorum peccatorum: in hoc casu Petrus dimidians suam confessionem, nulli legi æternæ contrariatur, nec ullam vel materialiter transgreditur. Nulla enim datur lex æterna, quæ universim dicat, nulli unquam liceat confessionem dimidiare, quia Deus habet aliam legem æternam dicentem, Petro hic, & nunc liceat suam confessionem dimidiare. At hæc leges sunt contradictoriæ: ergo, cum certum sit secundum existere, certum est primam non dari.* Ita ille de lege sua.

Vides, qua firmitate Terillus affirmet, ac probet, tanquam omninò certum, & exploratum, legem directam Dei aliquod opus malum universaliter prohibentem, non extendi re ipsa ad eventum particularem, in quo, errore supposito, idem opus consulitur, aut præcipitur, per legem subsequenter, ac reflexam? Patet ergo, ejusmodi legem pugnare omninò cum lege directa, siquidem hæc non possit non extendi ad prohibendum opus prædictum in eo eventu particulari.

Jam

Terill. de
confe. dict.
q. 28. n. 13.

34. Jam quod extendi debeat, & re ipsa extendatur, ostendamus in primis ex Terillo, qui sui prorsus immemor, & apertissimè sibi contradicens, id docet, non utrunquè, sed tanquam evidens, ac prorsus innegabile, primò quidem universaliter de omni omninò lege, seu naturali, seu positiva. Deindè verò sermonem contrahens ad legem naturalem, sic ait: *Jam ergo evidens est hominem invincibiliter errantem circa legem naturæ, peccare materialiter, quia ponit rem, quæ verè prohibita est, etsi lex illa non sit sufficienter promulgata omnibus.* Rursus de lege etiam positiva in specie, sic cōtinenter subjicit: *Idem prorsus locum habet in lege positiva, quæ pro parvis communitatibus fertur; tales enim leges non aliter promulgari solent, quam per hoc, quòd Superior illos in unum cogat, suamque voluntatem intimet; jam si aliquis forè sit absens, nec alii postea rem gestam narrent, lex illa nō est illi sufficienter promulgata, qui tamen materialiter peccabit contra legem verè latam, & aliis etiam sufficienter promulgatam.* Hic Terillus non semel hallucinatur circa legis promulgationem, & sibi etiam apertè contradicit, ut constat ex alibi dictis. Sed, quod ad præsens attinet, vides, quàm clarè doceat id, quod suadere intendimus, contra se ipsum in loco jam expressò oppositum, tanquam certum, docentem.

35. Præterea urgeamus exemplum illud de lege generaliter prohibente mendacium, in quo veritas ista clarior apparet, quanvis alioqui, ut rectè Terillus ipse docet, eadem ratio sit de cæteris quibuslibet legibus ad suam propriam materiam comparatis.

Igitur, quòd lex illa extendatur ad casum, quo quis invincibiliter circa mendacium erret (si talis casus possibilis sit), videtur certa, & communis sententia apud SS. Patres Ecclesiæ sæpè docentes universaliter, nullum prorsus mēdacium aliquan-

do licitum esse ex aliquo possibili fine, nec in aliquo eventu cogitabili. Maximè verò omnium Augustinus multus, ac frequens est, ut scitur, in hac veritate docenda, præsertim illis duobus libris *de mendacio*, & *contra mendacium*, quos li. 1. Retractat. e. ult. ipse Augustinus meminit, ac probat., ubi non tantum ex Scripturis, sed multis etiam, iisque subtilibus, & acutissimis argumentis demonstrat, nullum esse possibile mendacium, quod non sit malum, & contra legem Dei. Unum solum, vel alterum producā in specimen, ut manifestum fiat, quàm certam, & immobilem Augustinus veritatem istam censuerit.

36. Igitur postquā latè recensuit diversa genera mendaciorum, & de singulis sigillatim ostendit fugienda esse tanquam peccata, concludit tandem sic: *Quisquis autem esse aliquod genus mendacii, quod peccatum non sit, putaverit, decipiet se ipsum turpiter, cum honestum se deceptorem arbitretur aliorum.*

37. Præterea ita subtiliter argumentatur: *Nihil aliud judicandus est dicere, qui dicit, aliqua iusta esse mendacia, nisi aliqua iusta esse peccata, ac per hoc aliqua iusta esse, quæ iniusta sunt. Quo quid absurdius dici potest? Unde enim est peccatum, nisi quia contrarium iustitiæ est? Ea verò, quæ contra legem Dei sunt, iusta esse non possunt. Dictum est autem Deo: Lex tua veritas. Ac per hoc, quod est contra veritatem, iustum esse non potest. Quis autem dubitet contra veritatem esse omne mendacium? Nullum igitur iustum potest esse mendacium.*

38. Accipe tandem, ut cætera præteream, egregium in id ipsum, ratiocinium divino dignum Augustini ingenio: *Nemo (inquit) potest convincere aliquando esse mendacium, nisi qui poterit ostendere, eternum aliquod bonum obtineri posse mendacio. Sed, cum tantò quisque ab eternitate discedat, quantò à veritate discedit; qui autem mentitur, à veritate*

G g 2 di-

Terill. 2. p.
de Regu
mo. q. 43. n.
60.

Ibi n. 41.

Sup. con-
trov. 6. a. 3.
& 4.

Aug. li. de
Mendac. c.
21.

Lib. contra
mendac. c.
16.

Lib. contra
mendac. c.
7.

discedat: absurdissimum est dicere, discedendo inde, ad boni aliquid posse aliquem pervenire. Aut, si est aliquod bonum aeternum, quod non complectatur veritas, non erit verum: & ideo nec bonum erit, quia falsum erit. Injuria fieret Augustini, sive doctrinae, sive auctoritati, si quidpiam verbis ejus adderemus. Clariora sunt, quam ut egeant interprete.

39. Eja pergit, Recentiores, & dicite, mendacium non est malum ex terminis, non est peccatum ex conceptu suo, non est iniustum quid, non est contrarium divinae legi: immò verò mentiri aliquando licitum est, quin & valde laudabile, honestum, sanctum, Deo gratum, & placens, immò ab ipso Deo praeceptum, aeternaque beatitudinis dignum, quoties nimirum homines sic deliraverint, si quidem inculpate, aut probabiliter. O novam! o mirabilem Probabilistarum Theologiam! Quid igitur Augustinus asseruit, turpe esse docere, mendacium aliquod non esse peccatum? perinde esse dicere, mendacium aliquod justum est, ac si diceret, aliquod peccatum est iustum? non magis esse certum, mendacium esse contra veritatem, quam esse contra legem Dei? tam non posse quem tendere per mendacium in beatitudinem, quam tēdere non potest in veritatem? Hæc porro frustra, & falsò Augustinus docuisset, si Recentiores vera docerent.

40. Sed facessat auctoritas Augustini, quanvis alioqui summa inter homines. Nobis profectò Recentiorum doctrina infallibilibus Dei oraculis videtur manifestè contraria. Enim verò mendacium in Scripturis sanctis passim damnatur, ac prohibetur, verbis expressis, ac generalissimis, quæ nullam exceptionem patiantur, & in hoc semper sensu à SS. Ecclesiae Doctoribus divina lex de mendacio fugiendo exposita, ac proposita nobis, immò & ipsius Ecclesiae Catholicae unanimi consensu recepta est.

41. Ita per omnem modum(in-

quiunt Probabilistæ), nisi quis per errorem invincibilem aliquādo crediderit, mendacium esse licitum, aut etiam à Deo praeceptum; tunc enim jam mendacium non est prohibitum per legem Dei, immò verò præcipitur, aut saltem approbatur, per aliam ejus legem subsequenter ad hunc errorem.

42. Sed rogo cum Bernardo, de quonam mihi Evangeliorum loco producat istam exceptionem? Utique, glossa ista vestra est, non Ecclesiae Catholicae, non sacrorum ejus Doctorum, non Augustini, non Ambrosii, non Thomae: postremò non ullius, vel infimæ notæ Doctoris, aut Scripturarum interpretis. Alioqui nobis producere, vel unum saltem, qui ante Terillum vestrum aliquando docuerit, aut insinuaverit, mendacium aliquod justum esse, & honestum materialiter etiam, ac intrinsecè; & ultrò nostram deceptionem fatebimur; aliàs verba voluntia, quæ facillimè dantur, etiam facillimè contemnuntur.

43. Et cur amabò non prodeat alius, cui delirare placeat per similem licentiam, mendacium esse malum, & lege divina prohibitum, quando nocet alicui, vel quando non est utile, aut necessarium ad celandum secretum, vel ad aliud malum vitandum: si verò ad hoc deserviat, aut necessarium sit, mendacium neutiquam malum esse, sed laudabile potius, justum, ac sanctum, placens Deo, & ab ipso aeternā gloriā remunerandum? An non delirum istum tanquam sacrilegum perversorem intemeratae legis divinae, & Scripturarum Sacrarum, omnes Catholici exploderemus? Annuet opinor omnis Catholicus. Sed unde precor? Quibus argumentis, si tot, tam generalia, tamque expressa Dei verba, quibus mendacium omne damnatur, si Sanctorum Doctorum communis expositio, si unanimis fidelium consensus, à quo ad id tempus nemo discesserat, non sufficiant ad con-

Bernard.
Serm. 67. in
cant.

convincendum, legem prohibentem mendacium, extendi ad omne mendacium possibile, nec ullam aliquando pati exceptionem? Amoveo calamum penè rubescentem; ecquem enim non pudeat his immorari? Hæc porro inter Catholicos, non disputanda sunt, sed increpanda. Et placet adhuc Probabilissimus?

44. Evidens ergo sit in Ecclesia Catholica, & ultra omnem controversiam positum, nullum esse mendacium possibile, vel cogitabile, quod non sit malum, & à Deo prohibitum ex quacunque suppositione. *Nullum justum mendacium: omne mendacium in omnibus est peccatum: omne, quod à veritate discordat, iniquitas est*, ait Bernardus, tot, tantisque expressionibus veritatem istam statuens, ut nullam unquam aliquis cogitare exceptionem audeat.

45. Patet ergo, legem divinam antecedentem, atque directam universaliter prohibentem mendacium, necessariò extendi re ipsa ad omne mendacium possibile, atque adeò ad mendacium etiam, quod homo per errorem invincibilem judicat esse licitum, aut à Deo præceptum. At, si verum hoc est, fieri nequit, ut per legem reflexam, & consequentem errorem illum, Deus mendacium approbet, aut præcipiat, ut de se evidens est, & Terillus docet, ac probat: ergo lex reflexa Terilli coherere nò potest cum lege Dei primaria, ac directa. Cùmque una sit, & eadem ratio, fatente ipso Terillo, de cæteris omnibus legibus ad propriam suam materiam comparatis, consequens tandem est, ut omnis lex reflexa, & consequens nostros errores, fictitia, & impossibilibus evadat: idque ex doctrina Terilli ipsius, qui novi hujus partus, seu abortus Theologici, & parens simul est, & peremptor, ut, vel hoc saltem titulo, de Theologia benè mereatur.

§. II.

Duplicis objectionis Recentiorum nullitas breviter insinuat, & utriusque difficultatis solutio in proprium locum expedienda remittitur.

46. **O**bjicient Recentiores, hinc fieri, ut nulla sit possibilis actio procedens ex errore invincibili, quæ sit honesta, ac bona moraliter, absolute videlicet, & positive. Sequela autem, inquit Terillus, absurdissima est, & contra unanimem Theologorum consensum; nemo nanque invenitur ex iis, qui à centum annis scripserunt, qui neget, voluntatem concordantem rationi, siue conscientiae erranti invincibiliter, esse laudabilem, & honestam moraliter. Quam sententiam affirmat docuisse sine dubio S. Thomam, eandemque latissime Terillus ipse suadere conatur omni genere argumentorum, in quibus nescias, quid mirere magis, an importunitatem, & inefficaciam ipsorum, an confidentiam nimiam, qua efficaciam eorum, velut irrefragabilem Terillus commendat, & jactat.

47. Verùm hæc difficultas huius loci non est, & ad postremam partem spectat, ubi diligenter tractabitur. Interim libentissimè concedimus sequelam, quæ certè non absurda, sed verissima est, & quæ doctrinam continet apprimè còsentaneam solidæ, & antiquæ Theologiæ, de qua proinde nemo dubitasset, nisi in mundum venisset Probabilissimus, cujus doctrina opposita germen est simile quàm pluribus aliis ex hac nova radice pullulantibus. Et quid precor incredibilius ex ipsa terminorum acceptione, quàm quod opus malum re ipsa, & solum per errorem ab homine bonum putatum placere Deo possit, & ab ipso bonum putari: qui scilicet, ut sapienter Bernardus, *Sapiens numularius est, imò ipsa sapientia, cui necesse habemus*

Terill. r.p. de Regu. mo. q. 3. per totam.

Bernard. ferm. 2. de S. Andr. init.

red-

Bern. li. de modo bene vive. ferm. aut cap. 31.

reddere hunc obedientia numum: nec suscipiet eum, nisi & integer inveniat, & sine aliqua falsitate?

48. Præterea, etiam in eo, quod Terillus affirmat de uniformi consensu Theologorum à centum saltem annis, in ea sua doctrina tradenda, fallitur manifestè, ut palàm in loco faciemus. Cæterum turpius fallitur, & multò minùs excusabiliter, dum illam audet D. Thomæ appingere, circa cujus mentem clarissimam adeò crassè Terillus hallucinatus est, & adeò nulla data occasione, ut vix de viro docto, & sincerè docente videri credibile posset. Sanè Doctor Angelicus sententiam nostram non modò clarè, ac disertè docet, sed adeò certam illam existimavit, ut dixerit, quæstionem non intelligere, qui de hac veritate dubitaverit. Et planè mirabile est, quòd operatio aliqua, quæ conformis supponitur conscientiæ erroneæ, nimirum regulæ non rectæ, sed obliquæ, possit ab aliquo recta existimari. Sanè non crederetur, si factum sineret dubitare. Scimus, Recentiores ex suis principiis reflexis elicere dictamen rectum, ut ipsi ajunt, quod sit regula proxima operationis. Cæterum hoc dictamen innititur omninò legi reflexæ, quæ quàm sit recta, statim videbis, & miraberis.

D. Tho. 1.
2. q. 19. a. 6.

Sed de doctrina ista, quam obiectio supponit, ubertim dicemus in loco, ubi facilè etiam ostendemus, Terillum manifestè deceptum per æquivocationem insignem circa mentem Angelici Doctoris, alios Probabilistas posteriores se decepisse. Lege interim precor Doctorem ipsum Sanctum, etsi sincerè legas, & attentè, haud verebor, ne fortè de mente ipsius, vel levisimè ambigas.

Hæc pauca modò prælibanda fuerunt, ne quæ fortassè titubare faceret ingens ille Terilli strepitus circa doctrinam præcedentis: quæ quidem adeò firma, ac solida est, ut se sola sufficiat ad refellendam sequelæ ab-

surditatem, quam Recentiores nobis obijciunt; nihil enim absurdum inferri legitime potest ex doctrina verissima, atque certissima, quam vel Terillus ipse coactus est docere, etià contra se ipsum apertissimè sibi contradicentem.

49. Obijcient iterum Recentiores, fieri itidem ex doctrina nostra, ut conscientia erronea nō liget; nam, ut ait S. Thomas, *Secundum hoc . . . ligare conscientia dicitur, quod aliquis, nisi conscientiam impleat, peccatum incurrit*. Peccatum verò nemo incurrere potest, nisi violet aliquam legem: ergo, nisi adstruatur lex reflexa, per quam Deus præcipiat conscientiam erroneam implere, hæc neminem ligabit; quod tamen temerarium, ut minimum, aut fortè erroneum esset asserere.

50. Hæc item difficultas communis est, & eodem etiam spectat. Ostendemus autem ibidem, quomodo conscientia non liget, quoties erronea est, in vi alicujus veræ particularis legis præcipientis per accidens, ac reflexè, implere ipsam conscientiam erroneam; sed in vi legis universalis per se, & antecederet prohibentis velle malum & Deum offendere, ac veram ejus legem contēnere, quod suo loco explicabimus.

51. Sanè D. Angelicus præmissis verbis continenter subjunxit, *Non autem hoc modo, quod aliquis implens, rectè faciat*, quibus apertè reprobatur legem reflexam; etenim juxta ipsam, & ejus assertores, qui implet conscientiam erroneam (invincibilem saltem) non solum excusatur, sed rectè facit. Hoc, quanvis sit verissimum, & in sana Theologia certum, fateor implexum est, & explicatu certè non facile. Videri interim possunt admodum R. P. Thyrsus, noster Præpositus Generalis, nec non PP. Palancus, & Muniessa sapienter, & acutè more suo difficultatem hanc enodantes, quanvis, ut verum fatear, majorem adhuc declarationē exposcat.

Ve-

D. Tho. q.
17. de ve-
ritat. 2. 4.
corp.

52. Verum quid hoc ad legem reflexam? An non conscientia erronea, etiam vincibilis, & culpabilis, ligat? Exponant ergo Recentiores, qua lege? Neque enim dici potest, Deum per legem suam præcipere blasphemias, & horrenda quæque flagitia, etiam in circumstantiis, in quibus vera sunt, & formalia peccata, & homines constituunt verè peccantes, si verè Deus noster sanctus est, & non Deus volens iniquitatem.

Phil. 5.

53. Scio quidem Terillum huius sequelæ horrore non territum, tanti consequentiam fecisse, tantique habuisse legem suam reflexam, ut etiam ad eventum erroris simpliciter culpabilis, ac voluntarii, non timuerit illam extēdere, ut datis propriis ipsis verbis, superius adnotatum relinquimus. Sed hoc est monstrum quæque deglutire, ne unquam evomatur Probabilismus, qui certè si non aliter potest subsistere, ut Terillus existimat (& rectissime), nimis ipsum amaverit necesse sit, qui non ab eo cum horrore discedat.

54. Sanè non modò quando scelera illa procedunt ex errore vincibili, & homini imputantur ad culpam, sed etiam dum procedunt ex errore invincibili, qui totam culpam formalem evacuet, horridum nobis est affirmare, Deum illa consulere, aut præcipere, & hominem, dum mentitur, aut pejerat agere juxta Dei voluntatem, quod esse prorsus indecens, repugnantque sanctitati divinæ, optimè demonstrat, & fusè, ex Scriptura, & Patribus potissimum, insignis ille Theologus, ac planè eruditissimus, P. Montoia in tractatu de voluntate Dei.

55. Porro nullum perjurium, aut mendacium ex suppositione quacunque Deum verum habet auctorem, sed magis illum, qui mendax est, & auctor scelerum omnium. Alioqui precor homo, quando jam sapit, & pristinum errorem dediscit, cur non gaudere poterit, ac delectari de suo perjurio, aut mendacio per

errorem illum admisso? Cur non possit consulere, aut hortari, vel saltem optare, & gaudere, quòd alter pejeret, aut mentiat, si credat ipsum ignoranter se gerere? Nunquid voluntas hominis purior, aut sanctior est, vel magis debet abhorre à peccatis, quàm voluntas ipsa divina totius sanctitatis fons, totiusque puritatis origo? Hæc, & alia quàm plura, quæ ex lege Recentiorum reflexa sequitur inevitabiliter, ab omni sana Theologia exorbitant, ut suo loco monstrandum est argumentis, sanè Theologicis.

§. III.

Duplex per occasionem Corollarium.

56. **H**ic ergo (ut obiter hoc adnotemus) displicet etiam doctissimus Mercorus, licet alioqui nobis gratissimus, qui absolute concedere videtur, licere Confessario aliquando conjuges ignorantes invincibiliter nullitatem conjugii sui, non solum non monere de illa, verum etiam inducere, & hortari ad conjugale debitum sibi reddendum, si ex nullitatis manifestatione aliquod majus malum timeatur.

Merco. in
Bas. Theo.
mora. p. I.
a. 7.

57. Nos (quidquid modò de silentio sit, de quo fortassis altera die) doctrinam hanc probare non possumus, miramurque à Merco fuisse probatam. Nam, quod in se turpe, ac malum moraliter est, potest quidem ex aliqua suppositione licite aliquando permitti; ex nulla verò, quæ malitiam non auferat, potest ab aliquo intendi, nec amari, aut in se ipso, aut in quocunque alio: nec voluntas ejusmodi Deum habere potest auctorem, cujus nempe sanctissima voluntas nunquam prosecutione fertur in malum, licet illud sanctissime permittat.

58. Ob eandem rationem, immodò à fortiori, ut ajunt, displicet nobis, & vehementer, eorum Auctorum opinio, qui docuerunt, licitum esse

esse, homini ex se parato ad perpetrandum majus peccatum, consulere, ut non illud, sed minus aliud perpetret, si quidem aliter averti non possit ab iniquo illo proposito majoris peccati patrando.

59. Haud credimus, Doctores, praesertim graves, & scholasticos, qui opinionem illam tenuerunt, egisse de consilio verè tali, nimirum practico, & inductivo ad committendum minus peccatum, etiam ex fine majoris vitandi; sed de consilio purè speculativo, atque permissivo duntaxat: videlicet, ut liceat illi obstinato homini objicere, aut proponere, peccatum minus, non eo fine, ut illud exequatur, sed unice ut abstineat à peccato majori, quanvis consulens timeat, aut praevideat, fore ut alter committat minus peccatum; tunc enim consulens nihil malum intendit, neq. aliud sequitur ex illius consilio, quàm fuga majoris peccati: peccatum autem minus unice sequitur ex malitia peccantis; à consulente verò solum permittitur ex rationabili, & honesta causa: unde absolutè consilium ejusmodi (si consilium dici mereatur) censi debet honestum, ac laudabile.

60. Quidquid verò de hoc sit, (quod per se satis verosimile est) opinio illa in primo sensu accepta valde displicet nobis, nec ab aliquo Theologo debet probari: quia ex nullo prorsus fine, quantunvis optimo, & honestissimo, amare licet, vel in se, vel in alio, ne dum procurare, aut intendere, vel minimum malum morale. Utrique illa sententia, *Non est faciendum malum, ut veniat bonum*, de malo morali intellecta, est in moralibus principium plusquàm certum nullam omninò exceptionem admittens, & rationis lumine notum; quod enim malum moraliter est, nunquam potest honestè eligi ex fine aliquo cogitabili, aliàs esset moraliter malum, & bonum, indeque in ipsis terminis implicaret.

ARTICULUS III.

Eadem lex reflexa, & consequens nostros errores, alia item ratione ineluctabili, absurda, & impossibilis demonstratur.

61. **P**onimus legem istam Terilli novā, ut ab ipsomet ponitur, ita videlicet relaxativam legis di rectæ, & antecedentis, ut hæc reverà non extendatur ad prohibendam illam actionem, quæ per legem reflexam consulitur, aut imperatur; sed potiùs talis actio pro illo homine, & pro his circumstantiis, pro quibus reflexè præcipitur, re ipsa excepta sit à lege Dei primaria, ac directæ, neque sit objectum ipsius. Ita debere adstrui legem reflexam, Terillus ipse, ut vidimus, & probat, & ut certum supponit. Et reverà non posse aliter fingi, vel cogitari, evidens est, vel ex proximè dictis, alioqui Deus verè moveret, vel positivè induceret hominem ad violandam legem suam divinam primariam, & antecedentem, essetque verus, ac proprius auctor actionis, per quam homo facit re ipsa contra Dei voluntatem summè averfantem talem actionem, & prohibentem ipsam, per se sub pæna damnationis aeternæ; quæ certè si non sint repugnantia, nihil jam poterit cogitari repugnās.

§. I.

Præfata lex tantum abest, ut proficiat ad rectam cōscientiam formandam juxta principia novi Probabilismi, ut ipsos potiùs Probabilistas ad evidentem cogat contradictionem; præcipue vero Terillum ipsum hujus novæ legis auctorem.

62. **T**erillus legem suam reflexam extendens, ut jam vidimus, ad suppositionem erroris, etiam vincibilis, ac voluntarii consequenter, immò à fortiori, negare de-

debet, actum quemcunque procedentem ex tali errore, prohiberi re ipsa lege directa ex prædicta suppositione, alias Deus reflexè consuleret, atque præciperet violationem formalem, ac voluntariam legis directæ suæ, quod horrendum est dictu, & Catholicis auribus non tolerabile.

63. Aliunde verò ejusmodi exceptio ignorantiae peccata verè talia, quæ, salva fide, aut saltem salva Theologia, à nemine possunt negari, planè, ac plenè de medio tollit; quomodo nanque verè peccatum erit opus nulla lege prohibitum, immò verò conforme positivæ Dei voluntati? Ut summum dici poterit malum, sive peccatum extrinsecè duntaxat, ac purè denominativè, ut Terillus tandem fatetur (cui plures sub his terminis Recentiores subscribunt), idest, non verè, sed nomine tenus; nempe opus in se bonum, laudabile, & honestum moraliter; procedens tamen tanquam ex causa ex aliquo peccato præcedenti; quod ingens aliud portentum est, sed cui multa similia ex propria sua indole modernus ferat Probabilismus. Utrâlibet Terillus viam eligat, non viæ se, sed præcipitio dabit.

64. Cæterum, ut magis mireris, non alterutram eligit, sed utranque; dum ex una parte contendit, opus elicitum ex errore vincibili *conformari cum aliqua Dei voluntate, saltem per accidens obligante, aut consulente*, adeoque non esse peccatum, nisi denominativè tantummodò, ut frequenter docet, & repetit: ex altera verò fatetur, *Si dictamen (errorneum) conscientia permittentis sit vincibile, utique, qui sequitur tale dictamen, non facit opus bonum, sed peccat*. Attende, Lector, Theologiam benignam, & coherentiam doctrinæ ejus: nempe opus procedens ex errore vincibili, non est opus bonum, sed peccatum: at simul est honestum, Deoque placens; nam *conformatur cum aliqua Dei voluntate, saltem per accidens obligante, aut consulente, &*

certum est (Terillo docente), *actum conformem legi æternæ existenti per accidens, esse honestum, Deoque placere, quanvis objectum, quod ponit, non conformetur legi æternæ, quæ per se disponit de rebus*. Hæc Terillus. Quid possumus objicere ipsius benignæ Theologiæ ultrò admittenti peccatum honestum, Deo placens, & ita placens, ut illud etiam præcipiat, aut consulat? Tot, & tanta Terillus miscet absurda, etiam apertè secum pugnantia, ut modernum sustineat Probabilismum.

65. Modò verò propositam assertionem sub terminis præsentis controversiæ, & in sensu, quo Recentiores benignam suam sententiam defendunt, facilè demonstrare promptum est.

Equidem juxta alteram viam, seu modum formandi conscientiam, nimirum contra propriam opinionem actu existentem in mente operantis, facillimè ostenditur sic. Qui contra propriam suam opinionem actualem de parte minùs tuta, format conscientiam, opinatur actu directè, contractum, v.g., quem init, secundum se, & intrinsecè malum esse, atque adeò re ipsa per legem aliquam sibi prohibitum. Aliundè verò, inspecta opinione contraria, reflexè judicat certò, & indubitanter, eundem hunc contractum sibi absolute licitum esse. Ergo judicat certò dari legem reflexam sibi approbantem talem contractum. At, qui judicat dari legem reflexam contractum hîc, & nunc approbantem, judicare tenetur, contractum nulla lege esse sibi prohibitum, quia lex illa reflexa, teste Terillo ipsius inventore, contradictoriè opponitur omni legi prohibenti contractum pro illis circumstantiis: ergo judicare tenetur, contractum pro eisdem circumstantiis esse per legem aliquam, & non esse sibi prohibitum: ergo cogitur necessario ad evidentem contradictionem.

66. Juxta alteram verò Reflexi-

H h sta-

Idem Terillus q. 28. de consensu. 12.

Terill. 2. p. de Regu. mo. q. 62. n. 20.

starum viam, seu modum formandi conscientiam, videlicet contra opinionem operanti probabiliorem de intrinseca contractus inhonestate, eodem argumento contradictio vincitur: quia, licet operans actu non iudicet, contractum esse re ipsa injustum; iudicat tamen verosimilius esse, quod injustus re ipsa sit, & directæ lege prohibitus; aliunde verò certò iudicare tenetur, nulla lege directæ prohiberi, quia certò iudicat, eundem contractum approbari lege reflexa conditoriè opposita legi directæ: ergo iudicare tenetur verosimilius esse dari legem directam prohibentem illum contractum, & simul certum esse non dari, quæ non est minùs evidens contradictio.

§. II.

Evasio Recentiorum ex doctrina Terilli longe singularissima.

67. **A**D hæc adeò patentia Probabilistæ, qui le viter controversiam istam tractarunt, quique artificium sententiæ benignæ intimius, ac subtilius penetrare, vel non valuerunt, vel non curaverunt, non video, quid reponere, vel apparenter, possint.

Terillus, qui modernum Probabilismum, informem olim, & impolitam molem, in novam quandam formam construxit, multa subtiliter excogitavit, quibus adversis posset utcumque oppugnationibus obviare. Sed verò nemini venisset in mentem q. 30. de consc. proba. ac sæpè aliàs repetit, & statuit absque aliqua omnino probatione, nec ullo alio fundamento subnixam, quam necessariæ cujusdam connexionis, inevitabilisque sequelæ ex ipso suo Probabilismo, qui, licet adeò recens, major tamen est natu, & antiquior re ipsa principiis omnibus, quibus à Recentioribus propugnatur, ut sæpiùs jam advertimus, & ostendimus,

& supra generaliter notabamus.

68. At ergo Terillus (quod jam item superius insinuavimus), opinionem probabilem, qua quis directè iudicat, objectum esse illicitum, licet videatur assertio absoluta, & quæ absolutis verbis proferatur, retamen ipsa intus, & in mente habere sentium non prorsus absolutum, sed virtualiter saltem, æquivalenterve conditionatum. Sed præstat ipsa dare Terilli verba, ne quid fortassis imponere videamur.

Aliquando (inquit ipse) per propriam sententiam solum speculative affirmamus aliquid esse illicitum; tunc scilicet, quando ita de illo enuntiamus, ut existimemus, ejus inhonestatem fore certam, si veritas ipsa constaret. V.g. multi putant octo uncias esse quantitatem vetitam pro refectiuncula die jejunii vespere sumenda. Hoc dupliciter affirmari potest, primò, ut quis absolute omnino existimet, talem quantitatem esse prohibitam; secundò, ut ita solum existimet, quantitatem illam esse vetitam, ut iudicet id fore certum, si veritas rei constaret. Jam hoc secundum iudicium non est omnino absolutum, sed æquivalenter saltem conditionatum modo jam explicato. Primum iudicium excludit bonam fidem de honestate talis operis, ut ostensum est. At secundum compatitur dictamen conscientie de ejusdem honestate, nam etsi credam, nos certò scituros talem quantitatem esse nimiam, si veritas ipsa constaret, quia tamen non absolute omnino iudico verum esse, quod quantitas illa sit nimia, idèò reflexè possum simul existimare, quod in hac rerum incertitudine certum sit legem nullam sufficienter promulgatam esse, quæ me arceat ad abstinendum à tali quantitate. Atque ita in hoc casu, aliisque similibus licitum est contra propriam sententiam operari. Hactenus absoluta, & decretoria verba Terilli nullà prorsus, ut cernis, auctoritate, nulla probatione munita.

69. Ex hac verò doctrina nostro argumèto facilè Recentiores occurrant.

Sup. ex
trov. 8. ad
5. 21

Terill. q.
30. de con-
sc. probam.
9.

rant. Respondebunt scilicet, nullam esse contradictionem opinari directè objecti inhonestatem, aut maiorem ipsius verosimilitudinem, & simul enuntiare reflexè absoluto, ac certo iudicio ejusdem objecti honestatem; proindeque existentiam legis reflexæ ipsum vel præcipientis, vel approbantis; quia iudicium directum est virtualiter saltem cōditionatum; nec omnino absolutè affirmat existentiam legis directæ prohibentis illud objectum. Iudicium verò affirmans non absolutè, sed conditionatè inhonestatem alicujus objecti, non contradicit absoluto iudicio de ejusdem objecti honestate, ut ex Dialectica notum est.

70. Ecce jam intimam, ac subtilissimam mirifici artificii compaginem tandem aliquando caluimus. Ecce tanti mysterii recessus abditissimos, Deo auspice, penetravimus. Ideò nempe opinio directæ falsæ, aut minùs probabilis operanti de honestate alicujus operationis, fundare potest legem reflexam talem operationem approbantem, proindeque conscientiam rectam, ac tutam, quia operans directè non opinatur, suam operationem esse inhonestam iudicio penitus absoluto, sed virtualiter saltem conditionato. Deo sint gratiæ. Videamus attamen quid credere debeamus.

§. III.

Subtilis hac Terilli doctrina, per quam nostro argumento occurritur, non alio fundamento confecta est, quàm consequentiæ necessitate cogente, quippe quæ sit evidenter falsa ex communi mortalium sensu.

71. **N**ulla sit adeo exotica, aut irregularis opinio, ut illam cuique propugnare non liceat, si fas sit nova quæque ad ipsam sustinendam necessaria, velut indubitata principia cudere gratis, & absque aliqua probatione, immò ve-

rò contra receptam, & communem omnium doctrinam. Id equidem per se, & in quavis materia absurdum: at in doctrina fidei, & morum, non modò absurdum, sed planè intolerandum, nullus opinor sit, qui non iudicet.

Hæc est ratio, ob quam diximus, nullos magis, quàm ipsos Recentiores, Probabilissimi sui falsitatem, contra intentionem suam revelasse, & compertam mundo fecisse; sed præ cæteris omnibus Terillum, quippè qui omnium diligentissimè, ac subtilissimè controversiam versans, plurima excogitare coactus sit pro sententia benigna sustinenda, ante ipsum nunquam audita; quæ tamen ita præfidenter statuit, ac si forent principia receptissima, de quibus dubitare liceret nemini.

72. Nemo verò miretur, aut ægrè ferat, si toties de re ista Lectorem nostrum admonuerimus: ut enim, si accuratè observetur, nihil sit efficacius ad certam veritatem, quam ostendere cupimus, persuadendam: ita, nisi frequenter adnotetur, atque præ oculis semper habeatur, quàm facillime poterunt, præsertim ii, qui in rebus Theologicis magnopere versati non sunt, noxiam incauti deceptionem admittere. Et eò sanè incautiùs, atque faciliùs, quò principia recentia, ac singularia, quæ Probabilitate confingunt, perinde ac si verè principia forent à sæculis in Theologia recepta, confidentissimè passim effecerunt.

73. Denique quis non hareat? Immo quis non fallatur, dum audit non vulgarem aliquem, & parùm exactum Summistam, sed Terillum, insignem planè Theologum, acutissimū virum ingenii, eximieque prudentem, eruditum, ac pium, singulis pænè paginis detonantem, se pugnare pro solidissima, antiquissima, communissima, totius Ecclesiæ doctrina, pro conscientiarum pace, pro salute animarum, quam importu-

H h 2 nif.

nisimè impediunt, in ingensque discrimen adducunt pauci quidam moderni Theologi contra communem omnium consensum, & his sexcenta alia similia? Hæc profectò, sicut viris prudentibus, & mediocriter saltè eruditis, non nisi risum movent; ita etiam incautos, & imperitos quosque facillimè deludunt, ac fallunt, maximè cum error inductus, sensus inclinationi, humanæque libertati blandiatur.

74. Jam ergo assertio nostra patet in primis ex iis, quæ diximus contròv. 8. art. 3. §. 2. ubi modum hunc opinandi conditionatum, atque restrictum, multis ostendimus nimis absurdum esse, ineptum, subdolum, & captiosum, irregularem, & incredibilem, contra communem omnium existimationem, ac praxim, alienum à Christiana sinceritate, quique præcipuè in rebus Theologicis insignia afferat moribus præjudicia.

75. Equidem, quidquid sit de circumloquiis Reflexistarum, quibus per reflexiones artificiosas rectam conscientiam formare docent contra id, quod quis judicat unicè honestum, aut judicare prudenter potest, nemo hactenus dubitavit, dum quencumque audit directè loquentem, scribentem, aut disputantem, & verbis absolutis proferentem judicium suum de actionibus humanis secundum se, & penès proprias earum naturas: nemo, inquam, quæsit, vel dubitavit, an absolutè judicet internè, tales actiones esse naturà suà, & secundum se inspectas, determinatè bonas, vel malas, idest, per legem aliquam prohibitas re ipsa, vel non prohibitas, nisi fortè aliquando suspicetur, aut timeat, ne loquens velit studiosè decipere.

76. Dicat quis absoluta, ac seria enuntiatione, *hoc, vel illud objectum natura sua malum, & illicitum est*. Rogetur, an id judicet absolutè, an conditionatè duntaxat? Certè ridebit, aut irascetur. Et jure; nam alio-

qui nihil esset hominibus absolutè credendum circa internum sensum ipsorum, nisi dum reflexè affirmaverint, se internè judicare simpliciter id ipsum, quod per verba significant. Quin immò, nec sic quidem acquiesceremus; nam de ipsa reflexa affirmatione adhuc dubitare possemus, num sensum absolutum, num restrictum, seu conditionatum haberet? Quid ineptius? Quid potest absurdius cogitari? Quid, quod magis repugnet, & humano convictui, & communi mortalium sensui?

77. Dic oro te, an hic novus, artificiosusque modus opinandi, ac loquendi, Christianam deceat sinceritatem, præsertim directorum, ac magistrorum Christiani populi, quos suo exemplo Apostolus instruit: nos, inquit, *Abdicamus oculi culta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo*. Vide, an doctrina ista conveniat cum doctrina Recentiorum? Vide, an illi, qui utantur artificiosis illis restrictionibus, quas benigna Theologia docet, *commendant semetipsos in manifestatione veritatis ad omnem conscientiam hominum coram Deo*?

78. Præterea, quando Theologi, præsertim graves, & scholastici, disputant morales quæstiones, saltem ut plurimum, ac per se loquendo, inquirunt veritatem directam, & proferunt de ipsa judicium suum, ut factò ipso constat, & Terillus sæpè fatetur, ne cogatur concedere, quòd moralis Theologia tota sit scientia reflexa, indeque totum ejus studium inutile prorsus, ac vanum, quod per legitimam consequentiam deduci, alibi fortassè ostendimus. Quæro ergo, an negantes, aliquid esse licitum, repugnent affirmantibus in eadem quæstione? Sanè Terillus negare tenetur, nisi doctrinam suam damnare velit.

79. Ratio autem in promptu est: nam

2. Ad Corinthios 4.

nam quicumque directè probabiliter tantum opinatur aliquid esse malum, & prohibitum, non iudicat absolute, sed conditionatè duntaxat secundum Terilli doctrinam; tum, quia id generaliter probat ratio, quam affert, nempe, quòd veritas certò non constet; tum, quia sapius id docet, atque supponit, præsertim 1. p. de Regu. mo. q. 22. à nu. 4. tum, quia alioqui doctrina ipsius argumentum nostrum non solveret; Quòd enim nemo unquam formare possit conscientiam rectam, quando directè iudicat actu, vel saltem potest proximè iudicare, obiectum esse re ipsa turpe, si iudicium sit absolutum, & non saltem virtualiter conditionatum, nostro argumento evidenter convincitur. Modò sic: sed, qui negat, obiectum esse licitum, seu (quod eodem redit) affirmat esse illicitum, & non absolute, sed conditionatè, non repugnat, aut contradicit, affirmanti absolute ejusdem obiecti honestatem, ut Terillus supponit, & ex se constat: ergo Auctores directè disputantes, & affirmantes, aliquid esse illicitum, minimè contradicunt, neque repugnant aliis Auctoribus illud ipsum negantibus, si vera est Terilli doctrina. At hoc est plusquam falsum juxta communem existimationem doctorum, indoctorum, & omnium. Est ergo falsa Terilli doctrina ex còmunì mortalium sensu.

80. Profectò, si Doctores, qui disputant quæstiones morales, & docere nos volunt, quid per se ferat voluntas divina, quidve Deus à nobis per legem suam exigit, dum negant aliquid fieri posse secundum voluntatem, & legem Dei, dum alios referunt affirmantes, dum dicunt, eos oppositum tenere, dum in quæstione illa adversarios eos appellat, dum affirmant eos deceptos, ipsosque vehementer impugnant: si per hæc, inquam, & his similia, significare nolent se illis contradicere, & contrariam sententiam se tenere, ac doce-

re, nemo ex consilio meo legeret aliquando, aut videret libros ejusmodi: immò censerem potius (nec dubito, quin mecum prudentes omnes censeant) non oblivioni tantum, sed & flammis esse tradendos, neque meliori luce dignos existimandos. Quid etenim per illos possent homines discere ad directionem suarum conscientiarum, nisi æquivocationes, confusiones, & errores quamplurimos moribus exitiales? Constans igitur est, & unanimis omnium sensus, consuetum opinandi modum, per quem Doctores, hoc nomine digni, in rebus ad conscientiam pertinentibus sententiam suam proferunt verbis simplicibus, & absolutis, esse verè, ac simpliciter absolutum, & nullo pacto conditionatum.

81. At nemo rectam potest formare conscientiam contra directam opinionem propriam, qua absolute opinatur, vel opinari proximè potest, obiectum, quod amplectitur, esse inhonestum, eò quòd saltem iudiceret verosimilius esse, quod inhonestum re ipsa sit; aliàs incideret necessariò in evidentem contradictionem, ut argumento nostro convincitur. Ergo lex reflexa Terilli, prout ab ipso instituitur, & exponitur, inutile figmentum est pro recta conscientia formanda.

82. Nec verò dicat aliquis pro Terillo, quanvis Doctores omnes ita opinentur (nimirum absolute), quando speculative, hoc est, directè disputant, & docent; aliter tamen posse, & de facto opinari, quoties agere volunt ex conscientia formata per artificium Probabilissimi contra opinionem propriam directam. tunc enim non omninò absolute, sed virtualiter saltem conditionatè, iudicare possunt, ac debent, actionem esse re ipsa malam.

83. Nemo, inquam, id dixerit: tum, quia non debent, immò nec possunt, aliter pro se ipsis, & aliter pro aliis opinari, alioqui de studio, adeoque turpiter fallerentur, aut fallerent:

rent: tum, quia si lex reflexa in hypothese nostra prorsus excludit legem directam, ut Terillus supponit, & statuit, nemo debet, aut potest, nec pro se, nec pro alio, opinari directe, objectum esse re ipsa malum iudicio penitus absoluto, alioqui iudicaret absolute, legem directam Dei prohibere re ipsa obiectum illud, etiam si probabiliter honestum sit; quod est contra Terilli suppositionem, & legem reflexam evertit. At certum est, ut vidimus, Doctores omnes ita opinari, quando directe docent, ac disputant: ergo &c.

84. Ex quibus omnibus manifestè concluditur, juxta communem omnium existimationem & sensum, subtilem illam Terilli doctrinam circa directum modum opinandi, esse evidenter falsam, & quod inde consequitur (ut & Terillus fateri debet, & à nobis est demonstratum), fictitiam esse legem reflexam; prout ab ipso Terillo adstruitur, nimirum ita relaxativam legis antecedentis, ac directæ, ut hæc re ipsa non extendatur ad eventum erroris circa ipsam, invincibilis, aut probabilis.

§. IV.

Concluditur ejusdem singularis doctrina evidens falsitas ex Terillo ipso, apertè sibi ipso contradicente.

85. **S**ed quid tandiù moramur, ut demonstremus contra Terillum, id esse prorsus evidens ex communi mortalium sensu? Audi Terillum ipsum, si placet, quem pro se ipsa, & contra se ipsum, vel invitum, testem producit virtus omnipotens veritatis.

Terill. 2. p.
de Regu.
mo. q. 40. n.
1.

Nunquam (ait) credidissem, Theologum universaliter asserere potuisse, homines in nullo unquam casu esse posse certiores, quòd formaliter, ac imputabiliter non peccent, quàmquòd non ponant opus materialiter malum,

seu aliqua Dei lege prohibitum, nisi vidissem Celladeum li. 3. q. 6. omnimodum conari ad hoc Lectori persuadendum. Non, inquam, id unquam credidissem, quia oppositum adeò perspicuum est, ut omnibus natura lumine videatur esse notorium, nec quemquam latere possit, qui vel mediocrem attentionem adhibuerit, ut mox ostendam. Hæc Terillus, quem nunquam credidissem, sic potuisse oblivisci doctrinæ propriæ suæ, & nimis suæ, ut sibi adeò evidenter contradiceret, nisi jam causam supra notassem. Nempe Probabilistas, quò sunt doctiores, ac eruditiores, eò communis omnium, & receptissimæ doctrinæ veritas faciliùs reducit in viam, à qua moderni Probabilismi sui immoderatus amor abduxerat. Unde fit, ut frequentius sibi ipsis occurrant, & obviam eant, dum sæpiùs secum pugnantia docent.

86. Doctrina Cellæ Dei, sive Patris Elizaldi, si rigorosè nimis, ac sine ulla benignitate accipiat, quā illi semper Terillus negat, alioqui licet nimis benignus (utinam illam, passim non sinistrè intelligeret, & alienos in sensus detorqueret): illa, inquam, doctrina nobis absolute non placet, licet in sensu ab Authore intento vera sit, & de illa non pauca in libro sequenti dicemus. Terillo tamen juxta principia sua, quanvis adeò contraria principiis Cellæ Dei, omnimodis placere debuisset, nisi per oblivionem sui ipsius paruisset veritatis imperio.

87. Nam juxta Terillum, quoties quis certò judicat formaliter se non peccare, eadem prorsus certitudine judicat, se agere conformiter ad legem Dei, vel ad directam, seu potius unicam, quam admittimus omnes; vel saltem ad reflexam, quam ipse Terillus invenit. Atqui juxta Terillum, qui judicat se agere secundum legem Dei, etiam reflexam, eadem certitudine judicare potest, ac debet, se non peccare, vel materialiter; etenim lex reflexa, quæ actionem

nem

nem aliquam approbat, aut permit-
tit, contradictoriè opponitur legi di-
rectæ prohibenti talem actionem;
unde, qui agit juxta legem reflexam,
Sup. a. 2. §. 1. nulli legi aterna contrariatur, nec ul-
lam, vel materialiter transgreditur,
ut Terillus supra statuebat: ergo non
minùs certus manere debet, quòd
nullam legem transgressus fuerit, ne-
que peccaverit, adhuc materialiter,
quam quòd formaliter non peccave-
rit. Quid evidentius isto discursu?

At hoc juxta Terillum est evi-
denter falsum, adeò ut *oppositum om-
nibus sit ipso natura lumine noto-
rium, neque possit quemquam latere.*
Evidens ergo est, Terillo teste, &
judice, vel ipsam Terillinam, seu
reflexam legem non dari, vel illam
non excludere legem directam circa
eandem actionem. Cùmque hoc pos-
terior sit prorsus impossibile, ut &
nos demonstravimus, & Terillus ip-
se contendit, concluditur tandem le-
gitimè ex communi mortalium,
etiam ipsius Terilli, sensu, legem re-
flexam, quam inexit in mundum,
inane quoddam esse, & implicato-
rium commentum.

ARTICULUS IV.

*Multipli praterea ratione falsi-
tas, & absurditas ejusdem re-
flexæ legis ostenditur.*

88. **P**rolixum nimis foret omnia
persequi, quæ ex hac fictitia
lege consequuntur absurda: quid
enim non sequatur ex lege divina, &
æterna, & tamen non à Deo, sed ab
homine condita? Foret item, ut reor,
supervacaneus labor, si veritatem so-
lùm demonstrare vellemus. Aliqua
ergo ex multis celeri calamo præli-
babimus.

§. I.

*Aliqua ex absurdis innumeris, quæ
ex lege reflexa procedunt inevi-
tabili consequentia, eviden-
ter, & facile convin-
cuntur.*

89. **E**X illa præter dicta sequitur
primò, nullam, aut ferè
nullam esse legem divinam, ne ip-
sam quidem naturæ legem, quæ sit
incommutabilis, & uniformis, ut
illam Augustinus appellat: sed om-
nis, ipsa etiam naturæ lex, mul-
tiplex erit, varia, ac mutabilis, ma-
ximè in via Probabilistarum, apud
quos adeò faciles, atque frequentes
sunt ignorantia inculpabiles, ac in-
vincibiles, etiam ipsius juris natu-
ralis.

Aug. li. 83.
qq. q. 27 &
sæpe alias.

90. Sequela patet: nam si quili-
bet error invincibilis, aut probabilis
in sensu Probabilistarum, negans in-
honestatem alicujus actionis, inducit
necessariò legem reflexam, per quam
talis actio approbatur; ex quo evi-
denter sequitur, eam re ipsa non pro-
hiberi per legem Dei primariam, ac
directam, sed exceptam ab illa esse,
ita ut nullam omninò malitiam con-
trahat, ne materialem quidem; con-
sequens est, ut actio, quæ intrinse-
cè, & in se est bona Petro, eadem
prorsus sit mala Paulo, hoc anno bo-
na, & in sequenti mala, immò mane
peccatum, vespere opus honestum,
apud has gentes licitum, apud illas
illicitum, rudibus turpe, doctis lau-
dabile; aut vice versa passim omnia
contingent pro sola variatione opi-
nionum, aut judiciorum hominum,
etiam errantium, quæ quanta sit, &
qualis, nemo non novit. Lex ergo
naturalis dampnans còræctum exem-
pli gratia, ut usurarium, aut Simo-
niacum, tantundem variationis pas-
sim subibit, idque non falsò, & in-
mente hominum ita per errorem
putantium, sed re ipsa, verè, & in
se, quandoquidem re ipsa prohibet,
aut

aut non prohibet talem contractum, prout ipsi homines, licet falsò putaverint. Hæc non sequela est, sed lex ipsa reflexa, prout ab auctore suo instituitur, & explicatur.

91. Vide igitur qualem Probabilistæ consignent nobis naturæ legem, de qua Augustinus, Claret Aug. 9. de Tric. 6. *semper (ajebat) iudicium veritatis, ac sui juris incorruptissimis regulis firmum est. Et, si corporalium imaginum, quasi quodam nubilo subtextitur, non tamen involvitur, atque confunditur. Vide, quàm sint potentes errores hominum, qui novam passim faciant legem naturæ, quàm nec Omnipotens sapientia Dei potest aliquando mutare. Quid igitur miremur, aut damnemus superbissimi illius Regis iactantiam, qui putabit quod possit mutare tempora, & leges, ut Daniel vaticinabatur?*

Daniel. 7.

92. Sed audi Tertullianum de re ista opportunissimè differentem: Erramus (inquit), nusquam, & nunquam excusatur, quod Deus damnat. Nusquam, & nunquam licet, quod semper, & ubique non licet. Hæc est veritatis integritas, & quæ ei debetur, discipline plenitudo, & æqualitas timoris, & fides obsequii, non mutare sententiam, nec variare iudicium. Non potest aliud esse, quod verè quidem est bonum, seu malum. Omnia autem penes veritatem Dei fixa sunt. Ethnici, quos penes nulla est veritatis plenitudo, quia nec Doctor veritatis Deus, malum, ac bonum pro arbitrio, ac libidine interpretantur. Alibi bonum, quod alibi malum, & alibi malum, quod alibi bonum. Sic ergo evenit &c. Subjicit mox exempla non pauca, post quæ tandem concludit sic. Quid mirum inæquata ista hominum miscentium, & commutantium statum boni, & mali per inconsistentiam sensus, & iudicii varietatem? Hæc antiquissimus Tertullianus ad eò urgentia modernū Probabilismum, & animam ipsius, legem reflexam, ut recentissima lege ista recentior cuiquam posset videri.

93. Verum (quod est mirabile) ex præcedenti sequitur secundò alia prorsus contraria. & verè prodigiosa implicatio: videlicet, errores, quos verè tales esse supponitur, & affirmatur à Recentioribus, à Terillo, & ab omnibus, eosdem illos non esse, verè errores, sed iudicia potius verissima, ita ut non sit possibilis opinio probabilis falsa, siquidem sit benigna, & negans legis obligationem; quin secundum Terillum, esto non sit probabilis, sed error voluntarius, atque vincibilis. Unde conscientia, erronea nunquam erit possibilis, nisi ut summum dum falsò dicat, aliquid esse malum, atque fugiendum,

94. Sed nec in hac hypothesi conscientia erit erronea secundum Terilli principia; quia tunc etiam non deerit lex reflexa prohibens memoratum objectum ex illius erroris suppositione, atque adeò jam error non erit error, sed vera potius enuntiatio objecti.

95. Sequela absurditate, & implicantiâ plena patet statim ex Terilli doctrina; quia nemo falsò negat legis obligationem, nisi dum lex existit, & obligat, ut est ex ipsis terminis manifestum. At hoc ipso quòd quis neget legis obligationem, licet falsò, dummodo probabiliter, (immo juxta Terillum, etiam improbabiler, & per ignorantiam culpabilem) lex directæ non obligat, nec existit re ipsa, quia ex illius erroris suppositione existit necessariò lex reflexa, quæ non coheret cum lege directæ, cui nimirum opponitur contradictoriè: ergo negatio illa, etiam si falsa sit, nullius legis verè existentis obligationem, aut existentiam negat: ergo re ipsa falsa non est, sed verissima potius negatio: Eodem autem discursu probatur, opinionem, quæ falsò legem affirmat, veram esse re ipsa, quo nihil falsius.

96. Neque verò Terillus, fucum se nobis facturum putet per suas illas voces inanes *legis directæ Dei purè Grammaticaliter existentis, nec exe-*

Terillius tract. de Regu. mor. passim.

ren-

venit vim ullam legis, quando existit opposita lex reflexa, quibus Celsæ Dei argumenta urgentissima, ac solidissima passim eludit, atque contemnit: nam vel lex illa existens putæ Grammaticaliter, est in se vera, lex, quæ, licet ignorata, re tamen ipsa verè prohibeat illam ipsam actionem, quam approbat, aut consulit lex reflexa, ita ut, qui exercet talem actionem, saltem materialiter peccet; vel non est lex ejusmodi, neque reddit actionem adhuc materialiter malam. Primum extra præsentem controversiam Terillus cum omnibus Theologis, passim affirmat, atque supponit evidens esse, ac ipso lumine nature notorium, cæterum sui prorsus oblitus, & evidenter sibi contradicens, ut patet ex dictis superiùs.

Si posterius dicatur (ut omnino dicendum esse ad sustinendam legem reflexam, & Terillus supponit, & nos sæpius ostendimus), evidens est sequela, quam deducimus, nimis evidenter absurda, & in terminis ipsis implicatoria. Utrique nulla opinio negans, actionem aliquam esse illicitam, seu, quod in idem redit, affirmans esse licitam, potest esse re ipsa falsa, si nulla omnino existit lex vera, quæ talem actionem prohibeat. At nulla existit, ut Terillus supponit; nam, qui errore supposito de ipsius honestate, prædictam actionem exercet, nulli legi æterna contrariatur, nec ullam, vel materialiter, transgreditur, cum adsit necessariò lex reflexa talem actionem approbans, aut consulens, quæ lex opponitur contradictoriè omni legi directæ prohibenti eandem actionem: igitur nullus error, aut opinio, quæ falsò affirmare supponitur honestatem ejus actionis, potest esse falsa re ipsa, sed erit potius verissima enuntiatio. Quorsum ergo Terillus inanes illas suas, & importunas voces passim obtrudit legis Grammaticaliter existentis? Sed voces non debemus curare, dummodò incautos fallere prohibeantur.

§. II.

Evasiones præclusæ.

97. **D**ices: opinio negans alicujus actionis inhonestatem, idèd falsa supponitur, aut esse potest; quia non negat, actionem esse illicitam intuitu alicujus particularis, sed generaliter, ac indefinitè respectu singulorum, & omnium: quod tamen falsum est, quia non omnes, & singuli habent opinionem probabilem, aut invincibilem errorem de ipsa: opinio verò, quæ fallit aliquando, est absolutè, & simpliciter falsa.

98. At contra est primò: igitur saltem, qui directè opinatur, actionem aliquam esse honestam, si suam assertionem restringat ad se ipsum, & ad illos, qui similem opinionem habuerint, nunquam fallitur, neque poterit falli; quod tamen nemo dixerit non esse falsum.

99. Contra secundò ad homines: nam quando veritas incerta est, sensus opinionis directæ non debet esse omnino absolutus, sed virtualiter saltem, æquivalenter conditionatus, ut supra docebat Terillus, non ultro, sed coactus consequentiæ necessitate. Sensus ergo opinionis affirmantis directè alicujus actionis honestatem erit, hac actio licita est respectu singulorum, & omnium, quibus de ipsius inhonestate non constet. Quid ni verò? Cur aliter opinetur, qui principia Terilli vera censuerit? At sensus iste verissimus est; nam ex illa suppositione existit necessariò lex reflexa approbans prædictam actionem, quæ proinde non prohibetur per aliquam legem directam: ergo nec illa opinio, nec ulla alia, quæ benigna sit, etiam si falsa esse supponatur, poterit esse re ipsa falsa, sed omnes erunt absolutè verissimæ: idest, omnes erunt chimæ.

100. Ubi nota, cum de opinionibus directè affirmantibus legem,

tantundem dici debeat secundum Terilli doctrinam de sensu illo conditionato, in quo constat similiter veras esse, jam omnes opiniones morales, tam benignæ, quam rigidæ, veræ erunt: unde, qui affirmat alicujus actionis directam, & intrinsicam honestatem, & qui negat eandem, uterque verum dicit, & non erit possibilis contradictio, saltem juxta vulgarem, atque consuetum opinandi modum; sed Heraclitus ille quondam delirans proscriptus ab Schola Gentilica, sedebit tandem docens in Schola Theologica, & Christiana, & nos delirare docebit.

101. Dicit quis iterum opiniones directas propterea esse aliquando falsas, quia enuntiant, morales actiones esse determinatè malas, aut bonas, secundum se conceptas, & pro priori ad hominum opiniones. Id verò sæpè contingit esse falsum: nam, licet actio aliqua mihi re ipsa mala non sit, propter opinionem probabilem, vel errorem, quem habeo de ipsius honestate, ipsa tamen ex se non est honesta, sed potius turpis naturâ suâ, & talis postulat reputari: quare judicium meum, quo illam judico absolutè honestam, est falsum absolutè, etsi in his circumstantiis per nullam legem mihi prohibeatur.

102. Sed in primis solutio non congruit Terilli doctrinæ, & opinandi modo, quem docet, ut constat ex dictis superius. Deinde non procedit de actionibus naturâ suâ, & intrinsicè indifferentibus, quæ videlicet solùm malæ sunt, quia prohibentur lege positiva: igitur saltem circa actiones hujusmodi nemo, dum opinatur esse honestas, fallitur aliquando, neque poterit falli, si vera est Terilli doctrina; quod tamen falsum esse Terillus ipse, & omnes supponunt, & nemo non insanus negabit.

103. Præterea, quod ad praxim spectat, nihil omninò facit, quod actio sit honesta, vel turpis, naturâ suâ, & secundum se, si Terilli prin-

cipia vera sint: nam, quidquid sit de natura actionis, si semel detur opinio probabilis affirmans honestatem ipsius, vel negans ejus inhonestatem, hoc ipso talis actio per nullam legem prohibetur re ipsa, sed potius est moraliter bona formaliter, & materialiter: ad praxim verò moralium actionum quid potest ultra desiderari? Atqui tractatus omnes, & resolutiones morales ad praxim unicè diriguntur; nam, teste ipso Terillo, unicè *pro conscientia formanda, & non ad alium finem scribuntur*: ergo non sunt de humanis actionibus secundum se conceptis, sed per ordinem potius ad hominum judicia diversa.

At, qui sic opinatur de actionibus humanis, nunquam fallitur, neque falli aliquando potest; si enim affirmet, si neget, immò, etsi affirmet, & neget simul, actionem aliquam esse honestam, cum id non judicet absolutè, sed virtualiter saltem conditionatè secundum Terilli doctrinam, verum semper enuntiat juxta proximè dicta. Igitur, quidquid sit de aliis opinionibus pure speculativis, aut metaphysicis de actionibus humanis secundum se, consuetæ tamen opiniones morales, quibus conscientia hominum diriguntur, omnes sunt absolutè veræ, nec aliquis opinando fallitur, nisi Terillus fallitur. Hic tu vide, quid judices, ut non fallaris.

104. Denique contra est; nam estò permittamus (quod falsum est in via Terilli, licet absolutè verissimum), opiniones directas de actionibus humanis, enuntiare de ipsis secundum se, & præcindendo à judiciis hominum, adhuc non vitatur absurdum deductum ex Terilli doctrina, sed in aliud non minùs commutatur: videlicet opiniones omnes, si benignæ sint, si rigidæ, esse re ipsa falsas, nec posse quemquam verè affirmare, aliquid esse honestum, aut turpe, ex his saltem objectis, de quibus modò loquimur, nempe, de quibus

Terill. q.
22. de con-
sc. u. 138.

bus homines possunt variè opinari, vel errare, quæ ferè omnia moralia sũt, maxime in via Probabilistarum.

105. Ratio est: quippe, posita lege reflexa, prout à Terillo ponitur, & exponitur, sequitur (& est tertium absurdum, quod ex ea lege descendit), nullum objectum naturæ suæ esse bonum moraliter, aut malum, sed omnia esse secundum se, & intrinsecè indifferentia ad malitiam, vel bonitatem: qui fuit error turpissimus cujusdam Brebuardini negantis, quidquam esse intrinsecè malum; quia nihil est, quod habeat essentialiter non apparere bonum per existimationem, vel conscientiam errantem.

106. Sequela verò longè absurdissima sponte sua patet adeò evidenter, ut non tam sit sequela, quam ipsa Terilli doctrina circa suam legem reflexam. Sanè, lege ista supposita, discursus Brebuardini optimus est, ac planè convincens: nam quodlibet objectum, quantuncunque malum, aut turpe, si existimetur bonum per judicium probabile, seu per quemcunque errorem invincibilem, (immo & vincibilem secundum Terillum) hoc ipso certum est nullam prorsus malitiam ne materialem quidem habere, quia nulla lege re ipsa prohibetur, immò verò præcipitur, aut approbatur, per legem subsequenter, seu reflexam. At eadem est ratio de objecto bono, si per errorem putetur malum; nam ex hujus erroris suppositione jam necessario juxta Terillum prohibetur à Deo per similem legem reflexam, de qua Terillus debet similiter ratiocinari. Ergo nullum objectum naturæ suæ, & secundum se est intrinsecè bonum, aut malum, sed omnia sunt intrinsecè indifferentia, & capacia de se, ut per errores, vel opiniones hominum constituantur bona, vel mala. En ergo suscitatum in moralibus, adeòque in rebus summi momenti, antiquum delirium Protàgoræ, de quo Aristoteles 4. Met. Sed de hoc uberius post pauca.

Philoso.
Me., c. 8.

§. III.

Alia præterea absurda ex eadem lege reflexa.

107. **Q**uartò: ex eadem lege sequitur inevitabiliter, omnem directam legem, tam naturalem, quam positivam, constitui intrinsecè in ratione legis per notitiam privatam subditorum, ita ut virtus completa, & efficacia legis, ut talis, necessario deficiat per locum ab intrinsecò, ut ajunt, ex defectu talis notitiæ: quod tamen esse absurdum, & evidenter falsum, neque Terillus negat, neque negari ab aliquo potest, ut ex Jure Canonico, & omnium communi sententia, alibi ostendimus, ac supposuimus.

Sup. controv. 643.

108. Hæc item non tam dici sequela debet, quam ipsamet Terilli doctrina, & conceptus legis reflexæ: quandoquidem antecedenter ad notitiam actualem, atque particularem, qua mihi lex directa sufficienter proponitur, & innotescit, hæc non habet ex se virtutem ullam, saltem completam, ad me obligandum, neque re ipsa mihi quidquam jubet, aut prohibet, sed potius voluntas divina intelligitur adhuc pro illo signo indifferens omnino ut prohibeat objectum, si fortè advenerit pro posteriori sufficiens malitiæ notitia, vel ut ipsum permittat, consulatve, si talis notitia deficiat per puram malitiæ ignorantiam, aut etiam per contrarium errorem. Hæc tota nonne est ipsius Terilli doctrina? Ergò notitia illa particularis, vel ipsius carentia negativa, vel positiva, constituit intrinsecè legem, & complet essentialiter ejus virtutem. Quæ consequentia nimis per se evidens posset, si foret opus, explicari exemplo strictæ promulgationis, & aliis plurimis physicis, & moralibus. Vide, quæ loco citato diximus.

109. Hinc quintò sequitur, legem naturæ, ut talem, etiam activè

consideratam, & prout se habet ex parte Dei, summi Legislatoris, non solum esse multiplicem, ac variam, ut superius arguebamus, sed etiam penitus contingentem, ita ut nullum objectum, saltem ex illis, de quibus modò loquimur, prohibeatur à Deo, vel præcipiatur necessariò, ac per se, sed contingenter tantum, ac per accidens, pro ratione notitiæ, vel ignorantia hominum. Sequela verò hæc, de cuius evidenti falsitate, & absurditate, nemo Theologus dubitet, nova probatione non eget, cum manifestè pateat ex præcedentibus.

110. Sextò: non minùs evidenter sequitur, nullam omninò esse circa prædicta objecta legem divinam per se, & antecedentem; sed omnem potius esse legem per accidens, subsequenter, atque reflexam; quod juxta omnes manifestè falsum, & mille titulis implicatorium, longèque absurdissimum est. Hæc itidem sequela non nisi tantum vocibus, ac nova absurditatis expressione differt à præcedentibus jam ostensis.

Terill. q.
28. de cou-
se. nu. 12.

Alioqui ipse Terillus, qui distinctionem hujus duplicis legis novissimè invexit in mundum, definiat tandem nobis, quid utraque illa sit. *Lex (inquit) æterna per se est, quæ ordinat de rebus independentè ab errore, vel ignorantia mentis humanæ. Lex æterna per accidens est, quæ ex suppositione erroris, vel ignorantia humana de rebus ordinat.* At omnis lex divina ordinat, aut disponit, de rebus dependentè ab ignorantia, errore, vel judicio mentis humanæ, & ita dependentè, ut si ignorantia adsit, vel error de malitia objecti, hoc re ipsa per legem non prohibeatur; si verò adsit notitia sufficiens, per legem prohibeatur re ipsa, & eadem est ratio de lege qualibet cogitabili, si vera sit Terilli doctrina, circa suam legem reflexam. Ergo, si lex reflexa subsistit, nulla est lex divina per se, adeòque nec directa, aut antecedens, sed omnis lex erit lex per accidens, adeòque consequens,

aut reflexa. Hæc planè, si evidentia non sint, neque lucem ipsam videamus. At eadem haud minùs evidenter absurda, immò & erronea esse, certius est, quàm ut ab ullo Theologo possit negari.

§. IV.

Concluditur ex dictis novum aliud absurdum, ingens illud, atque monstruosum, innumeros involvens errores; absurditates, & impietates.

III. **S**I in nostris argumentis Logica non deficiat, totam nos Recentiorum Theologiam nimis evidenter evertere, nemo sit, qui vel vertere possit in dubium; etenim, quas deducimus sequelas, adeò esse absurdas, & intolerabiles, ut admitti à nemine possint, certissimum est. Verùm eadem usque adeò immediata, adeòque per se ipsas patentes sunt, ut non tantum omninò Logicam ignorare, sed ultra modum omnem nos cæcutire oporteat, si in illis deducendis erremus. Cæterùm audi nunc, quæ sequuntur haud minùs præcedentibus evidentiæ, sed & multò magis monstruosa.

112. Utique videretur ultra jam procedi non posse. Sed ecce abyssus abyssum invocat, & absurditas absurditatem. Parùm foret non esse legem ullam divinam, quæ antecedit judicia hominum, & sit independens ab illis (quanvis sit inauditum, & absurdissimum paradoxum legitimè deductum, ut constitit, ex lege reflexa Terilli), nisi consequenter hinc fieret, nullam esse re ipsa legem Dei, quæ verè talis sit respectu hominum, neque hos legem aliam, aut regulam habere suorum actuum, quàm suæ vel judicia, vel errores: quò ducit tandem Probabilismus, ut nos existimamus, & demonstramus. Hoc non ex eo tantum generali principio, quod nulla possit esse lex vera, à qua vel unum demeris prædicatum intrinsecum

cum, sed presrioribus aliis, ac magis immediatis consequentiis, ex formali videlicet, & essentiali legis concepta, facile sit ex dictis concludere.

113. Porro, ut ait S. Thomas ab omnibus receptus, *Lex est regula quedam, & mensura humanorum actuum, secundum quam inducitur aliquis ad agendum, vel ab agendo retrahitur*. Duo sunt ergo præcipua officia legis, nempe dirigere, & obligare: lex enim dirigit, quatenus quædam regula est nostrarum moralium actionum, ostendens nobis sui manifestatione quid sit agendum nobis, vel omittendum, unde Sapiens aiebat, *Mandatum lucerna est, & lex lux*, & Psalmista, *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos: item lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis*. Eadem autem obligat, quatenus culpæ, & pænæ comminatione imponit nobis necessitatem observandi, & sequendi legem ipsam, ut regulam, hoc est actiones nostras ad illam cõformandi; lex enim dicitur à ligando, quia per eam obligantur subditi ad ejus observantiam, ut inquit S. Doctor ibidem.

114. Atqui, si vera sint, quæ Recentiores cum Terillo docent, & docere necessariò tenentur, si sustinere velint legem reflexam, nulla, est omninò voluntas Dei, quæ verè sit mensura, aut regula rationis, potens dirigere, aut obligare homines ad aliquid agendum, vel omittendum: ergo nulla voluntas Dei verè habet rationem legis respectu nostrarum actionum: ergo non aliam regulam homines habent, aut sequi debent in operando, quàm sua, vel judicia, vel errores. Cætera cum sint evidentia, sola Minor probari eget. Eadem verò ex dictis haud minùs evidens, & comperta est.

115. Enim verò mensura, aut regula operandi (utique objectiva, & extrinseca) eatenus dirigere, aut obligare potest ad aliquid agendum, vel omittendum, quatenus in se continet perfectionem determinatam, veram-

que rectitudinem intrinsecam in earatione, in qua dirigit, quæ rectitudo cognita ab operante vim habeat ipsum inclinandi, ac movendi ad operandum rectè in ea speciali materia, hoc est conformiter ad regulam ipsam, declinando videlicet operationes, quæ a regula deficiant, ac discrepent & amplectendo eas, quæ regulæ concordent, ac conformentur; sic enim lex, seu regula, præluceat operanti, ipsumque illuminat ad operandum.

116. Unde constat apertè, regulam omnem, & propriam rectitudinem ipsius, debere quidem operanti proponi, atque applicari per cognitionem; per ipsam attamen, non posse constitui, sed præsupponi potius ad ipsam. Patet, tum generaliter ex naturali præcedentia objecti ad omnem cognitionem, saltem creatam: tum etiam specialiter inductione perenni per omnem regulam cujuscunque artis, seu liberalis sit, seu mechanica, ut apparet in regulis Dialecticæ, Grammaticæ, Rethoricæ, Architectonicæ, Saltatoricæ, Pictoricæ, & sic de cunctis aliis, nullà prorsus excepta; ubique nanque regula est aliquid stabile, ac firmum per se, & antecedenter ad notitiam artificis: qui nimirum, ut rectè, & artificiosè operetur, diligenter inquirat regulam artis, quam novit esse rectam in se (alioqui non esset regula), eamque sibi mente objicit, ac proponit, ut ipsam intuendo velut exemplar, rectitudinem ejus imitetur per actiones ipsi cõformes.

117. Patet insuper obvio, facillique discursu: nam, si regula agendi, & ejus rectitudo non præsupponeretur ad sui notitiam, utique objectum talis notitiæ, ut ab illa distinctum, & pro priori ad ipsam, foret aliquid positivè non rectum, vel saltem negativè, hoc est indifferens, & præscindens ex se à rectitudine, vel irrectitudine: utroque verò modo non esset regula, de cujus essentiali conceptu est vera, atque posi-

ti-

tiva rectitudo. Unde nullam regulam operas sibi proponeret ad agendum ab ipsa cognitione distinctam, proindeque, vel nullam haberet absolute, vel tota, & adæquata regula agendi foret ipsius operantis cognitio. Cæterum hæc notiora, ac certiora sunt apud omnes, quam ut ulterius ostendi debeant.

118. Tum verò sic: nulla voluntas Dei, si vera est Recentiorum doctrina, antecedenter ad sui cognitionem habet aliquam certam, determinatamque rectitudinem, quæ cognita ab hominibus possit ipsos dirigere ad rectè agendum per conformitatem ad ipsam. Porro nulla voluntas, in quam cadere possit ignorantia, vel error probabilis, aut invincibilis (nam de hac voluntate, seu lege loquimur) pro priori, & antecedenter ad sui, vel ignorantiam, vel notitiam, prohibet, aut præcipit aliquid; sed est re ipsa prorsus indifferens ad prohibendum actu, si adveniret pro posteriori sufficiens malitiæ notitia, vel ad non prohibendum, sed potius approbandum, aut consulendum, si talis notitia deficiat per puram ignorantiam legis, aut etiam per errorem positivum; quod supra jam relinquimus demonstratum, & potest iterum facile demonstrari ex ipsa Terilli doctrina.

Supra. 117.

119. Sanè, si lex præcipiens confessionem non dimidiare (ut utamur ipsius Terilli exemplo) prohiberet re ipsa confessionis dimidiationem antecedenter ad ignorantiam, vel notitiam ipsius legis, Petrus confessionem dimidians ex ignorantia, vel errore invincibili, quo crederet sibi licere, transgrederetur re ipsa legem, & opus faceret materialiter malum, ut patet, vel ex terminis ipsis. At hoc Terillus constanter negat; nam in hoc casu Petrus dimidians suam confessionem, nulli legi æternæ contrariatur, nec ullam vel materialiter transgreditur. Nulla enim datur lex æterna, quæ universim dicat, nulli unquam liceat confessio-

Terill. ubi supra adduc. a. 2. §. 1.

nem dimidiare, quia Deus habet aliam legem æternam dicentem, Petto hic, & nunc liceat suam confessionem dimidiare. At hæc leges sunt contradictoria: ergo, cum certum sit secundam existere, certum est primam non dari: verba Terilli sunt eadem, quæ supra transcripsimus. Evidens ergo in via Terilli est, nullam omnino legem, seu voluntatem Dei (nam eadem est ratio de cunctis aliis) antecedenter, & pro priori ad sui notitiam, vel ignorantiam prohibere re ipsa, vel præcipere aliquam actionem humanam, adeoque legem omnem, seu potius omnem voluntatem divinam esse de se, & intrinsecè indifferentem, ut prohibeat re ipsa, vel non prohibeat objectum aliquod, prout videlicet homines putaverint, aut non putaverint, ipsum esse prohibitum, aut non prohibitum.

120. At nulla Dei voluntas, quæ antecedenter ad sui notitiam, & independentem ab illa, nihil re ipsa prohibet, aut præcipit, habet antecedenter ad sui notitiam determinatam aliquam, ac veram rectitudinem, quæ cognita ab hominibus possit ipsos dirigere, & obligare ad operandum rectè per conformitatem ad ipsam; quo nihil potest dici evidentius: quomodo nanque dirigit, aut obligabit ad rectè agendum, si nihil omnino præscribit determinatè agendum, vel omittendum, sed est prorsus indifferens ad hoc, vel illud determinatè præscribendum? Igitur nulla voluntas Dei verè habet rationem regulæ relatè ad actiones humanas, cum de conceptu essentiali regulæ sit rectitudo determinata antecedens sui cognitionem. Igitur nulla voluntas Dei verè habet rationem legis, si vera est Terilli doctrina de nova sua lege reflexa. Uti que vera lex, quæ regula vera non sit, non nisi vera chimera est, ut est apud omnes compertum.

121. Verum quia & hic, & aliàs sæpè diximus, omnem legem, seu

seu regulam rationis, habere necessariò ex essentiali suo conceptu rectitudinem aliquam, & virtutem perfectam ad dirigendum, & obligandum, antecedenter ad sui cognitionem, & independentem ab ipsa; cave, ne hallucineris, quasi nos docere velimus, nullà indigere sui notitià, ut dirigat in actu secundo.

122. Quod diximus, certum est apud omnes, & controversia sexta præcipue à nobis expositum. Ut tamen longius æquivocationem fugias, accipe rem exemplo clarissimo. Calor ex.g. antecedenter ad sui applicationem, & independentem ab ipsa, habet virtutem veram calefactivam: non quæ in actu secundo calefacere possit sine applicatione ad subjectum, sed quæ sit constituta, & completa in esse virtutis, pro priori ad applicationem, & independentem ab ipsa: idest, (quod aliis vocibus dici solet) virtutem dependentem in operando, independentem verò in essendo.

123. Ad hunc modum nos dicimus, & dicunt omnes, legem, seu regulam omnem rationis habere necessariò rectitudinem suam, & virtutem ad dirigendum independentem à cognitione, idest, sui cognitionem antecedentem, & non constitutam per ipsam, quanvis indigeat cognitione sui, ut dirigat in actu secundo. Et, quia, ut ostendimus, nulla voluntas Dei habere potest rectitudinem ullam, seu virtutem ad dirigendum antecedenter ad sui notitiam secundum doctrinam Terilli omninò necessariam ad sustinendam legem reflexam, idè rectè concludimus contra ipsum, & Recentiores affectas ejus, nullam prorsus Dei voluntatem relatè ad actiones humanas habere posse rationem legis.

Expenditur absurditas precedentis sequela.

124. Sequela, quam deduximus, & ostendimus, adeò est evidens per se ipsam, ut posita doctrinà Terilli, & Recentiorum, nullius visum fugere possit, nisi ejus, qui aliò totus intentus oculos ab illa divertat.

Sed verò horribilis ejus absurditas adhuc sequela ipsa patentior est, ut nullis verbis satis exprimi possit; vincit enim officium linguæ, omnemque superat facultatem dicendi condigna tantæ absurditatis expressio. Porro quid horribilius? Quid impietate magis, atque blasphemia plenum cogitari aliquando potest, quàm omnem simul legem divinam, velle prorsus extinguere, & abolere, ut nullum sit scelus re veritale, nihil, quod non hominibus facere liceat nullo culpæ, aut pænæ timore. Sanè, *Ubi non est lex, nec prævaricatio*, ut aiebat Apostolus: ex quo Augustinus, *Nullum est utique sine prævaricatione peccatum: nulla est prævaricatio sine lege: nullum est igitur nisi in lege peccatum*. Quid ultra?

125. Longius multò (quis ambigat?), quàm cogitassent, Recentiores progressi sunt in via noxiæ benignitatis. Sed enim non omninò debet ipsis ignosci: etenim in negotio tanti momenti, & plurimi periculi pleno debuissent multò cautiùs incedere: debuissent multò attentius inspicere, atque maturius undique considerare viam, quam arripiebant imperviam ad id temporis, nimis naturâ suâ lubricam, ac pendentem, & ad omnem excessum, morumque laxitatem nimis præcipientem. Id certè si fecissent, vidissent utique absurda maxima, quæ ex novo isto suo principio infallibiliter consequebantur, quorum horrore prudenter admoniti mutassent procul dubio antecedentia, ut cavere sequentia pos-

Ad Roma.

4.

Aug. in Psal. 118.

possent juxta Augustini monitum salutare.

126. Caterum, si fieri posset (quod impossibile statim apparebat), ut ex hoc novo Recentiorum principio, & pariter ex altero capitali de insufficienti legis promulgatione, quod intimè cum isto connectitur, & in eundem scopum tendit, nihil ulterius consequeretur absurdus, iterum Recentioribus non deberet ignosci.

Equidem per utrunque principium id ex directa intentione sua Probabilistæ Recentiores molitur, ut, emergente qualibet opinione benigna, etiam æquæ, aut minùs probabili, quæcunque lex divina per se, antecedens, atque primaria, statim per hoc ipsum penitus abrogata censetur, & nullam prorsus habeat vim obligandi. Quasi scilicet Deus, sicut legem Mosaicam umbratilem, ac figurativam sic juxta suam conditionem instituit, ut esset de se temporalis, donec *veniret fides*, ut loquitur Apostolus, eâ verò adveniente, statim vires totas amitteret, & neminem ultra obligaret, sed verè esset quasi quæ nunquam fuisset: ita similiter quamlibet aliam legem, etiam ad jus naturæ spectantem, non nisi ad tempus Deus condiderit, nempe quoadusque insurgeret adversus illam aliqua Theologorum opinio, etiam minùs probabilis, etiam falsa; ea verò insurgente, subito lex divina interiret, & non secus abolita, mortuaque remaneret, ac lex ipsa Mosai- ca interiit, & evanuit, per legis Evangelicæ adventum: eo tantum discrimine, quòd lex Mosai- ca non solum mortua nunc, sed mortifera est eam observare volentibus, lex verò per adventum opinionis probabilis abrogata, quanvis nullam jam habeat vim obligandi, adhuc possit honestè, ac sine peccato observari; caterum materialiter tantum, hoc est, faciendo, quod lex præcipiebat, non tamen ut præceptum, sed ut opus omninò voluntarium. Hæc

Ad Gal. 3.

Recentiores per utrunque principium, & docent, & intendunt directè, saltim postquam Terillus, vel invitum agnovit, Probabilismum benignum suum aliter stare non posse.

127. At precor omnes honestatis amantes, ut coram Deo sincerè videant (nam districtè, ac tremendè ab illo judicandi sumus), an istam, quam intendunt Probabilistæ per novam suam legem reflexam relaxationem legum divinarum, vel tolerabilem judicare possimus? Alioqui, si nos fallimur, rogamus ipsos Probabilistas, cur toties, ac tantopere conquerantur, & quasi de gravissima calumnia expostulent, cum objicitur ipsis, quòd approbando ad praxim per sua principia reflexa tot, quot sunt apud homines, opiniones probabiles humanæ libertati faventes, approbent consequenter innumeras, quæ hucusque prodierunt, & prodire in dies non cessant, Christianæ disciplinæ, & legum divinarum relaxativas?

128. Quid hoc injuriæ? Quid hoc querelæ est? Fateantur potius, id ita esse. Fateantur semel palam, & in conspectu Ecclesiæ Catholicæ, per eas opiniones probabiles, quarum praxim, & usum generaliter approbant, inductam quidem in populum Christianum magnam laxitatem morum, & legum divinarum relaxationem; sed tamen eam re verà inductam relaxationem, ac laxitatem, non esse bonis moribus noxiam, aut veræ honestati contrariam, sed potiùs honestam, ac bonam, Deo nostro valde placentem, ab ipsoque consilio, aut suo etiam præcepto firmatam.

129. Parùm sanè reflectunt Probabilistæ supra suam legem reflexam, quandoquidem fateri non erubescunt, per eam non utcunque laxari, relaxari prorsus, aboleri, & extinguì, quamlibet Dei legem directam contra quam detur opinio probabilis; & ne quid derogetur artificiosæ suæ, atque benignæ conscientiae

tia

tia regulæ, divinis ipsis legibus per opiniones, & errores hominum, re ipsa, ac frequentissimè derogatum esse concedunt.

130. Itaque, quanvis nihil absurdius ex hac lege reflexa consequeretur, quàm quod ipsi moderni Probabilistæ ultrò fatentur, ac profitentur, patet, hanc novam, & commentitiâ legem procul esse à Theologia eliminandam. Nunc verò, cum ex illa tot, tantaque legitimè consequantur absurda: cum denique constiterit, non aliquam, aut plures leges divinas per illam penitus abrogari, sed omnem prorsus legem impossibilem fieri (quod non absurdum tantum, sed infinitus absurditatum, atque impietatum cumulus est) quo loco tandem habenda sit, facile potest quisque videre.

ARTICULUS V.

Quæ demum eliciatur regula morum ex benigno Probabilismo, posita lege ista reflexa?

131. **N**ihil planè magis absurdum supra summum absurdum nuper expositum, vel cogitari posse videatur. Nullam item futuram absurditatem, quam non ex illo deducere liceat. Frustrâ tamen, ut arbitror, pluri bus sigillatim exprimendis prætiosum tempus impenderemus. Cæterùm quia directus, ac proximus scopus, & utriusque Tractatus Terilli, & nostri pariter laboris est, rectam agendi regulam tradere pro conscientia ritè formanda, id unum saltem, cæteris prætermisissis, distinctiùs ex dictis concludere operæ pretium fore putavimus, quænam scilicet conscientia regulæ ex lege reflexa Terilli, & reliquis principiis Probabilismi elicienda denique sit.

§. I.

Regula unica moralis honestatis sunt opiniones, ac judicia hominum in via Probabilistarum.

132. **U**Nica, inquam; neque enim modò loquimur de regula formali dūtaxat: quanquàm hæc, ut jam alibi notavimus, non propriè, ac simpliciter regula, sed applicatio tantum intentionalis, seu propositio regulæ sit. Loquimur ergo de regula simpliciter, & dicimus, in via Probabilismi nullam aliam posse assignari, quàm hominum judicia, seu opiniones, sive veræ sint, sive falsæ.

133. Porro, si lex reflexa sic est impossibilis cum directâ, ut hæc nunquàm extēdi possit ad objectum legis reflexæ, sed quoties una earum existit, certum sit non existere alteram, ut necessariò dicendum esse, & Terillus rectè contendit, & nos superiùs jam demonstravimus, facilè ex dictis concludere est, homines nullam aliam pro dirigendis suis actionibus regulam honestatis habere (primariam utique, ac fundamentalem), quàm opiniones, & judicia sua, sive vera sint, sive falsa.

134. Enimverò voluntas Dei ex prædicta suppositione nequit habere rationem legis, adeoque neque regulæ objectivæ, respectu humanarum actionum, ut nuper demonstratum est; quia nullam prorsus habet determinatam rectitudinem, quæ cognita dirigere possit, aut regulare actiones humanas; alias antecederet ad sui notitiam prohiberet re ipsa determinatè, & juberet actionem illam, quam homo judicat pro posteriori non esse re ipsa prohibitam, indeque lex directâ antecedens tale judicium, & lex reflexa, quæ ad illud sequitur, coexisterent simul circa eandem actionem; quod tamen fieri aliquando posse, Terillus (quan-

KK vis

Sup. §. 4. art. proxima præced.

vis omnibus, & sibi ipsi repugnare cogatur) & negat, & negare debet, nisi velit negare legem reflexam, quam tanto molimine adstruit. Atqui, si nulla datur voluntas Dei, quæ possit operantem dirigere, consequens est, ut iste nullam aliam regulam habeat, quam opinionem, seu iudicium suum de suæ operationis honestate, (vel alienum, si non ex propria, sed ex aliena opinione agat); quam enim aliam fingere, aut cogitare intellectus potest? Ergo non aliam homines regulam habent pro dirigendis suis actionibus, quam opinionem, aut iudicium suum, si vera est Recentiorum doctrina.

135. Confirmatur, & explicatur. Omnis actio creata moraliter honesta positivè, dicitur, & est talis per positivam conformitatem ad regulam honestatis moralis, ut compertum est apud omnes, alias foret honesta per essentiam, & tanquam ipsa regula honestatis, indeque foret operatio divina. At omnis actio humana, quam homines probabiliter iudicant, aut opinantur (nempe directè) honestam esse honesta est re ipsa juxta Terillum, & Recentiores: igitur per cōformitatem ad aliquam honestatis regulam. Hæc verò, vel est aliqua voluntas Dei directa (reflexa enim importuna hic est), & nulla datur, ut ostensum est, vel, quod unicè restat, est iudicium ipsius operantis, vel certè alienum, si non ex proprio, sed ex alieno agat iudicio de honestate: aut ostende, si placet, aliam regulam, quam certè neque fingere valeas.

136. Confirmatur ulteriùs, ac declaratur. Fingamus, quod in aliqua Republica (neque enim ita barbaram, nisi imaginariam invenias) nulla sint constituta publica pondera, seu mensuræ rerum. Sanè in tali Republica nihil erit universaliter iustæ mensuræ, aut ponderis respectu omnium. Sed, quod unusquisque apud se privato suo pondere, vel mensura (seu iusta sit re ipsa, seu injusta) ap-

penderit, aut mensuraverit, iustæ mensuræ, aut ponderis sibi erit, aut nihil certè poterit in pondere, aut mensura tradere, vel accipere, nihilque sub ea ratione poterit iustum existimare. Quod si quis uti velit alieno pondere, vel mensura alterius civis particularis, hæc erit sibi iusta mensura, per ordinem ad quam rem illam, quam mensurat, existimabit iuste mensuratum. Ergo similiter, si nulla sit re ipsa voluntas Superioris, quæ morales actiones subditorum possit universaliter regulare, aut nihil reputabitur honestum, aut quidquid honestum censeatur, oportebit, ut tale reputetur per ordinem ad proprium iudicium operantis, vel ad alienum, si non agat ex proprio, sed ex alieno tantum iudicio objectivè apud se existente; neque enim alia honestatis regula potest ex data hypothesei cogitari.

§. II.

Ergo opiniones, ac iudicia hominum in via Probabilistarum sunt regula absoluta honestatis moralis nulli alteri regulæ subordinata.

137. **H**æc consequentia probatione non eget, cum immediate per se resultet ex conclusione proximè præcedenti. Porro regula unica nulli alteri regulæ potest subordinari, alioqui non esset unica, ut ex ipsis terminis patet. Atqui, suppositâ lege reflexâ, & principiis moderni Probabilismi, hominum opiniones, ac iudicia sunt (ut ostensum est) regula unica moralis honestatis, nec alia ulla cogitari potest regula objectiva, ac primaria, quæ morales actiones hominum possit dirigere, aut regulare. Ergo juxta principia Probabilismi hominum opiniones, ac iudicia sunt regula moralis honestatis.

138. Otiosum verò foret ostendere, repugnare ex terminis ipsis, actionem aliquam esse honestam per

or-

ordinem ad iudicium nostrum de honestate talis actionis, tanquam ad regulam honestatis unicam, & nulli alteri subordinatam. Utique iudicium humanum ex essentiali conceptu suo est regula secunda, seu potius non tam regula, quam regulatio ipsa, sive applicatio regulæ à se distinctæ, cui necessario subordinatur; honestas etenim objectiva actionis necessario præcedit ipsum iudicium, vel re ipsa, vel saltem apparenter, in aliqua prævia apprehensione: quare iudicium necessario supponit regulam aliam se ipso priorem, à quâ actionis honestas derivetur, vel re ipsa, vel saltem apparenter.

139. Nimis, inquam, foret otiosum his, & aliis similibus immorari, ut deductæ sequelæ repugnantiam, summamque absurditatem ostendamus. Denique quid absurdius? Quid repugnantius vocibus ullis exprimi potest, quam quod exprimit ipsa simplex, & nuda propositio sequelæ? Ita ne, nostræ ipsæ opiniones, & humana nostra iudicia quandoque falsa, semper autem fallacia, aut fallibilia, sunt nobis regula moralis honestatis ab omni subiectione absoluta, & nulli regulæ subordinata? Tandem dicimus de Deo nostro, cui non alterius voluntas, seu iudicium, sed *sibi ipse est lex*, ut loquitur D. Angelicus. Jam ergo Deo suo, & legibus ejus, à quibus prorsus liberi sunt, homines valedicere possunt. Quid enim jam attendat nisi se ipsos? Quid nisi sua iudicia colant? Bone Deus, quò ventum est per nimium libertatis amorem!

140. Et cum hæc sit Theologia Recentiorum, nihil tamen ipsis frequentius, quam apud vulgus nos accusare, eò quòd ultra modum deferamus proprio iudicio. Hanc calumniam (de qua supra jam diximus, quod satis est) non decet diutius ex professo refellere. Utique apud cordatos, qui probè sciunt, quale iudicium ad honestè agendum, & quali-

ter conceptum, nos exigamus, superficialis ista, vulgarique impostura nihil nostræ sententiæ præjudicabit: vulgi verò iudicium, quod non ratione ducitur, sed consuetudinis, aut passionis impetu, nihil facit ad causam veritatis, quam agimus.

141. Sufficiat ergo præfatis Recentioribus illud Augustini reponere: *Desinite errare... in has enim, atque huiusmodi nugis graviter, copioseque invecchi soletis: quare nos invecchio vestra non tangit, sed aniles quasdam, vel etiam pueriles opiniones, eò ineptiores, quò vehementiore oratione percellitis: qua quisquis movetur, & ad vos transit non Ecclesiæ nostræ (Theologiæ nostræ, dicamus nos) damnat disciplinam, sed eam se ignorare demonstrat.*

Aug. li. r.
de Morib.
Eccle. Ca.
tho. c. 10.

§. III.

Præcluditur evasio Recentiorum.

142. **S**ed quid, si Recentiores huius & præcedentium absurditatum nimio, sed iusto horrore, perterriti, fortè velint pedem referre à doctrina Patris Terilli, per quam legem reflexam exponit, & statuit?

Dicunt fortasse, ejusmodi legem non esse impossibilem cum lege antecedenti, atque directæ, etiam circa idem objectum, ut malè Terillus aiebat, neque legem directam pendere ab opinionibus, vel ignorantibus hominum, sed illas omninò antecedere: quo fit, ut pro priori ad sui, vel notitiam, vel ignorantiam, intelligatur plenè constituta in ratione legis, ac regulæ potentis regulare, ac dirigere mediâ notitiâ sui postmodum adveniente; quæ proinde non erit regula unica, & absoluta, moralis honestatis, seu regula potius secunda, sive applicatio regulæ primæ, eidemque essentialiter subordinata. Sed hoc est fugam querere sibi, nulla fugiendi via.

143. Sanè Terillus, vir sagacis ingenii, & sui Probabilissimi peritiss-

KK 2 si-

D. Tho. 1.
p. q. 21. a. 1.
ad 2.

Sup. con-
trov. 8. a. 2.
§ 3.

simus, nunquam in tantas se coniecisset angustias, si planior alia via pateret. Caterum legem Dei directam, & antecedentem, extendi non posse re ipsa ad prohibendam illam actionem, quam Deus ex erroris suppositione consulit, permittit, aut præcipit per legem subsequentem, ac reflexam, meritò Terillus supponit tanquam rem evidētem ex acceptione ipsa terminorum, qualem reverà esse constat ex supra dictis, constabitque ex dicendis ad finem controversiæ.

144. Extendatur verò, si placet. Quid inde? Nihil planè Recentiores proficient, nec vitabunt sequelæ, quam hic urgemus, intolerabilem absurditatem, sed augebunt si augeri possit. Porro opinio directæ æquæ, aut minùs probabilis operanti, quæ juxta Recentiores est regula objectiva, & remota, fundans & legem ipsam reflexam, & ultimum conscientiae dictamen, quod proxima, & formalis regula est: illa, inquam, opinio, & regula fundamentalis, non potest esse regula per positivam conformitatem ad legem Dei directam, cum ipsi non concordet, sed vel discrepet potiùs ab illa, vel saltem præscindat omninò à concordia, vel discrepantia, ut evidens ex terminis est, & à nobis non semel demonstratum, præsertim controv. 6. per integrum art. primum, ubi totum moderni Probabilissimi artificium deteximus, & exactissimè declaravimus. Ergo prædicta opinio est regula independens ab omni subjectione, ac subordinatione ad ipsam legem directam Dei: ergo est regula prorsus absoluta, & nulli alteri regulæ subordinatur, si non subordinatur voluntari, seu legi divinæ directæ?

145. Extensio ergo ipsius legis directæ, quam Terillus inficiabatur, non evitat absurditatem, quam contra ipsum deducebamus, sed illam potiùs augeat, si augeri potest, &

horrorem ipsius magis ostendit: ponit enim legem divinam directam simul cum lege reflexa manentem, sed ad hoc solum, ut contemni possit expressiori quodam cōtemptu, quandoquidem ad illam operans non debet attendere, sed uti potest alterà regulā ab illa prorsus independenti, videlicet opinione directæ æquæ, aut minùs sibi probabili. Hæc igitur est regula regulans operantis actionem, ab omni subjectione absoluta, & nulli regulæ subordinata. Sive ergo dicatur, legem reflexam composibilem esse cum directā circa eandem omninò actionem, sive dicatur esse impossibilem, ut Terillus supponit, & statuit, utroque modo sequitur inevitabiliter in via Probabilistarum, hominum opiniones, ac judicia, sive vera sint, sive falsa, esse honestatis regulam absolutam, prorsusque independentem à lege Dei, adeoque nulli regulæ subordinatam.

146. Sed quid hic moramur? Quando hac sola de causa fictitiam suam legem reflexam Recentiores invenerunt, aut potiùs à Terillo primum inventam avidissimè susceperunt, ut operatio nostra, & dictamen nostræ rationis, subicerentur tandem legi divinæ, tamquam supremæ regulæ honestatis, quandoquidem non poterant subjici, legi directæ, & antecedenti? Videamus igitur an opinio probabilis sit regula saltem subordinata huic legi Dei reflexæ, an verò absolutè prima?

§. IV.

Lex divina reflexa à Probabilistis cōficta ex suo conceptu essentiali est regula subordinata nostris erroribus, & opinionibus; quæ proinde sunt regula honestatis in via ipsorum Probabilistarum prima absolute, non tantum negativè, sed etiam positivè, id est, non solum respectu hominum, verum etiam respectu Dei

147. **V** Era Philosophorum parremia est, nullam chimæ-

meram esse aliâ maiorem, si rerum tantum veritas attendatur. Quoad nostrum tamen intelligendi modum negari haud potest, alias aliis turpiores, repugnantiores, & absurdiores esse. Et ea quidem, quam proximè expressimus, summæ videri posset absurditatis, nisi illius absurditas ab ea, quam nunc damus, magnopere superaretur?

Videbatur nihil absurdius cogitari posse, quàm quòd regulam unicam moralis honestatis, prorsusque independentem à lege Dei, homines apud se constituent, ut non debeant attendere quid ipsi Deo placeat, aut displiceat; sed quidquid ipsi judicent verè, vel falsò fieri posse, adeoque quidquid facere sibi libuerit, impunè, ac licitè facere valeant? Nunquid hæc non est illa intolerabilis hominum superbia, de qua Bernardus? *Omnis superbus (inquit) extollitur supra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem suam, & superbus vult fieri suam. Jam videtur equalitas: sed attende malè congruam proportionem. Deus quidem in his tantum, quæ ratio approbat, suam vult fieri voluntatem: superbus verò, & cum ratione, & contra rationem.*

148. Sed ecce absurditatem multò adhuc maiorem: constituere videlicet regulam honestatis pro humanis actionibus dirigendis, non solum absolutam, prorsusque independentem à voluntate, seu lege Dei; sed etiam voluntatem ipsam divinam, adeoque Deum ipsum, subijcientem iudiciis hominum, quæ proinde sint prima, atque suprema regula moralis honestatis non negativè tantum, sed etiam positivè, non solum hominum, sed etiam Dei.

149. Sequelæ huius absurditas tantò evidentius superat præcedentis absurditatem, quantò turpius concipitur, & indignius homines velle Deum sibi subijcere, quàm nolle ipsos subijci Deo. Id verò quantæ sit absurditatis, quantæ temeritatis, ac dementiæ, res ipsa satis loquitur,

nec ullis nostris verbis exprimi valet. Utiq; nolle servos humiliari, ac demitti ad exemplum Domini sui, censuit Dominus ipse perinde esse, ac velle fieri suo Domino majores, *Amen amen dico vobis: non est servus major domino suo: ut scilicet ad exemplum domini nolit humiliari, ac demitti. Quid erit, si non solum nolit servi demitti, & humiliari Domino, & Deo suo; sed velint insuper, ut servis suis Dominus, & Deus ipsorum humilietur, ac demittatur?* Horrore replet animum, vel cogitare.

150. Porro ejusmodi esse regulam honestatis, quæ deducitur tandem ex lege Recentiorum reflexa, & reliquis principiis Probabilissimi, nullo negotio demonstrari potest ex doctrina jam tradita, & ostensa. Sanè opiniones, ac iudicia hominum, minus, aut æquè tantum directè probabilia, esse honestatis regulam (remotam utique, ac fundamentalem) prorsus independentem, & absolutam à lege Dei directâ, sive hæc extendatur, sive secus ad objectum legis reflexæ, jam videtur concedi, & patenter à nobis ostensum est. Utiq; opus procedens ex prædictis iudiciis, vel opinionibus, quod est objectum legis reflexæ, non conformari cum lege directâ, Terillus ipse legis reflexæ inventor, velut indubitatum supponit, ut nos illud ostendere non deberemus: *Certum est (inquit) actum conformem legi æternæ existenti per accidens, esse honestum, Deoque placere, quanvis objectum, quod ponit, non conformetur legi æternæ, quæ per se disponit de rebus.* Et quis de hoc dubitare possit, si vel terminos ipsos Probabilissimi intelligat?

151. Hinc verò absurditas monstrosa, quam adjicimus modò, per immediatam protinus, & nimis evidentem consequentiam resultat. Equidem error ille, vel opinio directâ æquè, aut minus probabilis operanti, quæ juxta Recentiores regula agendi est objectiva,

ac

Bern. ferm.
4. in vigil.
Nativ.

Ioan. 13.

Terill. q. 18.
de conf.
proba. n. 12.

ac remota, non sequitur ad legem reflexam, ut ex intentione operantis conformari possit eidem (unde patet, quàm sit abs re, & longè importunissimus ad intetum ipsorum, recursus Probabilistarum ad prædictam legem reflexam), sed antecedit potius eandem, & hæc ad eam, regulam simpliciter, & omninò subsequitur.

152. Quid hic dicitis, Recentiores? Nonne lex ista vestra reflexa nihil prorsus determinat, aut disponit de rebus, nisi ex suppositione erroris invincibilis (aut vincibilis etiam juxta Terillum), vel opinionis vestræ æquæ, aut minùs probabilis? Nonne idèò reflexa, consequens, secundaria, & lex tantùm per accidens existens, perpetuò appellatur à vobis? Nonne alioqui prorsus frustranea, & nullius utilitatis ad scopum vestrum existeret? An non hæc vestra propria, & solemnissima doctrina est? Alioqui quid dicitis? Quid intenditis? Eja igitur maneat immobile, legem vestram reflexam, nullo modo antecedere, sed potius subsequi, regulam illam vestram directam.

153. Nunc verò, si vobis placet, attendite discursum Solis luce clariorem. Hominum opiniones, de quibus hætenus, posita lege vestra reflexa (utcunque ipsam explicare libuerit) sunt regula moralis operationis, quæ legi antecedenti, atque directæ Dei non conformatur, tanquam regulæ primæ moralis honestatis, ut statutum, & compertum est, & Terillus ipse supponit: nec item conformatur, ut regulæ honestatis, legi reflexæ Dei, ut hæc non antecedit, sed subsequatur potius tales opiniones directas. Hæ igitur sunt regula honestatis penitus absoluta, & independens ab omni lege Dei: ergo sunt regula, saltem negativè, prima, ac suprema moralis honestatis, hoc est, regula actionum humanarum ab omni subjectione absoluta, & nulli alteri regulæ subordinata.

154. Tum ultra: Dei voluntas, seu lex ipsa reflexa, necessariò subsequitur vestram hanc regulam, & necessariò debet ei conformari; quandoquidem ex suppositione hujus regulæ vestræ (nempe opinionis æquæ, aut minùs directè probabilis) Deus nequit non approbare per voluntatem suam, & legem subsequentem, atque reflexam, objectum prædictæ opinionis: neque enim Deo liberum est non approbare objectum probabiliter bonum per voluntatem suam subsequentem, aliàs qui illud amplectitur ex artificio vestræ sententiæ, non necessariò Deo placeret, neque honestè, ac prudenter operaretur; quod tamen vos fortissimè negatis. Ergo regula vestra, nempe opinio directæ æquæ, aut minùs probabilis, est etiam regula voluntatis divinæ, quæ videlicet illam necessariò subsequitur, debetque omninò eidem conformari: ergo est regula prima, moralis honestatis, non solum negativè, sed etiam positivè, non solum hominum, sed etiam Dei? Quid ultra? Nihil planè vel cogitari potest.

§. V.

Urgetur multipliciter, & exponitur argumentum præcedens.

155. **D**ifficile profectò mihi sit præcedentem discursum clariùs exponere. Fortassè tamen profit nonnihil aliis, & aliis vocibus id ipsum declarare, & illustrare.

Illà est regula moris non prima, & independens, sed secundaria, ac subordinata, quæ regulat moralem actionem per respectum, & ordinem ad aliam regulam (utique præcedentem), cui debeat subjici, ac conformari. Quid evidentius? At opinio directè æquæ, aut minùs probabilis, regulat moralem actionem, & non per habitudinem ad aliam regulam, cui conformetur, ac subjiciatur; nulla enim hujusmodi concipi potest, nisi voluntas Dei antecedens: huic verò opi-

opinio illa non conformatur, ut cum Terillo ipso supponimus, & sæpè à nobis demonstratum est: ergo est regula moris non secundaria, ac subordinata: ergo est regula prima, & prorsus independens ab omni alia. Quid hic est, de quo possit intellectus humanus dubitare, si verè possit aliquid evidenter cognoscere?

156. Eodem hoc discursu probatur à contrario, legem, seu voluntatem Dei subsequenter non esse primam regulam moris, sed secundariam, ac subordinatam. Ipsa nimirum regulat moralem actionem non primò, neque independentè ab omni alia regula, sed per respectum potius, & habitudinem ad regulam priorem, & primo regulantem, nimirum ad prædictam opinionem humanam, quam essentialiter præsupponit, & cui omninò se debeat conformare: ergo non est regula prima, sed secunda, & subordinata: ergo sola opinio directa est absoluta, & prima regula moris non negativè tantum, sed etiam positivè, nimirum nulli alteri subordinata, & subordinans sibi divinam voluntatem: ergo est regula prima non tantum hominum, sed etiam Dei: ergo non Deus hominem, sed homo Deum sibi subordinat.

157. Explicatur exemplo, & confirmatur. Voluntas magistratus inferioris, vel alterius ministri domini absoluti, ac supremi alicujus Reipublicæ temporalis, est regula operandi respectu subditorum communium quoad gubernationem politicam secundam, atque subordinatam: quia non dirigit subditos, nec regulat eorum actiones absolutè, & independentè ab omni alia regula priori, sed per respectum, & habitudinem ad voluntatem supremi domini, à quo suam accepit potestatem, & cui se omninò conformare debet, ut possit subditos regulare. Voluntas verò ipsius supremi domini ob rationem, oppositam est regula absoluta, independens, & prima in eo genere gu-

bernationis, non negativè tantum, sed etiam positivè; quia scilicet nec regulat per respectum ad aliam, priorem regulam, cui conformari debeat in regulando: & aliunde omnis alia regula regulat per respectum, & conformitatem ad ipsam. Id ipsum cernitur, & explicari posset in ordine hierarchico Angelicæ Reipublicæ, vel Ecclesiasticæ, in motu solis, & horologii, & in alia quacunque subordinatione causarum.

158. Tum sic: voluntas Dei consequens, & reflexa regulat actionem humanam dependentè ab illa opinione directa, quam supponit ut regulam antecedentem, cui se debeat omninò conformare: opinio verò illa nullam priorem regulam præsupponit, cui conformari debeat in regulando. Ergo talis opinio est prima, atque suprema regula moris nulli alteri regulæ subordinata, & subordinans sibi divinam voluntatem: voluntas verò consequens Dei est regula non prima, sed secunda, & humanæ opinioni subordinata. Nonne hac luce ipsa clariora sunt? Misera planè est, & infelix conditio temporum, quod in his ostendendis, & similibus, Theologi detineri debeamus.

159. Denique confirmatur, ac declaratur. Illa est prima, ac suprema regula honestatis moralis, in quam demùm resolvitur honestas actionis humanæ, ut in primam mensuram, & rationem, propter quam sit: *Quia sicut omnis motus* (inquit Doctor Angelicus) *reducitur ad movens, quod non est motum neque à se, neque ab alio: ita omnis mensuratio reducitur ad unum primum, quod nullo modo est mensuratum, sed omnium mensura: & hoc est Deus.* Atqui honestas humanæ actionis non resolvitur ultimò in aliquam voluntatem divinam, ut in primam mensuram, & rationem ipsius, sed in iudicium hominis directum, sive in opinionem probabilem de eadem honestate actionis. Igitur nulla volūtas Dei, sed

D. Tho. in
1. dist. 19. q.
1. a. 1. ad 4.

sed opinio potius humana est prima, atque suprema regula, seu mensura, moralis honestatis. Discursus est legitimus: Major est per se nota, & principium ex terminis indubitatum: Minor denique ex dictis evidens est, & ulterius probatur, aut explicatur.

160. In primis honestas actionis non resolvitur ultimò in aliquam Dei voluntatem antecedentem, sive directam, quia vel non existit re ipsa, vel si existat, actio prædicta non conformatur ipsi formaliter, ut dictum sæpè, & ostensum est: quandoque verò nec materialiter, sed potius contrariatur eidem, quoties nempe opinio directa æquè, aut minùs probabilis falsa est. Aliunde verò non resolvitur ultimò in voluntatem Dei consequentem, sive reflexam; nam licet conformetur eidem, non tamen tãquam ultimæ honestatis mensuræ, seu tanquam primariæ rationi, propter quam actio evadat honesta.

161. Enim verò quærenti, cur actio sit honesta? Si respondeas, quia conformatur voluntati divinæ reflexæ, atque per accidens existenti, rogaberis ulterius, cur voluntas illa divina per accidens existat in Deo? cur approbet reflexè, & regulet prædictam actionem? Cui quæstioni teneris respondere, si quidem falli, aut fallere nolis: quia sic judicant homines, licet falsò, vel quia probabilis opinio est, affirmans honestatem præfate actionis; nam ex hujus erroris, vel opinionis suppositione nequit Deus non velle, atque probare, ut homines sic operentur, quanvis antecederet non id vellet. Ultra verò procedere quæstio non potest, quia nulla est prior ratio, regula, seu mensura, à qua petatur actionis honestas.

162. Utrique, si quærenti, cur hominum judicia, & opiniones actionem illam præferant, ac regulent, tanquam honestam? respondeas, quia sic fert voluntas, seu lex Dei, approbans prædictam actionem, inconsé-

quenter omninò respondebis; cùm, potius à contrario voluntas Dei ideò unice approbet actionem illam, quia sic homines judicant, & opinantur. Pater ergo, moralem actionis honestatem ultimò non resolvì in aliquam Dei legem, seu voluntatem, sed in errores hominum, aut judicia directa. Hæc igitur sunt prima, atque suprema regula honestatis moralis nulli alteri regulæ subordinata, & omnem aliam regulam sibi subordinans. Ergo sunt prima honestatis regula non negativè tantum, sed etiam positivè, non solum hominum, sed etiam Dei. Quid evidentius?

§. VI.

Ergo Probabilista insigniter hallucinantur, dum legem reflexam confingunt, ut in eam resolvant honestatem actionis, velut in primam regulam moralis honestatis.

163. **E** Gregiam hanc hallucinationem, & vanum Recentiorum conatum ei, qui non verba tantum, sed etiam sensum dictorum capiat, clarissimèprehendere sit facillimum.

Nempe, cùm, vel inviti Recentiores non possent non videre, actionem procedentem ex opinione æquè, aut minùs probabili de ipsius honestate, conformari non posse per talem opinionem legi directæ, seu primariæ Dei, cui nimirum, si forte opinio vera sit, formaliter saltem non congruit; si verò falsa, ut creditur, aut credi potest, ne materialiter quidem concordat: ne vel benignam regulam suam, ut malam, & obliquam damnarent, vel asserere cogerentur, honestatem actionis non desumi ex concordia, & conformitate cum voluntate, seu lege Dei, tanquam cum prima regula moralis honestatis (quod effutire nemini licet): cum hæc, inquam, viderent, quid egerunt? Rem incredibilem! Invenierunt in Deo delitescentem legem

verè mirabilem, qua videlicet Deus ex præfata opinionis suppositione certissimè permetteret, immò positivè probaret actionem illam, tanquam honestam, quidquid de lege sua directà sit.

164. Per novam istam legem reflexam, facillimè, inquit, expeditur difficultas objecta: constat enim apertè, quo pacto, & actio ipsa, & regula directà, ex qua procedit, licèt non conformetur cum lege antecedenti, verè tamen, ac positivè, conformentur cum prima, atque suprema regula moralis honestatis, nimirum cum hac ipsa voluntate, seu lege Dei reflexa, & consequenti.

165. Quod si opponas eisdem, præfatam legem derivare non posse in actionem humanam honestatem moralem per modum regulæ, cum non precedat, sed potius subsequatur ad regulam directam, hoc est, ad opinionem de actionis honestate: ridet, & damnant tarditatem nostram, qui nunquam intelligere poterimus ipsorum sententiam, & idèd passim hallucinemur, quasi videlicet ipsi nullam aliam adstrueret agendi regulam formalem, ac proximam, quàm ipsam opinionem directam; quod tamen est manifestè falsum, cum ubique doceant, ultimum conscientiæ dictamen esse non modò probabilius simpliciter, verùm etiam certum, & evidens.

166. Ratio, inquit, est clara: nam opinio directà, etiam minùs probabilis, de actionis honestate, certò, & infallibiliter fundat, & infert legem, seu voluntatem reflexam Dei, qua consequenter ad talem opinionem approbat necessariò actionem ipsam, tanquam honestam, sibi ubique absolutè placentem: deinde, verò intellectus reflectens supra ejusmodi legem, seu voluntatem consequentem Dei, còcludit demum practicè verissimè, ac certissimè, actionem esse honestam, & gratam ipsi Deo: & hoc dictamen ultimum, & practicum conscientiæ, est regula

formalis proxima, & immediata ipsius moralis actionis. Quo fit, tandem, ut ipsa moralis actio, & proxima, ac formalis agendi regula non antecedant, sed potius subsequantur divinam voluntatem, tanquam regulam primam, à qua tota descendit, & regulæ formalis restitudo, & eliciendæ actionis honestas.

167. Directa verò opinio verum est, quod non sequitur, sed antecedit voluntatem divinam, cui proinde concordat, & conformatur unicè tanquam ejus objectum, non verò tanquam regulæ; quod minimè requiritur, cum opinio directà non sit regula agendi proxima, & immediata, sed objectiva tantum, ac remota. Quid clariùs, inquit? Quid intellectu facilius? Planè nihil. Fateamur, plus nimio tardi, & hebetis ingenii fore, qui magnum hoc mysterium nò comprehendat. Sed vel hinc possent facillè Recentiores conicere, quinam sint, qui re verà passim hallucinentur.

168. Nam, si opinio ipsa directà sit prorsus independens ab omni alia regula antecedenti, & aliunde non subsequatur, sed potius antecedit legem, seu voluntatem consequentem, atque reflexam, poterunt quidem, & actio ipsa, & ultimum conscientiæ dictamen, conformari legi reflexæ: sed verò nunquam poterunt eidem conformari tanquam regulæ primæ moralis honestatis. Ratio ex dictis est evidens, & quæ pateat statim, vel cæcutientibus: nam prima regula honestatis moralis non potest præsupponere regulam aliam moralis actionis, sed omnes alias regulas debet precedere, & sibi illas subordinare, ut compertum est apud omnes, & ex ipsis terminis patet. Atqui voluntas, seu lex reflexa, supponit essentialiter aliam regulam actionis moralis, nimirum opinionem directam de honestate ejusdem actionis, adeoque non præcedit regulam omnem: ergo non est regula prima, sed secunda, & subordinata:

ergo nec actio ipsa, nec ultimum conscientiae dictamen conformantur cum aliqua voluntate divina, tantum cum prima regula moralis honestatis.

169. Hæc, quæ ex se ipsis evidentia sunt, & assatim à nobis ostensa, explicari adhuc possunt exemplo manifesto. Ponamus, Regem aliquem accepisse à Republica (à qua nimirum tota dimanat proximè, & immediate Regum potestas juxta sententiam & communioem, & mihi absolute verissimam, quam alibi expresso monstravi) potestatem concedi leges pro totius Reipublicæ vel regni directione, ea tamen lege, seu pacto, ut nulla lex ab ipso Rege condita quæquam de Republica obliget, nisi prius proposita, & explicata, fuerit ab aliquo supremo Magistratu, vel Senatu ipsius Reipublicæ, cujus expositionem, vel interpretationem, seu vera sit, seu falsa, dummodò authenticè signata sit, teneatur demum Rex approbare, & velle, ut omnes subditi agant secundum illam, quanvis videat esse contrariam, & intentioni suæ, & legis à se conditæ sensui.

170. In hoc Regno, aut Republica sub hac gubernationis forma instituta nemo opinor negabit, primam, atque supremam agendi regulam in ea linea humanæ, & politicæ gubernationis, non esse Regis legem, aut voluntatem, sed potius prædicti senatus judicium, aut sententiam authenticam; quippe quæ regulat subditorum actiones independentem à conformitate cum Regis voluntate, seu lege antecedenti, & aliunde producit necessariò alteram voluntatem, seu legem consequentem ipsius Regis, quæ prædictam senatus sententiam præsupponat, eidemque conformari debeat. Prior ergo Regis voluntas non foret regula respectu subditorum, qui nimirum actiones suas eidem conformare non deberent: voluntas verò consequens, & posterior, regula

quidem esset, cui actiones subditorum conformarentur: at non esset regula prima, sed secunda, & subordinata, utpotè quæ supponeret aliam priorem regulam, cui necessariò conformari deberet. Sola ergo Senatus authentica sententia prima in ea Republica, atque suprema regula foret, quippe quæ independentem ab omni alia regula præsupposita subditorum actiones regularet; aliunde verò, & actiones ipsas, & omnem aliam regulam ipsarum sibi subordinaret absolute; nulla nanque dirigeret, aut regularet, nisi dependentem ab ipsa.

171. Nolumus cum tædio Lectoris propositum exemplum applicare distinctius: quid enim immorabimur in re clarissima? Porro novimus omnes, ac tenemus, ad hoc legem reflexam à Probabilistis induci, ut ultimum conscientiae dictamen, & operatio ex illo procedens conformetur cum aliqua voluntate divina, velut cum prima regula honestatis. Verum quid inde? Novimus pariter, & plusquam evidenter demonstramus, novum hunc conatum ipsorum adeò esse irritum, & infelicem, ut postquam communissima, indubitataque evertit Theologiæ principia, nihil minùs obtineat quàm quod intendit; immò verò obtineat oppositum. Nempe intendunt subijcere operationes hominum, eorumque judicia voluntati divinæ, & ad hoc novam fingunt in Deo voluntatem, seu legem, quam reflexam appellant: fit verò ex hac fictione (præter alia infinita absurda, quæ producit) non ut judicia hominum divinæ voluntati subijciantur, sed ut voluntas ipsa divina subiecta maneat hominum judiciis. Quid igitur querunt, quod non capiantur? Immò capere nolunt, quod nimis aperte capiuntur.

ARTICULUS VI.

*Amovetur solutio, siue instantia per-
importuna, quam pro lege reflexa
Recentiorum producit contra se ex
principiis scientiæ Mediæ, doctissi-
mes P. Palancus.*

§. I.

*Propriis ejusdem Auctoris verbis
instantia, vel solutio
proponitur.*

172. **H**ic Auctor dudum mihi
familiari conjunctus ami-
citia, quem ob excelsum ejus inge-
nium, exquisitam sapientiam, insi-
gnemque pietatem, aliaque egre-
gias animi dotes impensè colo, ac
diligo citrà omnem assentationem,
in suo Opere verè eximio nuper in-
lucem edito, quod de *Conscientia* in-
scribit, & quo toto modernum Pro-
babilissimum feliciter impugnat, &
expugnat: cùm legem Dei reflexam,
quam Recentiores comminiscuntur,
multis, ac validissimis argumentis
impeteret, ac planè profligaret, eò
legem illam refellit, quòd nisi foret
prorsus fictitia, lex, siue Dei volun-
tas, non foret prima regula hone-
statis, sed secunda, & subordinata
judiciis, & erroribus hominum. Op-
ponit autem sibi pro Recentioribus
quandam, vel evasionem, vel instan-
tiam, petitam ex principiis, quibus
innititur scientia Mediæ.

173. Dices forsan (ait ipse), aliud
esse Deum attemperari, & accommo-
dari in præcipiendo, prohibendo, aut
permittendo, judicio probabili huma-
no: aliud valde distinctum illi subor-
dinari, ac subiaci. Primum verum esse:
secundum falsum. Sicut aliud est Om-
nipotentiam attemperari in cōcurren-
do voluntati creatæ, aliud illi subiaci,
& subordinari. Primum enim conce-
dunt Jesuitæ, etiam postquam damna-
vit secundum Innocentius XI. Et quod
lex divina debeat sc. attemperari, &

accomodari judicio humano, forsan
probabis, quia hoc maxime conducit
ad suavitatē divinæ providentiæ. Spe-
ctat enim ad divinā providentiam,
inquit Terillus, complacere aliquan-
do, saltem per accidens, in electio-
ne objecti directè, & per se prohibi-
ti, quod operanti probabiliter ap-
paret prohibitum. Si nimirum ipse
ex contraria probabilitate seductus
pro imperio suæ voluntatis illud obje-
ctum judicaverit licitum.

Item, quia nisi lex divina sic
accommodetur, & attemperetur, vix
nobis, peribit omnis libertas opinandi,
& operandi, standum semper erit in
judicio de moribus pro lege, nunquam
pro libertate, jugum divinæ legis fer-
reum erit, & importabile, nos in mi-
seram captivitatem redigens, à nobis-
que libertatem filiorum adimens, &c.

174. Deinde quasi classicum ca-
nens, Thomistas omnes excitat ad
prælium contra legem reflexam Re-
centiorum, veluti contra novam
scientiam Mediæ, subjungens con-
tinenter: Sed hac solutio, licet ad
mentem Reflexistarum genuina, ipsa-
que doctrina eorum, qui ad talem le-
gem reflexam effugium fecerunt, fal-
sa tamen est, & contra D. Thomam,
omnesque ejus discipulos. Quos omnes
enixè precor advertant, per Probabi-
lissimum, & potissimum per hanc legem
reflexam novam scientiam Mediæ,
novumque usum illius in scholis in-
troduci paulatim, vel, quod est consi-
derabilius, in moribus regendis, &
vita Christiana gubernanda: ac pro-
inde, qui veluti fidelissimi Angelici
Doctores affecta, pro nobili stemmate
ab ipso acceperunt primatum Dei in
omni linea perfectionem dicente con-
tra modernos strenuè propugnare, &
semper vincere, sicut in Theologia spe-
culativa primatum Dei in ratione
cause, motoris, Domini, liberèque
determinantis tuerentur, sic in Theolo-
gia morali, & practica primatum di-
vinæ legis in regulando mores huma-
nos nulli præ ipsis aquali jure propu-
guandum incumbit.

L. I. 2. Nam

Palanc. de
conf. q. 28.
23. per to-
tum.

Ibi §. 2. n.
144.

Nam eadem, ni fallor, vel ferè eadē utrobique causa est. Sicut enim..... ibi contrarii conantur Deum in concurrente ad unum potius, quam ad oppositum, nostræ libertati subordinare (jam dicunt attemperare), ita hic Deum in precipiendo, aut permittendo hoc potius, quam oppositum ex probabilibus, nostro libero iudicio subordinare videntur (ipsi dicunt attemperare), &c. Hactenus prælaudatus Palancus.

175. Hæc dū in libro ex Auctoris dono liberaliter mihi transmissio, quem magna voluptate, & avidissimè percurrebam, præter omnem, timorem occurrerunt, hæsi fateor, & dolui, neque mediocriter sum miratus, dum, & viri amicissimi candidissimum animum, ac pridem mihi notam modestiam faciliè reducebam in mentem; & simul etiam, considerabam asperitatem verborum ejus, scientiam Mediam, nulla occasione data, sed nimium violenter accepta, comparatione indigna, suggillantem, & probris adeo acerbis lacescentis. Enimverò vir sapiens haud parum præter morem videtur indulsisse opinionibus, quas domo secum affert, & dogmatum, quibus innutritus est, consuetudini, ut supra Nazianzenus agebat. Nec verò renuit ipse (quæ magna ejus modestia est, & singularis animi temperantia) olim mihi cum ipso de re ista amicè, ac confidenter expostulanti candida ingenuitate fateri, familiaribus literis ad me datis, displicere etiam sibi, quod hæc scripserit, quæ ex libro (inquit) libenter delerem propter eas rationes, quas mihi exhibet vestra Paternitas.

176. Quoniam tamen plurimùm refert, ne quis ex libro Auctoris gravissimi, non displicentiam ejus de sententia prolata, sed nudam ipsam ostendente sententiam, occasionem accipiat existimandi, eandem esse, aut similem causam legis reflexæ Dei, quam Reflexivæ fingunt, & scientiæ Dei Mediæ, quam schola

nostra propugnat, unde, vel hanc minoris, vel illam pluris faciat, quam utraque mereatur, pauca breviter dicere de re ista ab instituto nostro nimis aliena, necessitas nos cogit satis quidem invito.

§. II.

Palancus Societatis Doctoribus injuriam haud modicam irrogat.

177. **P**rimùm verò, ut ab ultimis P. Palanci verbis exordiar, non sine injuria nostrorum Doctorum protulit verba illa, *contrarii conantur Deum in concurrente ad unum potius, quam ad oppositum, nostræ libertati subordinare* (jam dicunt attemperare), quasi videlicet in schola nostra ante Decretum Innocentii XI. quo meritò damnavit propositionem illam, *Deus subjicit nobis Omnipotentia suam*, usus illius vocis *subordinare* communis esset, passimque receptus, ad explicandam divini concursus cum nostra libertate, concordiam.

178. Sanè per annos supra viginti in schola Theologica versatus, & libros nostrorum Auctorum sedulò, ac frequenter evolvens pro variis, ac consuetis eventibus Theologicæ exercitationis, maxime verò eos, qui concordiam istam exponunt (quam semel olim discipulis dictatam iterùm nunc præ manibus habeo) non memini apud aliquem me legisse voces *subjicere*, aut *subordinare* ita crudè prolatas, & sine aliquo temperamento, aut congrua modificatione; quoties enim illis utuntur (utuntur autem vix unus, aut alter, nec nisi rarissimè tantùm) semper solent adjungere particulam modificativam *veluti, quasi, quodammodò*, vel similem, præter fusiorem insuper, atque clariorem, expositionem sensus intenti. Frequenter autem, ac ferè semper dicunt, Deum attemperare, sive accommodare, Om-

Omnipotentiam suam, aut concurrentem ipsius ad concurrendum cum nostra voluntate, applicare potentiam suam decreto indifferenti, & à nobis determinabili, committere, aut relinquere liberaliter nobis actuali in ipsis Omnipotentia sue concurrentium ad actus liberos nostros à nostro arbitrio determinandum, vel aliquid ejusmodi in idem recidens. Quod cum sit confans, atque notorium cunctis libros nostros legentibus (utinam eos legant multi, qui impugnant), certè non debuit P. Palancus oppositum innuere, aut supponere, verbis adeò absolutis, ac generalibus, quæque doctrinæ nostræ in re tanti momenti haud modicam invidiam creare possent.

179. Est verò multò gravius, & minùs tolerabile nobis, quòd nostræ Societatis doctrinam in magna controversia de Auxiliis, & scientiam Dei Mediam, quam propugnamus, non solum comparaverit P. Palancus novo recentium Probabilistarum commento de lege Dei reflexa, verum & affirmare non dubitaverit, eandem esse utranque doctrinam, eandem utrobique, aut ferè eandem causam: quasi videlicet Recentiores ex illa Dei attemperatione ad concurrendum cum causis liberis, legitime potuerint concludere, Deum etiam in regulando attemperari iudiciis hominum, ita ut id debeat, tanquam bonum, probare, vel illud reprobare, tanquam malum, quidquid homines ipsi malum, aut bonum, probabiliter, licet falsò putaverint. Nihil esset ineptius hoc ratiocinio; & ideò neque ipsis Recentioribus, qui nihil non pro suo Probabilismo tentant, nihil non, etiam è longinquo afferunt, aliquando venit in mentem: adeò est importunum ad ipsorum propositum.

§. III.

Pro removenda instantia producta premititur synopsis doctrinæ nostræ de concursu divino ad actiones morales creaturæ.

180. **P**orrò, quòd Deus libera voluntate sua Omnipotentiam suam attemperet ad concurrendum cum arbitrio creato, relinquendo videlicet humanæ voluntati immediatam, & electivam actionis suæ determinationem, nihil omninò derogat perfectissimo dominio Dei, nihil item rationi primæ causæ, primi motoris, primi determinantis: immò potius has omnes perfectiones divinas unicè tueretur, & explicat, atque per suavem, & optimam concordiam cum nostra libertate conciliat.

181. Certè dominium Dei absolutissimum nulla ratione minui, aut impediri potest, dum Deus habet plenam, absolutissimam, prorsusque Omnipotentem facultatem, ad liberè inducendam, vel impediendam quancūque velit operationem honestam cujuslibet voluntatis creatæ, ad impediendum item, vel permittendum quodlibet peccatum ipsius, pro priori, & antecedenter ad omne omninò liberum exercitium ejusdem voluntatis creatæ absolute, & in re futurum, quid enim aliud desiderari potest ad perfectissimum dominium Dei?

182. Hanc verò facultatem habet Deus ratione scientiæ conditionatæ (Mediam nos appellamus), per quam, antequam aliquid absolute decernat, novit infallibiliter, quid operabitur humana volūtas sub hoc, aut illo auxilio, in istis, vel in illis circumstantiis, supposita infinita, inexhaustibilique virtute Omnipotentia suæ, cui deesse non possint plurima auxilia, quæ prævideantur congrua futura, plura item, quæ incongrua futura prævideantur; quanvis
nul-

nullum omnino determinatum auxilium sit non intrinsece indifferens, cuique voluntas nequeat pro suo arbitrio consensum, vel dissensum conjugere potentiam veram, & antecedenti, prout iura libertatis exposcunt.

183. Deus ergo pro signo independentiae, & sapientissimae providentiae suae, nempe ante omnem usum libertatis creatae absolute, & in re futurum perfectissimam suam libertatem exercet decernendo pro solo suo arbitrio, vel actionis bonae existentiam, vel permissionem actionis malae, prout scilicet suae sanctissimae voluntati placuerit, vel benefacere, vel punire, aut saltem specialiter non benefacere: certus quidem omnino (ut sapientissimum decet provisorem) quod eveniet infallibiliter quicquid ipse permiserit, aut decreverit, ratione memoratae scientiae Mediae affirmantis eventum determinatum sub hypothese, aut conditione praedicti decreti divini; quod proinde si liberè concipiat, antequam aliquid voluntas agat, immò antequam praevideatur existens, iam Deus absolute decernit cum omnimoda independentia, absolutissimoque dominio, & ut inquit Bernardus, *non solum potenter, sed etiam sapienter*, vel inferre actionem honestam, vel permittere actionem turpem, illaesa libertate voluntatis creatae, & relinquendo eidem plenam indifferentiam ad utrumlibet, adeoque ad immediatam determinationem, & sui ipsius, & Omnipotentiae indifferenter sibi applicatae.

184. Utrique postquam Deus in signo proprio libertatis suae pro suo beneplacito decrevit, atque liberrimè determinavit, vel inferre opus bonum, vel permittere pravam, ulterior (immediata videlicet) eiusdem operis determinatio ad Deum non spectat, neque verè possibilis ipsi est. Non spectat, inquam, ad Deum; quia ad munus causae primae pertinet quidem agere immediate actiones omnes causae secundae, non ta-

men pertinet illas omnes immediate determinare, sed potius debet illis motionem suam, & concursum attemperare concurrente cum ipsis secundum propriam conditionem earum: nam ut ait S. Thomas, *Motus primi moventis non recipitur uniformiter in omnibus mobilibus, sed in unoquoque secundum proprium modum*. Neque propterea sequitur, quòd Deus absolute non sit primum determinans; sicut non sequitur, quòd non sit primum vivens, primum intelligens, primum amans, licet non vivat per vitam creaturam, (quam tamen immediate producit) neque amet per amorem ipsius, neque per eius intellectionem intelligat.

185. Praeterea non est Deo possibilis actionis liberae creaturae immediata determinatio: nam, si Deus creatam voluntatem ad proprium actum determinaret, voluntas verè non esset libera, nec haberet dominium sui actus. Porro, ut ait ipse D. Angelicus, *Voluntas dicitur habere dominium actus, non per exclusionem causae primae, sed quia causa prima non ita agit in voluntate, ut eam de necessitate ad unum determinet, sicut determinat naturam; & ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis, & voluntatis*. En juxta D. Thomam libertas voluntatis creatae, & dominium in proprios actus, postulat indispensabiliter, ne à causa prima determinetur, sed ut ipsa voluntas proprias actiones suas determinet, quae duo juxta S. Doctorem omnino sunt inter se connexa.

186. Enim verò, si Deus voluntatem humanam ad aliquod extremum determinatum praedeterminet efficaciter immediate, sanè voluntas nullam prorsus habebit veram indifferentiam electivam, neque nullam veram, & antecedentem potentiam ad extremum oppositum: ergo nec veram libertatem habebit.

187. Ponamus, Deum voluntatem hominis praedeterminare efficaciter ad aliquam actionem honestam,

D. Tho. q.
3. de Ma. 2.
a. corp.

D. Tho. q.
3. de Potent.
a. 7. ad 13.

Bern. Homil. 2. super
Matth. 23.

flam, vel per gratiam infusam efficacem intrinsecè, ut communiter ponunt sapientissimi PP. Dominicani, vel unicè per suam voluntatem divinam, quod genus prædeterminationis docet novissimè P. Palancus, discedens à communi Prædeterminantium sententia, me quidem iudice, nullo fructu, sed cum incommodo inconsequentia. Certè voluntas, ut libera sit, debet habere veram potentiam, proximam, & antecedentem, vi cuius verè possit dissentire, aut resistere divinæ prædeterminationi; non enim potest stare libertas sine potentia vera, & antecedenti ad dissentiendum gratiæ auxilianti, ut expressè definit Tridentinum contra Calvinum, aliosque Sectarios. Aliunde verò humana voluntas nullam habere potest potentiam veram ad resistendum voluntati divinæ actionem aliquam prædeterminanti, sive per se immediatè, sive per gratiam efficacem intrinsecè; nisi velit P. Palancus, ut voluntas humana verè potentior sit Omnipotente Dei voluntate. Ergo voluntas libera verè non est, si sit à Deo prædeterminata antecedenter, & immediatè.

188. Nec valet hic vulgaris distinctio de potentia in sensu composito, & in sensu diviso gratiæ (de qua modò nolo contendere, an sit terminorum abusus): nam quidquid de hoc sit, post omnem distinctionem excogitabilem, fatendum tandem Catholicis est hominis, voluntatem à Deo motam, & excitatam, habere simul cum gratia ipsa veram, antecedentem, ac proximam potentiam ad resistendum, seu dissentiendum eidem gratiæ moventi, & excitanti, non solum sufficienti (ut olim dicebatur), sed etiam efficaci, ut est evidens, & jam ex Tridentino supponunt Doctores Catholici.

189. Ecquis verò Catholicus dicere audeat humanam voluntatem habere posse veram potentiam proximam, expeditam, antecedentem-

que, ratione cuius dicatur, & sit verè, absolutè, & proximè potens resistere voluntati divinæ antecedenti, & efficaci? Alioqui quid clamat Scriptura, *Non est, qui possit tuæ resistere voluntati: Voluntati ejus quis resistet?* & similiter passim? Immo, nec fidei lumen necessarium hic est, cum luce ipsa rationis naturalis clarissimum, omnibus sit, miseræ creaturæ voluntatem nunquam verè posse resistere Creatoris, & Dei sui voluntati absolutæ, & efficaci. En nodum inplexissimum, & mihi fateor penitus insolubilem, nisi dicatur tandem (quod unicè restare videtur) liberam creaturæ actionem nunquam à Deo determinari posse antecedenter, sive immediatè. Velle autem hoc idem argumentum retorquere in nostram sententiam, est ignorare principia nostra, de quibus modo plura non addam.

§. IV.

Ergo P. Palancus immeritò dixerat Societatis Auctores, & traducit scientiam Mediam.

190. **H**Æc verò nobis satis sanè injucunda, dicta sint, ut scientiam Mediam, & nostræ Societatis doctrinam in controversia tanti momenti nimis importunè traductam ab omni suspicione, vel nota, pro jure nostro vindicaremus: non autem ut directè nunc refellamus gratiam efficacem intrinsecè, seu prædeterminantem: quod ad institutum præsens non attinet: sicut neque illa reponere, quæ facile possem ad intempestivas acclamationes, quibus plaudit P. Palancus doctrinæ suæ triumphis, & palmis contra Societatis Doctores. Quos haud parùm etiā offendit, dum ipsos nullo jure privare nititur nomine sibi nimis charo, ac glorioso discipulorum D. Thomæ. Utique, quidquid levia nonnullorum verba sonuerint, audacter affir-

Trident.
sess. 6. 5. &
eadem sess.
can. 4.

Esth. 13.

Ad Roma.

9.

firmare non verear, nullos esse in Ecclesia Dei, quibus D. Thomæ doctrina magis in corde, & honore sit, quàm nostræ Societatis Doctores, uno, vel altero tantum excepto, qui certè nullam laudem ex hoc ipso in Societate assecutus est.

191. Quod si propterea (ut aliqui velle videntur) nomine Thomistarum peculiari dignandi Jesuitæ non sint, quòd D. Thomam in D. Thoma, potiùs quàm in aliis ipsius interpretibus, legere malint, & intelligere, non adeò stulti sumus, ut multum contendamus, aut curemus de nomine. Profectò D. Thomæ doctrina fons est clarissimus, ac limpidissimus, publici quidem juris, & totum irrigans paradisum Ecclesiæ. Nemo verò, qui possit è fonte ipso per se ipsum aquam haurire, haustam prius ab aliis, & transfusam de vase in vas, cujus solet frequenter odorem sapere, bibere volet, nisi desipiat.

192. Illud sanè mirandum, immò dolendum, quòd, cum S. Doctoris, etsi sensus profundus, & Angelicus planè est, stylus tamen sit planus, ac liquidus, indeque totus ipse mirum in modum ubique perspicuus, ac facilis, plerumque tamen omnes invicem sibi contradicentes sententiam suam probat ex D. Thoma. Quod argumentum non leve est, multos non sensum proprium ad D. Thomæ sensum, ut par esset inflectere, sed sensum D. Thomæ ad proprium sensum violenter detorquere; in quo opinor haud parùm frequenter peccatur ubique, neque cum parva veritatis injuria, & doctrinæ Theologicæ detrimento; de quo non cursum alibi dicturi sumus.

193. Denique nec sapientissimis Patribus Dominicanis existimo placituram adhortationem illam P. Palanci, qua ipsos adeò vehementer accendit contra legem reflexam Recetiorum, eo præcipuè titulo, quòd per illam nova in scholas scientia media, novusque usus illius invehatur: quasi videlicet scientia

Media doctrina quædam foret exotica, & non tantum exorbitans à solidæ Theologiæ principiis, sed etiam magnopere noxia, aut exitialis Ecclesiæ Dei.

194. Nescio, an sit in Theologia doctrina aliqua, quæ severius examen, atque diuturnius subjerit aliquando non apud unum tantum, sed apud plura tribunalia gravissima, ac demùm apud ipsam Apostolicam Sedem, & coram ipsis Summis Pontificibus, à quibus tamen adeò non est improbata, ut sit publicè doceri permissa; quidquid frustrà dicat Augustinus Leblanc Scriptor novissimus Lovaniensis in sua nova Historia Congregationum de Auxiliis nuper à Sacro Inquisitionis Hispanicæ Tribunali proscripta.

195. Profectò, quòd scientia, per quam Deus cognoscit futura contingentia, nulli innitatur decreto divino efficaci, & antecedenti, quod sit ipsorum futurorum causa, videtur esse sensus communissimus SS. Ecclesiæ Doctorum, apud quos illa assertio, *non idè effectus* (liber nimirum) *erit, quia id Deus scit; sed idè scit, quia futurus est*, frequens est, ac valde usitata, præsertim apud Augustinum, ex quo, & ex aliis SS. Ecclesiæ PP. multa possemus testimonia producere, si locus id, & tempus paterentur.

196. Sed audi, vel ex multis unicum testem, spondentem pro nobis, & eum quidem fide dignissimum, omnique exceptione majorem, nempe doctissimum Franciscum Romæum, eximiam virum auctoritatis, Magistrum generalem Illustrissimi Ordinis Prædicatorum, unumque ex PP. Tridentini Concilii. Hic ergo vir eximius in suo egregio Opere de necessit. & libert. oper. verit. 8. sic loquitur. *Illud non est præterendum, quòd si ad antiquos PP. te convertas; reperies; ferè omnes in hanc unam consentire sententiã*, Non ex eo, quòd Deus scit aliquid, idcirco futurum est; sed quia futurum est,

Romæus.

est, Deus novit: sic enim loquuntur Hieronymus, Augustinus, Origenes, Chrysostomus, & plerique alii orthodoxi Doctores. Hæc inclutus Magister Dominicanus.

197. Denique, an scientia Dei Media, quam Jesuitæ omnes unanimiter propugnamus, parum sit consentanea sanæ Theologiæ, & quæ propterea ab scholis Catholicis acriter explodenda sit, ut P. Palancus significat, loquantur duo alij graves Doctores, quibus scientia Media non est opinio, quam domo secum afferant, aut dogma, cui innutriti sint.

Alter eorum sit Gabriel Pennotus ex Ordine S. Augustini Canoniorum Regularium clarissimus Abbas, & Doctor, qui in suo Propugnaculo humanæ libert. li. 3. c. 3. n. 6. sic de scientia Media proloquitur. *An ista sententia sit utilis ad Theologicas difficultates enodandas, maxime ad hæreticorum cavillos tollendos, & libertatem humani arbitrii cum divina præscientia, prædestinatione, & efficacia divine gratiæ, conciliandam, credendum est in arte versatis disputantibus crebrò cum hæreticis.* Ita ille.

198. Alter sit Daniel à S. Josepho Carmelitanus strictioris observatiæ, acutus sanè Theologus, ac præclarus, qui to. 1. Disputationum in S. Thomam disp. 24. post assertam, & latè propugnatam per octo integra capita scientiam Mediam ex Scriptura, Patribus, D. Thoma, & ratione, tandem c. 9. concludit in hæc verba, *De hominum salute, que tota divine gratiæ adjumentis, liberoque arbitrio nititur, malè mereri eos, qui conditionatam à Deo scientiam rejiciunt: pejus, qui eam agnoscere coacti, absoluto, præfinitique decreto subjectam volunt: pessimè, qui apud Theologiarum rerum indoctos, aut certè non satis peritos, maledictis suis in invidiam trahunt.* De quibus ego (inquit) sic censeo, eos in ista controversia, vel partis utriusque momenta non planè assequi, vel opinionem

sua potius, quàm veritati servire. Contra verò plurimum Rempublicam debere Christianam iis, qui conditionalem scientiam absoluto Dei decreto priorem, sacris ex litteris, Patrumque, ac D. Thoma monumentis, in quibus delitescibat, in lucem Theologiæ vocaverint; quaque modo liberam creaturæ voluntatem cum Dei scientia, & auxiliis conciliet, atque ita de Vicleffi, Lutheri, & Calvin erroribus triumphet, magno Christiani orbis bono ostenderit. Hæc prælaudatus Auctor ex familia illustrissima, atque religiosissima: sed doctrinæ de physicis prædeterminationibus, additisissima.

199. Ineptum ergo, & fallax incitamentum P. Palancus obrulit sapientissimis PP. Dominicis, quo ad bellum contra novam morum Theologiam, & contra legem Recentiorum reflexam strenuè suscipiendum accenderentur. Porro importunis, & alienis rationibus excitari planè non debent, ut omni opum vi, totisque conatibus eant contra benignæ Theologiæ impetum, viri piissimi, ac cordatissimi, quibus domus Dei zelus, Christianorum morum honestas, Summorum Pontificum votum, & pariter doctrina Præceptoris Angelici, debito in pretio, & honore sunt. His calcaribus addere non importunum tantum, verum, & difficile sit.

§. V.

Productæ solutionis, vel instantiæ, nimia importunitas demonstratur.

200. **E**X dictis ergo facile concludere est, quàm longè absit doctrina Jesuitica de concursu divino ad actus liberos voluntatis creatæ, ut cum lege reflexa Recentiorum conferri sine injuria potuerit.

Enim verò, quòd Deus concursum suum attemperet volutati creatæ, dum concurrat cum ipsa ad libe-

M m ras

ras ejus actiones, nihil arguit respectu Dei, vel indecentiæ, vel repugnantia: sed solum probat, quod verissimum est, & à nemine potest catholicè negari, nempe aliter Deum concurrere cum causis liberis, ac concurrere cum naturalibus. Utique, nisi Deus relinquat voluntati creatæ liberæ sui determinationem ad, quod voluerit, libertatis extremum, voluntas ageret actiones suas determinata ad unum haud secus quam natura, ignis ex. g. atque adeò non liberè, sed purè naturaliter, ac necessariò: nam, ut aiebat nuper D. Angelicus, *Voluntas dicitur habere dominium actus* (hoc est, liberè agere), *non per exclusionem causæ primæ, sed quia causa prima non ita agit in voluntate, ut eam de necessitate ad unum determinet, sicut determinat naturam; & ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis, & voluntatis.*

201. Neque hinc sequitur, vel apparenter, voluntatem creatam esse primum determinans, aut primum liberum absolute, & simpliciter, sed potius absolute secundum, & essentialiter primo subordinatum: cum in omni exercitio libero, in omni sua determinatione, dependeat essentialiter à Deo, tanquam à prima, ac suprema causa prius se liberè determinante in signo proprio libertatis suæ absolutissimæ, ac perfectissimæ. Nostra erga volūtas liberè agit, & unicè se ipsam immediate determinat, non tamen in eodem signo, quo Deus, sed in signo essentialiter posteriori, & supponenti signum libertatis divinæ perfectissimè jam exercitæ.

202. Hinc verò solum concludere licet, voluntatem creatam respectu actionis propriæ esse primum, aut potius unicum liberum, & determinans immediatam (sicut est unicum vivens, & amans); absolute verò secundum, & præsupponens aliud, à quo omninò dependeat, & cui sit essentialiter subordinatum. Similiter non sequitur, quod voluntas

creata respectu suæ actionis sit primum movens, aut primum agens, non solum absolute, verum etiam nec immediate, cum pendeat essentialiter à Deo, tanquam à causa prima, & universalis, ut simul immediate coagente, & multipliciter ipsam voluntatem movente, quanvis non prævia aliqua motione, quæ efficaciter ipsam ad unum prædeterminet.

203. Hinc patet evidenter, quàm sit indigna, & longè importunissima comparatio doctrinæ Jesuiticæ de concursu divino ad actus liberos, & morales cum moderno commento Recentiorum de lege Dei reflexa, ac subsequenti.

Nimirum ista, quam statuimus divinæ Omnipotentiae attemperatio ad concurrendum cum nostra voluntate, nec Deum facit pendentem aliquo modo à voluntate nostra, aut ab ejus operatione, neque ulla ratione, tollit, aut minuit, plenissimum, absolutissimum, ac potentissimum Dei dominium, ratione cuius liberè possit quamcunque nostram liberam actionem moraliter honestam, aut turpem, intendere efficaciter, si libuerit, vel permittere infallibiliter, utcumque, & quodcumque sibi placuerit, ante omne exercitium ipsius voluntatis absolute, & in re futurum, ut §. 2. exposuimus.

204. Nec verò spectat ad munus causæ primæ determinare, aut prædeterminare omnem actionem causæ secundæ efficaciter, & immediate (alioqui, ut ostendimus, nulla libera foret); sed solum dare illi virtutem, & veram facultatem ad agendum, & insuper concurrere immediate cum ipsa secundum proprium modum, ut aiebat Doctor Angelicus, hoc est, Omnipotentiam applicando, vel per decretum efficax, & determinatum ad unum, si causa non sit libera, sed naturalis; vel, si sit libera, per decretum indifferens ad utrumlibet libertatis extremum, & ab ipsa causa secunda immediate determinandum.

Quid

205. Quid verò hæc ad legem reflexam? Nunquid ejusdem generis sunt, Deum largiri liberè creaturis intellectualibus liberam facultatem, ut morales suas actiones eligant, ac determinent immediatè, cum multiplici tamen subjectione, & dependentia à concursu Dei, & permittere hominibus, ut hominum errores, & opiniones, sequantur, tanquam regulam agendi nulli alteri regulæ subordinatam, sed absolutam ab omni subjectione; immò, quam Deus ipse subsequi, ac probare teneatur, eidemque non liberè conformari per voluntatem suam reflexam? Quis dicat? Quænam hic cogitari potest, aut fingi, attemperatio divinæ voluntatis, quæ non tollat ab ipsa rationem primæ regulæ, ut illam in errores, & opiniones hominum transferat?

206. Nam regula prima moralis honestatis est, quæ in se ipsa, & per se ipsam recta, ut cognita ab ipso operante, derivat in ipsius operationem honestatem, ac rectitudinem, quæ tota denique resolvatur in ipsam primam regulam, ut in primum principium, & mensuram totius rectitudinis, & honestatis. At, si Deus

teneatur necessariò permittere, aut probare, ut honestum per suam voluntatem reflexam quidquid falsò re ipsa dummodò probabiliter, homines honestum putaverint, nulla voluntas Dei antecedens, aut consequens, sed opiniones potiùs, atque judicia hominum, etiam falsa, habent rationem primæ mensuræ, in quam tota moralis actionis rectitudo resolvatur, velut in primum honestatis principium, quod à nullo dependeat in regulando, & cui alia quælibet regula subijci debeat, ac subordinari. Ergo non aliqua voluntas Dei, sed hominum errores, & opiniones sunt prima regula moralis honestatis, idest, quæ nulli alteri subiecta sit, & cui alia quæcunque, etiam voluntas ipsa divina subiecta sit, & subordinata. Hæc præcedenti articulo demonstrata jam manent rationibus perspicuis, atque patentibus, quæ repetendæ modò non sunt.

Et hic sit hujus controversiæ finis, quam in brevem summam collectam ecce jam tibi damus more nostro cum universa doctrina tradita.

SYNOPSIS UNIVERSÆ DOCTRINÆ.

207. **E**rgo omnia, quæ hæcenus dicta sunt, sic per compendium digere.

Omnis actio moralis dicitur honesta, vel turpis, per respectum, & habitudinem ad regulam moralis honestatis. Regula verò ejusmodi duplex est, altera prima, absoluta, ac suprema, quæ est lex æterna, seu voluntas Dei; altera secunda, subiecta, & primæ omninò subordinata; & hæc est signum, quodvis ipsam regulam primam, seu legem Dei, nobis manifestans, & applicans.

208. Id rursus, cum dupliciter fieri possit, duplex inde resultat regula secunda honestatis: vel enim signum illud est instrumentale dun-

taxat, quod nempe non formaliter, ac per se ipsum, sed objectivè tantum, & ut cognitum, ostendit nobis regulam primam; & hæc est regula secunda objectiva: vel est signum formale, nempe notitia ipsa, seu judicium actuale in intellectu ipsius operantis subiectivè, & formaliter existens, proponens ipsi, & applicans primam regulam, vel in se ipsa (aut potius penes se ipsam; neque enim alium modò immediationis sensum curamus) immediatè, ac directè cognitam; vel potiùs non immediatè in se, sed mediatè, & in alio signo, seu regula objectiva secunda: & hoc formale signum applicans nobis regulam objectivam, dicitur

M m 2 re-

regula secunda formalis, seu potius regulæ propositio, & actualis directio, seu regulatio; quia tamen jam communiter usus obtinuit, ut & hæc, regula absolute vocetur, ita & nos illam frequenter appellamus: quanvis rigorosè loquendo regula objectiva tantummodò, sit propriè, ac simpliciter regula.

209. Totus igitur labor, & nostri Operis scopus est secunda hæc honestatis regula: examinare scilicet, & ostendere, quale debeat esse judicium, seu dictamen nostræ rationis, per quod regula prima formaliter nobis proponitur, vel immediate in se, vel mediatè in aliquo signo, seu regula secunda objectiva, idest, in aliena opinione non subjectivè, sed objectivè tantum in intellectu nostro existente. De ista verò regula objectiva secunda (de prima enim nihil dubitamus, utpote per se ipsam essentialiter recta), cum sit objectum regulæ formalis agimus etiam, quantum opus sit, ut possimus tandem cognoscere, qualis sit ipsa formalis regula, per quam nostræ morales operationes formaliter, ac proximè regulantur.

210. De utraque autem regula secunda (sicut de ipsa quoque morali operatione) illud est apud omnes indubitabile, totam scilicet ipsarum rectitudinem petendam esse ex conformitate cum prima regula honestatis moralis, idest, voluntate divina, ita ut ea sit unicè regula recta, quæ regulæ primæ concordat; quæ verò ab illa discrepat, recta non sit, immò neque sit regula propriè loquendo, quia regula non recta non nisi voce tenus, & abusivè tantum dicitur regula, juxta illud Bernardi, *Alioquin regula jam non est regula, quia non recta.*

Bern. in
Apolog. c.
2.

211. His positis, compertum est, & extra omnem controversiam positum, non omnem opinionem, vel estimationem nostram, quantumcunque probabilis, immò, etsi certa, ac evidens nobis videatur, ef-

se regulam rectam operandi, & contraria assertio error est longè turpissimus, & stultissimus, qui nullum sub his terminis Catholicum Auctorem pro se habeat, illo tantum excepto Recentioris Probabilissimi numero Apologista, Utrum verò ex doctrina Recentiorum per sequelam legitimam deducatur, alibi à nobis fusè, & accuratè tractandum est.

212. Praterèa certum etiam debet esse, non quamcunque opinionem unius, vel alterius, quin neque plurimorum, quantumcunque gravium DD. (non loquimur de SS. Ecclesiæ PP.), etiam à nullo alio de improbabilitate notatam, assumi generaliter posse sine ullo ulteriori examine, ut sufficientem agendi regulam. Et assertio contraria Recentioribus familiaris (sed non satis considerata) innumera, & ingentia probat absurda, nimiamque, ac miserabilem in populum Christianum morum laxitatem inducit. Unde constat, vulgarem non paucorum Confessoriorum, ac directorum conscientiarum, praxim apud æternum Judicem tolerandam non esse, sed procul omnino dubio damnandam, quippè quæ innumeras animas perdat.

213. Est igitur controversia potissima, utrum opinio qualibet gravium Doctorum stans pro libertate, contra legem, æquè, aut minùs probabilis operanti (dummodò practicè probabilis sit in sensu Probabilistarum) sit tuta, & recta regula agendi? Affirmant Theologi moderni communiter post Medinam, recētis Probabilissimi primum parentem, & inventorem. Sed non omnes procedunt eadem viâ; quidam enim supponunt, ac contendunt, neminem uti posse aliqua opinione benigna (idest, libertati favente), quam actu non judicet veram judicio absoluto, ac directo, de honestate objecti, quod eligit: quia tamen censent, posse intellectum ex libera electione voluntatis opinari absolute, & judicare veram partem illam contradictionis, quæ

Author Regulae moralium cum Crissi de Probabilitate. 2. Par. 94. n. 169.

quæ pro priori ad omne iudicium apparet ipsi minùs, aut æquè duntaxat probabilis; idèò absolutè docent licitum esse amplecti objectum minùs, aut æquè tantùm probabiliter bonum antecedenter ad proprium assensum. Hæc tamen via singularis est, uniusque, vel alterius tantummodò.

214. Communis itaque Recentiorū sententia docet, licere amplecti opinionem directam æquè, aut minùs probabilem operanti objectivè solummodò in intellectu ipsius existentem, & nihil absolutè iudicando de intrinseca objecti honestate; quin immò etiam actu iudicando, objectum esse intrinsecè inhonestum; sic enim docent multi cum PP. Vazquez, & Sanchez, quos imitatur etiam Terillus inter modernos facile princeps. Quare hi Recentiores, qui Reflexistæ iure appellantur, ut elicere possint ultimum conscientiae dictamen, sive iudicium practicum proximè, & immediatè operationis directivum de absoluta honestate objecti, sine quo nemo potest honestè agere, coguntur necessariò recurrere ad principia quædam reflexa, (idest ad illa eadem argumenta, quibus suam sententiam probant), per quæ operanti licitum fiat id, quod actu directè iudicat esse illicitum, vel potest saltem proximè iudicare, quia saltem videt esse verosimilius, quod re ipsa illicitum sit. Vix credet, qui simpliciter noverit legem Dei. Sed hæc est ars hodiernæ benignitatis.

215. Prior igitur via Recentiorum, seu modus propugnandi sententiam suam (quam benignam appellant) penitus est dependens ab illa philosophica opinione, quæ adstruit proximam, & immediatam intellectus indifferentiam ad opinandum æquè, vel minùs probabilia. Hujus verò opinionis ipso junioris Probabilismo, & satis modicæ auctoritatis, quippè quæ sit non modò contra veteres omnes Philosophos, & Theologos cum Aristotele, & D. Thoma,

sed etiam còtra plures præcipui nominis Recentiores, etiam ex ipsis Probabilistis, aliunde verò levibus innixa rationibus, & paritatibus importunis: hujus, inquam, novæ opinionis falsitatem, nimium apertam usque ad satietatem ostendimus, & prolixiùs fortassè, quam oportet.

216. Præterea: assensum illum præstitum parti minùs, aut æquè duntaxat probabili, quanvis physicè, aut metaphysicè possibilis admitteretur, non fore tamen verè prudentem, adeòque nec verè probabilem, sed potiùs manifestè imprudentem, & contra omnem rectam rationem, non semel, neque uno tantùm in loco, sed pluries etiam ostensum est. Quo non tantùm ille directus, & singularis Probabilismus dissectus prorsus manet, atque contritus, verùm etiam reflexus, atque communis, notabiliter saltem enervatus; immò prorsus etiam everfus: quomodò nanque poterit operans opinionem directam, quam intendit amplecti, iudicare verè probabilem, id est verè prudentem, & conformem rectæ rationi (prout omninò opus est ad rectam conscientiam formandam), si nequeat illam veram iudicare? Ne id ex ipsis terminis evidenter repugnat; nisi cui fortè prudentiam sapiat, scienter veritatem deferere, & veritatem de honestate morali: quod certè si prudentia sit, optandum foret, neminem esse prudentem.

217. At nos mirabile, atque subtile benignæ Theologiæ artificium, capere nunquam possumus, neque *mysterium* ejus arcanum aliquis nostrorū assequitur, & idèò non modernum Probabilismum, sed aerem ubique verberamus.

Nimirum Recentiores non docent, neque in eorum mentes ascendit, opinionem illam directam esse regulam proximam conscientiae, aut immediatè actionis directivam, sed mediatam duntaxat, atque remotam;

ram; quæ tamen fundet plurima reflexa principia, certa moraliter, & evidentia, ex quibus tandem legitime eliciatur ultimum conscientiae dictamen de absoluta honestate actionis, moraliter certum, & evidens (quin etiam metaphysicè juxta Recentiores quàmplures), quod sit formalis, proxima, & immediata, ipsius actionis directio, adeoque proxima conscientiae regula, infallibilis utique, & evidenter recta.

218. Principia verò ejusmodi duo præcipua sunt: alterum, quod appellant rationem à priori, & veritatem lumine rationis notam: nempe, *Qui sequitur opinionem probabilem, prudenter operatur*: alterum autem, & ipsum evidens, *in dubio de honestate operationis melior est conditio libertatis possidentis*. Ex his principiis facile Recentiores eliciunt dictamen ultimum certum, & evidens de absoluta honestate actionis. Nam, qui utitur opinione directa, etiam æquè, aut minùs probabili, verè sequitur opinionem probabilem, ut ex ipsa hypothese constat: ergo prudenter agit, adeoque laudabiliter, & honestè. Rursus in eadem hypothese lex prohibens actionem non est certa, sed dubia: at homo in dubio isto possidet libertatem suam ad faciendum quidquid libuerit: ergo licitè potest eligere partem benignam, & recusare obligationem legis.

219. Sed vide precor evidentiam istam. Nemo prudenter agit, neque jus ullum possidet ad agendum, dum non conformatur actionem suam cum regula moralis honestatis, idest, cum voluntate, seu lege Dei, nisi dicant esse prudentiam, & jus legitimum libertatis humanæ, contemnere divinam legem. At quisquis sequitur opinionem directam, æquè, aut minùs probabilem contra legem, non conformatur actionem suam ad ipsam legem, seu voluntatem Dei: cum regula objectiva, quæ utitur, non sit conformis eidem legi, sed magis positivè difformis, aut

indifferens saltem, & omnino præscindens ab omni positiva conformitate, vel oppositione cum lege. Igitur non prudenter, aut ex jure legitimo, sed imprudenter potius, & iniquè operatur. Nonne dictamen hoc evidenter est evidentiùs?

220. Reponunt, verum esse, actionem procedentem ex opinione illa minùs probabili non conformari cum lege Dei antecedenti, sive directa: fallum tamen non conformari cum prima regula moralis honestatis, idest, cum alia lege, seu voluntate consequenti, sive reflexa. Uti que opinio illa directa æquè, aut minùs probabilis operanti, sicuti dicta principia reflexa, sic etiam fundat infallibiliter aliam voluntatem in Deo, quæ ex prædictæ opinionis suppositione reflexè, & consequenter approbat, aut permittit actionem procedentem ex illa; cui voluntati, & ultimum conscientiae dictamen, & actio ipsa ex illo proximè regulanda, positivè, & formaliter conformantur.

221. Et hoc est tertium principium reflexum potissimum etiam, & evidens, quod cum illis duobus indivisè connectitur, aut in eisdem intimè imbitur. Quavis, ut verum fatear, non facile explicabunt Recentiores, an reliqua principia reflexa antecedit, an subsequatur; neutrum enim videtur dici posse in via Probabilistarum, licet illud sit certum apud ipsos ab hoc magno principio (quod est mysterium novi Probabilissimi) reliqua omnia omnino dependere. Verum de loco, & ordine, quem habeat, parum nos solliciti sumus: quocunque nanque in loco constituatur, idem artificium resultat, idest, verè sophisticum, & inane.

222. Porro, si legem Dei per se, & antecedentem, nemini contemnere licet, ut fides, & ratio suadet, per nullam voluntatem Deus probare potest usum opinionis directæ minùs probabilis operanti de honestate intrinseca actionis; etenim ejus-

mo-

modi usum fore contemptum prædictæ legis, planè convincit argumentum nostrum, ad quod nihil respondent Recentiores. Quid enim precor facit novæ hujus legis inventio, aut alia quævis reflexio cogitabilis, ad hoc ut illa opinio, & operatio ex illa procedens, conformetur cum lege Dei antecedenti, sive directæ? An non omnes ejusmodi reflexiones affirmant, aut supponunt, opinionem directam esse minus probabilem, adeoque non conformem legi directæ, sed eidem potius contrariam? Igitur impedire non possunt, quominus operans necessariò videat, & rogatus fateri debeat, se post quæsitam omnem reflexionem, etsi mil-lenas insuper reflexiones adjiceret, non agere cõformiter ad legem Dei directam, sed illam potius voluntariè contemnere. Quid ergo Recentiores frustra desudant novis, ac inauditis reflexionibus adstruendis cõtra veritatem apertam, & ipsa luce meridiana clariorem?

223. Reflexant ergo semel supra mysterium suarum reflexionum, quod nos nō intelligere conqueruntur, & videant, quanti debeat Probabilissimus ipsis stare, si eundem adhuc sustinere cõtendant. Alterum è duobus dicendum ipsis est: vel licere contemnere legem primariam, seu directam Dei, & hoc ipsum Deum probare per voluntatem suam reflexam, quod horrenda blasphemia: vel nullam esse legem directam, sed omninò deficere re ipsa, & quoad substantiam, hoc ipso quod existat opinio aliqua, etiam minùs probabilis, & falsa, affirmans ejus legis defectum; quod adeò est falsum, implicatorium, & à sæculis inauditum, ut non solum dici non possit, se neque ab aliquo cogitandum videatur.

224. Sed nostra nos cogitatio fefellit: quia nihil cogitatu adeò incredibile videri potest, quod non Terillus excogitaverit ad benignam sententiam propugnandam. Fatetur ergo verum nostrum argumentum

concludere, ideòque necessariò dicendum, legem reflexam, & consequentem Dei (adeoque, & reliqua principia reflexa) nulla ratione coharere posse cum lege antecedenti, atque directæ, sed eidem opponi contradictoriè. Unde, cum quælibet opinio directæ, etiam minùs probabilis contra legem, fundet, & inferat infallibiliter legem reflexam, & consequentem, qua Deus omnibus absolutè permittat, & positivè probet, tanquam honestum, objectum præfatae opinionis, seu (quod eodem redit) usum illius, idest, actionem ex illa procedentem; consequens est, ut in ea hypothese lex antecedens, ac directæ Dei, quæ verè objectum illud prohibebat antecederet ad illam opinionem, re ipsa, & quoad substantiam necessariò deficiat, nec ullam habeat vim obligandi, quandiu præfata opinio persistat. Rem incredibilem!

225. Quod si à Terillo quæras, unde fieri possit, ut lex, etiam vim ipsam obligandi deperdat, quam habebat antecederet, per id præcisè quod denuò insurgat opinio aliquorum Doctorum, etiam minùs probabilis contra ipsam? Respondet legem re ipsa deficere, totamque vim obligandi deperdere ex defectu promulgationis requisitæ ad valorem legis; nam quoties est probabile legem non obligare, aut non existere, lex non est sufficienter promulgata: lex verò sufficienter non promulgata nullam habet ex se virtutem, aut efficaciam ad obligandum, ut concors est Doctorum sententia. Ecce basim recentis Probabilissimi, & fundamentum fundamentorum, in quod cætera omnia resolvuntur, ut controv. 6. to. art. 1. patenter demonstratum est, & constat, vel ex proximè dictis. Loquuntur verò Recentiores, ut patet, de stricta, ac propria promulgatione, quæ sola spectat ad substantiam legis, alioqui nihil dicerent, sed absurdè principium peterent.

Prin-

226. Principium autem hoc, & fundamētum unicum Probabilismi, quale re verà sit, per totam illam controversiam sextam penè ad pudorem nostrum ostendimus. Utrique nullum penitus pro se habet auctore præter Terillum ipsum, & Recentiores affeclas ejus apertè sibi ipsis contradicentes; sed evidenter pugnat cum certa, atque communi Theologorum omnium doctrina quam Recentiores ipsi passim docent, supponuntque, extra, immò & intra controversiam illam. Immò, quod durius est, videtur manifestè contradicere, Deo ipsi jubenti, & statuenti Deut. 17. ut dum variant judicia, & opiniones hominum, ac magistrorum, ulterius veritatem quæramus, propriumque legis sensum investigemus. Id verò quæ ratione præcipi posset, si verum foret Recentiorum principium? Foret plane stultum præceptum.

227. Ejus item principii falsitatem apertam ex certis, ac communibus solidæ Theologiæ principiis, quin etiam ex doctrina ipsorum Recentiorum admodum patenter evicimus, innumeraque absurda non toleranda legitimè ex illo concludi, tum ibidem, tum hic per totam controversiam, evidenter, & latè monstratum est, ut non solum ab omnibus falsum haberi, sed & nimis mirabile videri debeat, quod quisquam de re ista quæstionem moverit ante Terillum nunquam auditam.

228. Hoc verò fundamento destructo, totam moderni Probabilismi machinam cum suis omnibus artificiosis, atque subtilibus reflexionibus uno simul impetu ruere, & solo penitus coæquari, meritò, vel Terillus fatetur. Nempè demonstratio desumpta ex principiis à nobis stabilitis, de quibus nemini liceat dubitare evidentem ipsius falsitatem clarè, & convincenter concludit.

229. Cæterum, etsi omnium reflexionum, ac principiorum Probabilismi fallax, & inanis inventio to-

ta simul sit demonstrata per everfionem fundamenti prædicti, placuit attamen nobis tria illa potissima memorata, quibus Probabilistæ maxime fidunt, seorsim etiam examinare, & in se ipsis diligentius inspicere, ut multiplice ex capite luculentius omnibus pateat, ex qualibus principiis Recentiores demonstrationes illas conficiant, quas fidentissimè ubique jactant, & quibus sententia benigna ad tantam certitudinem evecta est, ut meritò potuerit à Caramuele, etiam inimpugnabilis absolutè, vel saltem (ut Terillus modestius temperat) inexpugnabilis dici, ac censeri.

230. Ergo demonstrationem à priori, quam Recentiores omnes eliciunt ex illo vulgatissimo proloquio, *Qui sequitur opinionem probabilem, prudenter operatur*, extenso etiam ad opinionem æquè, aut minus probabilem operanti, esse re verà claram petitionem principii, & inane quoddam sophisma, contra evidentem doctrinam Augustini, mille equivocationibus, falsitatibus, & absurditatibus plenum, quodque nō aliud demum legitimè concludat, quam licere contemnere voluntariè, & sciènter legem Dei, adeoque peccare formaliter, per totam controversiam, octavam nisi satis ostendimus, & evicimus, nullam, Lector, à te fidem deprecemur. Tantundem insuper de regula illa, *In dubiis prævalet libertatis possessio*, extensa ad omne dubium de directâ honestate obiecti, haud minùs clarè demonstratum est per totam controversiam nonam.

231. Postremum verò Recentiorum principium de lege Dei reflexa, ac subsequenti, quæ moderni Probabilismi totum artificium complectitur, novamque tribuit humanis actionibus, etiam de se inhonestis, moralem honestatem, quale re verà sit, quàm mirabile, quàm solidum, quàm certum, quàm Theologicum, per totam hanc controversiam decimam nimis clarè; ac prolixè, ultra quàm foret opus, fortasse etiam ul-

tra-

ita quam oporteret, demonstratum à nobis est. Nimirum novam istam, & hucusque inauditam legem, apertam nimis contradictionem involvere, neque Terillus ipse, ejusdem legis auctor, & inventor, ulla ratione negare potest, cum ipse manifestè, & expressè, utramque doceat contradictionis partem, ut productis verbis ipsius, ad oculum ostensum est. Præterea tot ingentia monstra, & absurda, ex illa manifestè sequuntur, ut nihil maneat in Theologia firmum, nihil vel honestum, vel turpe, si lex illa subsisteret, reputari deberet.

232. Illud autem horrendum monstrorum omnium monstrum, vel auditu non tolerabile: quod, quasi non sufficeret ad indulgentiam libertatis humane facere homines sui juris solius, & exemptos ab omni subjectione, ac naturali subordinatione ad voluntatem, & legem Dei, constituendo per novam istam legem iudicia, & opiniones ipsorum hominum, etiam minus probabiles, etiam falsas, regulam honestatis moralis ab omni dependentia, & subordinatione absolutam: quasi parum, inquam, hoc esset, Deus ipse præterea verè subjicitur humanis opinionibus, & erroribus, ita ut sapientia, & voluntas Dei subsequi necessario debeat, & probare, tanquam honestum, id ipsum, quod antecederet

reprobabat, ac prohibebat, tanquam inhonestum, ac turpe, quoties homines falso, dummodo probabiliter (ut ajunt ipsi) licitum, & honestum illud esse putaverint: maxime verò, si invincibiliter, quantumvis turpissimè, errent; quin immò, & vincibiliter, ac voluntariè, ut consequentiæ lege coactus affirmare Terillus ausus est; quod non, incredibile tantum, sed neque cogitabile videretur. Hucusque ventum est per mysterium benignitatis Probabilissimi.

233. Denique (quod notandum maxime est) tria hæc prodigiosa, Probabilistarum principia, sicut & reliqua minoris momenti, neque certiora sunt, neque priora ipso recenti Probabilismo, sed cum eodem potius, & ex eodem simul exorta, aut studiosè postea quæsitæ, atque artificiosè adinventæ ad protegendum ipsum Probabilissimum ab adversis oppugnationibus. Adde, quod neque ab ipsis Probabilistis universaliter recipiuntur, sed pleraque saltem eorum à multis ex gravioribus refelluntur, ut suis locis ostensum est, & generaliter adnotatum hic art. 1. toto §. 3. Unde ex hoc etiam capite facile colligere liceat, qualis auctoritatis, qualisque certitudinis, re ipsa sit opinio Probabilistarum, talibus innixa principiis.

ADNOTATIO, ET CONCLUSIO.

234. **A**dmonuimus non semel, nos in hac controversia, consultò discessisse à communi stylo Doctorum illam novissimè disputantium, neque enim necessarium, quin neque expediens nobis visum, est disputare seorsim prius de opinione benigna minus operanti probabili, deinde verò de æquè probabili, aut vice versa: nullum quippe discrimen verum, ac formale reperimus hujus geminatæ quæstionis, deoque neque ullam utilitatem,

sed inutile potius dispendium temporis. Nam, cum ex eisdem principiis utraque resolvatur utrinque, oportet, ut vel ea, quæ in prioris examine dicta sunt, iterum cum tædio Lectoris inculcentur in posteriori, vel si quid ultra novum affertur, æquè faciat re ipsa pro utriusque quæstionis resolutione.

235. Id, qui ad hucusque dicta reflectat, facile verum esse compertiet. Porro argumenta omnia, quibus ostendimus, neminem rectam

N n pos-

posse formare conscientiam, dum opinionem sequitur directam minùs tutam, & simul minùs sibi probabilem, haud minùs efficaciter id ipsum probant, dum opinio, quam operans amplectitur, æquè tantum probabilis ipsi est. Enim verò non minùs in hac hypothefi opinionem, qua utitur de actionis honestate, non potest operans judicare veram prudenter, immò nec imprudenter, atque adeò nec potest actionem suam judicare conformem regulæ primæ moralis honestatis, nimirum legi æternæ, seu voluntati Dei: quam proinde non quærit seriò, & ex toto corde, sed voluntariè potiùs contemnit. Utique legem Dei antecedentem, quam homo quærere per se tenetur ex toto corde, & ex totale mente, ut suas illi conformet actiones, non minùs voluntariè contem-

nit, qui facit id, quod videt esse omninò contingens, & æquè verosimile, quod sit re ipsa contra legem Dei, quàm qui facit, quod videat esse verosimilius, quod re ipsa sit còtra legem; & si quod invenitur utrobique discrimen, illud est penitus materiale, & sub eadem prorsus ratione, quod ad nostrum propositum spectat.

236. Concludamus jam licet ex omnibus hucusque digestis, nullam opinionem directè minùs, aut æquè tantum operanti probabilem faventem libertati contra legem, esse tutam, ac rectam agendi regulam: seu (quod eòdem redit) neminem posse licitè agere cujusvis reflexionis beneficio, vel artificio, id, quod attentis omnibus rationibus directè veritatem suadentibus, agnoscit esse magis, aut æquè verosimile, quod sit re ipsa contra legem Dei.

FINIS LIBRI PRIMI.

